

**”MINULLA ON PALJON TAHTOA JA ASENNETTA, MUTTA EN
TIEDÄ MIHIN OTTAA YHTEYTTÄ”**

Tamperelaisten ammattiopistossa ja lukiossa opiskelevien nuorten osallisuus
ja vaikuttaminen

NINA VIRTANEN
Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden
yksikkö
Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen
pro gradu -tutkielma
maaliskuu 2011

Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

VIRTANEN, NINA: ”Minulla on paljon tahtoa ja asennetta, mutta en tiedä mihin ottaa yhteyttä”. Tamperelaisten ammattiopistossa ja lukiossa opiskelevien nuorten osallisuus ja vaikuttaminen

Nuorisotyön ja -tutkimuksen Pro gradu -tutkielma, 91 s., 6 liites.
Ohjaaja: Helena Helve
maaliskuu 2011

Pro gradu -tutkielmani tavoitteena oli selvittää erään tamperelaisen ammattiopiston ja lukion opiskelijoiden tietämystä ja käsityksiä omista virallisista ja epävirallisista vaikuttamiskeinoistaan ja vaikutuskanavistaan sekä ajatuksia siitä, miten he haluaisivat vaikuttaa tulevaisuudessa. Tutkimukseni saa taustaa osallisuuden käsitteestä ja teoriasta. Tutkimuksen viitekehys paikantuu lähinnä nuorisotutkimukseen ja sosiologiaan.

Lomakekyselyssä oli strukturoituja ja avokysymyksiä. Kyselyyn vastasi 36 ammattikoululaista ja 32 lukiolaista. Aineistona on myös 45 nuorten kirjoittamaa pientä tarinaa osallisuudesta erilaisissa vaikuttamistilanteissa. Aineistoa analysoitiin sekä laadullisin että määrällisin metodein.

Tutkimus osoittaa, että nuoret tiesivät vähän virallisista vaikuttamismahdollisuuksistaan, joista ainoastaan oppilaskuntien hallitukset olivat tuttuja molemmille opiskelijaryhmille. Lasten Parlamentti, Nuorisofoorumi ja nuorisovaltuusto eivät olleet nuorille tuttuja. Epävirallisista vaikuttamiskeinoista kiinnosti eniten vapaaehtoistyö, jossa tutkitut nuoret olivat yleisimmin mukana yhdestä kolmeen vuoteen. Seitsemän vastaajaa koko tutkimusjoukosta (N=68) oli toiminut yli neljä vuotta vapaaehtoistoiminnan parissa.

Nuoret olivat myös valmiita vaikuttamaan heitä kiinnostaviin asioihin tulevaisuudessa. Epävirallisista vaikuttamisen keinoista adressien allekirjoitus oli tuttua 39 nuorelle. Yleisönosastot (5 mainintaa), kierrätys (7 mainintaa) mielenosoitukset (7 mainintaa), boikotointi (10 mainintaa), rahan lahjoitus (15 mainintaa) ja muu hyväntekeväisyys olivat keinoja, jotka monet nuorista mainitsivat tärkeinä mahdollisuutena vaikuttaa varsinkin tulevaisuudessa. Äänestäminen vaaleissa koettiin lähes itsestään selvänä ja tarpeellisenä virallisen vaikuttamisen keinona. Virallinen vaikuttaminen ja sen eri muodot ovat kaikissa muissa vastauksissa lukiolaisille tutumpia, vain nuorisotilojen talotoimikunnat ovat enemmän ammattiopistossa opiskelevien tiedossa. Epävirallinen vaikuttaminen jakautuu hieman tasaisemmin. Lukiolaiset ovat aktiivisempia vapaaehtoistyössä, yleisön osastoon kirjoittamisessa ja eläinten suojelussa. Ammattiopistossa opiskelevat taas aktivoituvat Internetissä keskustelemisessä ja adressien allekirjoittamisessa. Ammattiopistossa opiskeleva luottaa tulevaisuuteensa enemmän kuin lukiolainen. Toisaalta lukiolainen ajattelee pystyvänsä vaikuttamaan tulevaisuuteensa itse enemmän.

Moni tutkituista nuorista piti erilaisiin ryhmiin kuulumista esim. Internetissä tärkeänä siksi, että saa olla osa porukkaa. Yhteenkuuluvaisuuden tunne tuntui hyvältä. Omista mielipiteistä keskustelemista pidettiin tärkeänä, kaikki

kertoivat pystyvänsä jakamaan mielipiteensä kavereiden kanssa lähes aina ja opettajankin kanssa aina tai ainakin välillä. Osalle kaikenlaisiin ryhmiin kuuluminen ei ollut ollenkaan tärkeää, vaan se koettiin vain ylimääräisenä huvina. Nuorten kirjoittamat pienet tarinat luokittelin tarinan luonteen ja sisällön mukaan tulevaisuuden tarinoiksi (N=27), toimijatarinoiksi (N=11), kriittikotarinoiksi (N=7) sekä sisällön ollessa niukka, minimalistisiin toteamuksiin (N=7).

Avainsanat: Osallisuus, viralliset vaikuttamiskanavat, epäviralliset vaikuttamiskanavat, pienet tarinat

University of Tampere
Department of Social and Cultural Sciences

VIRTANEN, NINA: "I have a lot of will and positive attitude, but I do not know where to get started" The participation and active citizenship of young people studying in a vocational institute and a high school in Tampere

Master's Thesis, 91 pages, 6 appendix pages
School of Youth Work
Supervisor: Helena Helve
March 2011

The goal for this master's thesis was to research students' awareness and knowledge about the official and unofficial ways to take action and participate. Another goal was to find out their thoughts about how they would like to be active in the future. The respondents study in a vocational school and a high school in Tampere. The background of this study is in participation theory and broader theoretical framework is mainly in the field of youth research and sociology.

Questionnaire consisted of both structured and open questions. There were 36 responses from vocational institute students and 32 responses from high school students. The research data also included 45 short narratives about participation in various situations. Data were analyzed using both qualitative and quantitative methods.

The study shows that respondents knew very little about the available official channels to take action. Both student groups were only familiar with municipal governments of students. Whereas they were not familiar with Children's parliament, Youth Forum or Youth Council. The most interesting unofficial way to participate and take action was voluntary work. Generally respondents had been volunteering from one to three years. Seven respondents from the total group (N=68) had been volunteering for more than four years.

In the future students were also ready to take part and act in the issues that are of interest to them. 39 respondents were familiar with signing petitions as an unofficial participation channel. Letters to the editor (5 reference), demonstrations, (7 reference) recycling (7 reference), boycotts (10 reference), making a donation (15 reference) and other charity will be important in the means of taking action especially in the future. Moreover, voting is considered as an obvious and necessary part of active citizenship. Official channels and forms of taking action were more familiar among the group of high school students. Only youth facilities in the house committees were more well-known among the vocational institute students. Unofficial means of taking action are more evenly known in both groups. High school students are more active in volunteering, writing letters to the editor and animal protection whereas vocational institute students are more active in Internet

discussion forums and signing petitions. Vocational institute students are more optimistic about their future. On the other hand high school students believe they can have more influence in their future.

Many respondents valued membership in different groups for instance in Internet because cohesion and fellowship give them positive feelings. Discussions of one's opinions were considered important. Everybody responded that they can share their opinions with friends almost always or at least occasionally. Some respondents did not consider membership in groups important but it was only additional fun for them. I categorized the short narratives written by the young people according to the character and contents: narratives of the future (N=27), narratives of action (N=11), criticism narratives and minimalistic statements if the contents were scarce (N=7).

Keywords: participation, taking action, official channels to take action, unofficial channels to take action, short narratives

Sisällys

1 JOHDANTO	1
2 OSALLISUUS	4
2.1 Osallisuuden puitteet.....	4
2.2 Kansalaisuus ja yhteisöllisyys.....	9
2.3 Osallisuus ja identiteetti	11
2.4 Osallisuus ja voimaannuttaminen	12
2.5 Vaikuttaminen.....	13
2.5.1 Äänestäminen.....	13
2.5.2 Oppilaskunnan toiminta, esimerkkinä Tampere	14
2.5.3 Talotoimikunnat nuorisotaloilla	17
2.5.4 Järjestötoiminta	18
2.5.5 Lasten parlamentti, nuorisofoorumi ja nuorisovaltuustot	20
2.5.6 Vapaaehtoistyö.....	21
2.6 Osallisuuden huomioiminen	23
2.6.1 Lasten ja nuorten osallisuutta kehittävät hankkeet.....	23
2.6.2 Osallisuuden teemavuosi 2011 Tampereella.....	24
2.7 Yhteenveto	25
3 NUORTEN YHTEISKUNNALLINEN OSALLISTUMINEN.....	26
3.1 Eurooppalaiset nuoret	26
3.2 Suomalaiset nuoret.....	27
3.3 Tamperelaiset nuoret.....	32
3.4 Yhteenveto	35
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	36
4.1 Tutkimuksen kulku ja menetelmät.....	36
4.2 Tutkimuksen kohderyhmä, koko ja edustettavuus	40
4.3 Kyselylomakkeen suunnittelu, rakenne ja aineistonkeruu	41
4.4 Tilastoaineiston analyysi.....	44
4.5 Tekstiaineiston analyysi.....	45
4.6 Pienet tarinat	46
4.7 Tutkittavien kuvaus.....	47
4.8 Tutkimuksen eettisyys	48
4.9 Yhteenveto	49

5 VIRALLISET VAIKUTTAMISKANAVAT	51
5.1 Nuorten vaikutuskanavien käytön kartoitus.....	51
5.2 Järjestöihin kuulumisen	54
5.3 Äänestämisaikomukset.....	54
5.4 Yhteenveto	57
6 EPÄVIRALLISET VAIKUTTAMISKANAVAT	58
6.1 Vapaaehtoistyön merkitys nuorille	58
6.2 Sosiaalinen media	61
6.3 Vaihtoehtoiset vaikuttamismenetelmät	62
6.4 Nuorten tulevaisuuden suunnitelmat.....	66
6.5 Yhteenveto	69
7 OSALLISUUSKERTOMUKSET TARINATYYPEITTÄIN	70
7.1 Tarinatyytit.....	70
7.2 Tulevaisuustarinat	72
7.3 Toimijatarinat.....	73
7.4 Kriitikkotarinat.....	75
8 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	78
LÄHTEET.....	82

TAULUKKO- JA KUVIOLUETTELO

Taulukot

Taulukko 1. Tutkittavien perustiedot	48
Taulukko 2. Pienten tarinoiden luonne	70

Kuviot

Kuvio 1. Vuorovaikutus arkipäivän tilanteissa	34
Kuvio 2. Tutkimuksen kulku	40
Kuvio 3. Tahot, joille mielipiteet kerrotaan	53
Kuvio 4. Nuorten näkemykset omasta äänestyskäyttäytymisestään	55
Kuvio 5. Nuoria kiinnostavat vapaaehtoistyön eri muodot	58
Kuvio 6. Nuorten tulevaisuuden vapaaehtoistyön kohteet	60
Kuvio 7. Asiat, joiden puolesta nuoret olisivat valmiita toimimaan	64
Kuvio 8. Keinot, joita nuoret olisivat valmiita käyttämään saadakseen vaikuttaa	66
Kuvio 9. Nuorten suhtautuminen omaan tulevaisuuteensa	68

1 JOHDANTO

En tiedä, mitä voisin tehdä. En ole puhunut asiasta kenellekään. Asian eteen en ole tehnyt vielä mitään. Itse en ole näihin asioihin puuttunut.

Näillä lauseilla nuoret kertovat omaa kieltään siitä, mitä he tietävät omista mahdollisuuksistaan vaikuttaa ja miten he ovat tähän mennessä vaikuttaneet. Tällä hetkellä Suomessa yritetään kiinnittää paljon huomiota siihen, kuinka paljon nuori voi kertoa omista mielipiteistään ja kuinka hänen ääntään kuullaan ja kuunnellaan. Yhteiskunnassamme on paljon erilaisia kanavia, joiden kautta nuorella on ainakin periaatteessa mahdollisuus vaikuttaa omiin asioihinsa. Ovatko nämä vaikutuskanavat löydettävissä ja käytettävissä?

Oman mielipiteen julki tuominen konkretisoitui minulle kotikunnassani. Oman tyttäreni koulutaipaleen alkaessa jouduimme taistelemaan kyläkoulun laajenemisen puolesta. Yritimme monella eri keinolla saada omaa mielipidettämme kuulluksi. Kiersimme ovelta ovelle keräämässä nimikirjoituksia adressiin, kirjoitimme yleisön osastoon ja kävimme valtuuston kokouksissa saadaksemme oman kantamme esiin. Huoli pienestä alakoululaisesta oli suuri. Hävisimme taistelun ja kyläkoulua ei laajennettu. Tämän jälkeen mieleeni jäi kytämään ajatus siitä, kuinka omien asioiden ajaminen ylipäätään on mahdollista? Kantaako nuoren ääni, jos aikuisenkaan ääni ei kannata?

Tutkimusaiheeni tuli ehdotuksena Tampereen Nuorisopalvelujohtajalta. Olin sivunnut aihetta jo aikaisemmin kehittämishankkeessani, joka kuului osana nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisterinopinnojen opintokokonaisuutta keväällä 2009.¹ Nuorisopalvelujohtaja toivoi selvitystä tamperelaisten nuorten tiedoista omista vaikutusmahdollisuuksistaan. Tartuin aiheeseen, koska koin sen itselleni tärkeäksi. Halusin tuottaa kaupungille tietoa nuorten osallisuudesta ja vaikuttamisesta sekä niiden merkityksestä tutkimilleni nuorille.

¹ Tässä kehittämishankkeessa selvitin tamperelaisten nuorten nuorisotilojen käyttöä. Yhdessä osiossa selvitin nuorten tietoisuutta heidän omien mielipiteidensä kertomisesta sekä halusta toimia osallisena nuorisotiloilla, lasten parlamentissa sekä nuorisofoorumissa. (Virtanen 2009, 19, 24.)

Tutkielman tekeminen oli välillä erittäin työlästä ja ahdistavaa, välillä taas innostavaa ja antoisaa. Epätoivon ja onnistumisen tunteet vaihtelivat ja tulivat tutuiksi sekä itselleni että perheelleni. Aihe on valtavan laaja ja siihen liittyikin kokemani ongelma; aiheen rajausta. Oleellisen tiedon tiivistäminen vaati paljon työstämistä.

On paljon nuoria, jotka ovat osallisia omaan elämäänsä ja pystyvät tekemään päätöksiä itsensä ja yhteisönsä eteen. On myös nuoria, joille mikään ei ole itsestään selvää. Osallisuuden tunne ei täyty heidän kohdallaan. Tällaiset nuoret eivät koe pätevyyden tunnetta, eivätkä pidä omaa rooliaan tärkeänä yhteisössä (Gretschel 2008, 245). Heitä alkaa olla huolestuttavan paljon. Miksi näin on? Halusin saada vastauksia siihen, miten nuori itse kokee omat vaikuttamismahdollisuutensa. Onko sillä mitään merkitystä, mistä koulusta nuori tulee? Halusin selvittää, onko perinteisen äänestämisen lisäksi joitakin muita keinoja, joita nuoret voisivat käyttää. Minua kiinnosti myös se, millaista elämää nuoret viettävät ja minkälaisiin toimiin he ovat valmiita ryhtymään jonkun heitä kiinnostavan asian onnistumiseksi. Teoriaa löytyi osallisuudesta. Tutkimuksessani käytän osittain käsitteitä osallisuus ja osallistuminen rinnakkain, vaikka pääsääntöisesti pyrin puhumaan osallisuudesta.

Tutkimusongelmaksi ja tutkimuskysymyksiksi muodostuivat seuraavat kysymykset:

1. Tietääkö nuori ympärillään olevista osallisuus- ja vaikuttamiskanavista?
2. Onko nuori kiinnostunut käyttämään näitä kanavia vaikuttaakseen?
3. Millaisia vaihtoehtoisia väyliä nuori on käyttänyt tai on tulevaisuudessa valmis käyttämään ilmaistakseen mielipiteensä?
4. Millaiset tulevaisuuden suunnitelmat ja odotukset nuorella on?

Tutkimukseni kohdistuu satunnaisesti valittuihin nuoriin ammattiopisto- ja lukio-opiskelijoihin Tampereella. Tutkimukseni kuvailee kahden eri koulun oppilaiden tuntemuksia siitä, kuinka paljon heidän mielipiteitään kuunnellaan. Aineistoni on melko pieni, eikä pyri yleistämään nuorten mielipiteitä. Selvitän tutkimuksessani nuorten tietoutta eri vaikutuskanavista ja niiden

käytöstä. Nuoret ovat kertoneet myös vaihtoehtoisista vaikutuskanavista perinteisen äänestämisen rinnalla. Aineiston keruu tapahtui lomakkeella, jossa oli sekä standardoituja kysymyksiä että vapaamuotoisia kysymyksiä osallisuudesta ja siitä miltä heistä tuntuu. Nuorilla oli mahdollisuus kirjoittaa oma tarinansa onnistuneesta osallisuuden kokemuksesta. Tutkimus toteutettiin koulupäivän aikana neljälle eri ryhmälle, yhteensä 68 eri opiskelijalle. Tutkimukseni toteutuu menetelmä -triangulaationa, eli olen työtä tehdessäni käyttänyt sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Monivalintakysymyksissä jokaiseen kohtaan oli valittu vaihtoehto. Nuorilla oli paljon kerrottavaa. Tästä kertoi essee-osuus, johon vastattiin paremmin, kuin olin ennakkoon aavistanut. Kolme nuorta neljästä kirjoitti tarinan. Tarinoiden laajuus vaihteli värikkästä mielipiteestä pitkään pohdiskelemaan toimijatarinaan. Näiden tarinoiden arvo nouseekin itselleni mielenkiintoisimmaksi alueeksi tutkimuksessani.

Työni etenee niin, että luvussa kaksi käsittelen teoriaa ja käsitteitä eli osallisuutta, kolmannessa luvussa yleensä nuorten yhteiskunnallista osallistumista. Neljäs luku käsittelee tutkimuksen toteutusta. Viidennessä luvussa tulkitan tutkimukseni tuloksina virallisia vaikutuskeinoja ja kuudennessa epävirallisia vaikutuskeinoja. Seitsemäs luku keskittyy nuorten kirjoittamiin tarinoihin. Kahdeksas luku kokoaa yhteen työni tulokset.

2 OSALLISUUS

2.1 Osallisuuden puitteet

Nuorisolain (72/2006) 8 §:n mukaan nuorille tulee varata mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja – politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa. Perustuslain (731/1999) 6 §:n mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Kuntalain (365/1995) 27 §:n mukaan valtuuston on pidettävä huolta siitä, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan.

Lapset ja nuoret osallistuvat jo pienestä pitäen erilaisiin ryhmiin, joissa on hyvinkin luonnollista olla osallinen. Heidän välitön lähiympäristönsä muodostuu kunnan eri instansseista. He käyvät päiväkodissa tai leikkipuistoissa jossain elämänsä vaiheessa, he käyvät kirjastossa, uimahallissa tai ajelevat pyöräteitä pitkin. Kunnan eri toimialat antavat nuorille puitteet, joissa he elävät. Kunnilla on myös työntekijät, jotka huolehtivat vapaa-ajasta ja nuorten toiminnasta. Kuntien toiminta on pysyvää, joskin hyvin erilaista eri kunnissa. Puitteet siis nuorten osallisuuteen ovat jo olemassa, kunhan se osataan huomioida. Kunta on sekä lähiympäristö että toimija ja se vaikuttaa lasten ja nuorten hyvinvointiin kunnallispoliittisilla ratkaisuillaan. Kunnan eri ratkaisut vaikuttavat nuorten elämään todella paljon ja näin ollen päätöksenteossa tulisi entistä enemmän ottaa huomioon lasten ja nuorten omia näkemyksiä, jotta he voisivat vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon. (Andersson 2008, 158; Kiilakoski 2008, 8–11.)

Osallisuus tarkoittaa mahdollisuutta vaikuttaa ja osallistua omaan elämään liittyviin asioihin. Osallisuudessa on mahdollisuus luoda omaa kulttuuria. Osallisuudessa olennaisen tärkeää on vuorovaikutus, johon lapsia ja nuoria tulee kannustaa. (Andersson 2008, 167.) Osallisuuden edellytys on, että jokainen saa ilmaista mielipiteensä ja pystyy vaikuttamaan omaan yhteisöönsä. Poliittinen passiivisuus kunnissa mietityttää, kouluihin tarvitaan enemmän vaikutusmahdollisuuksia ja nuorille halutaan antaa isompaa roolia kun-

nallisessa päätöksenteossa. Kunnissa tähdätään tulevaisuuteen pelkän nykyisyyden sijaan. Lapset ja nuoret pitää saada osalliseksi yhteiskuntaan, eivätkä he saa tuntea itseään ulkopuolisiksi. (Kiilakoski 2008, 8.)

Euroopan Unionin päätöksentekoa uudistettiin nuorisoystävällisempään suuntaan hyväksymällä nuorisopolitiikkaa käsittelevä Valkoinen kirja vuonna 2001. Tavoitteena on ottaa myös nuoret mukaan päätöksentekoon. Valkoisen kirjan tekoa varten kuultiin laajasti nuoria² ja kyseltiin heidän mielipiteitään arvoista ja tavoitteista. Nuoret kokivat elämänsä ja asemansa melko uhatuiksi ja luottamus päätöksentekojärjestelmiin oli alhainen. Aikuisten lähtökohdista suunnittelemat julkiset toimintamallit tuntuivat vierailta. Eurooppalaiset nuoret olisivatkin ehkä halukkaita vaikuttamaan enemmän, jos heillä vain olisi tiedossa sopivat vaikuttamiskanavat. Nuoret osallistuvat nykyään vähemmän poliittisiin ja yhteiskunnallisiin puolueisiin sekä äänestävät vaaleissa entistä harvemmin. Nuorisojärjestöillä on myös painetta uusiutua, koska joka toinen nuori sanoo vuonna 2001 tehdyn Eurobarometrin tutkimuksen mukaan, ettei kuulu järjestöön. Urheiluseurat ovat edelleen suosittuja. (Euroopan komission valkoinen kirja 2001, 4, 9–11.)

Valkoisen kirjan poliittisessa asiakirjassa huomioitiin monta tärkeää asiaa. Väestörakenne on muuttumassa enenevässä määrin niin, että yli 65-vuotiaiden määrä kasvaa. Tämä johtuu kahdesta eri syystä; syntyvyys on laskussa ja elinikä pitenee. Nuoruusaika myös kestää pidempään. Opiskelu, töihin meno ja perheen perustaminen siirtyvät vuosilla eteenpäin. Eri elämänvaiheet myös limittyvät toisiinsa eli nuori saattaa samaan aikaan olla opiskelija, työssäkäyvä ja perheellinen. Tämän päivän nuori vain haluaa vaikuttaa omalla tavallaan yksilöllisesti ja tapauskohtaisesti. Euroopan yhdentyessä on erittäin tärkeää, että nuoret saadaan mukaan aktiivisesti laatimaan erilaisia hankkeita. Niiden on myös sovelluttava nuorten omaan tilanteeseen ja vastattava heidän odotuksiaan ja kykyjään. Globalisaation myötä nuoren elämään tulee eri puolelta taloudellisia ja kulttuurisia vaikutteita. Kansainväliset instituutiot tuntuvat kuitenkin monimutkaisilta ja sisäänpäin lämpiäviltä toimintatavoilta, jotka eivät saavuta tavallisen nuoren huolia.

² Valkoinen kirja perustuu kuulemiseen, joka tehtiin vuosina 2000–2001. Hyvin eritaustaisia nuoria, nuorisojärjestöjä, tiedeyhteisöjä, poliittisia päättäjiä ja hallintoviranomaisia kuultiin nuorisasian neuvoston tilaisuuksissa.

Kaikki nämä ilmiöt haastavat Euroopan. Eurooppalaisille nuorille on annettava mahdollisuus kehittyä solidaarisiksi, vastuullisiksi, aktiivisiksi ja suvaitseviksi kansalaisiksi. Yksi yhteiskuntamme tärkeimpiä haasteita tulevaisuudessa onkin saada nuoret kiinnostumaan osallistumisesta aiempaa enemmän paikallisyhteisössä, kotimaassaan sekä unionissa. Tarkoituksena on myös edistää heidän toimimistaan aktiivisina kansalaisina. (Emt., 7–11.)

Nuoria kyllä kiinnostaa jokapäiväiseen elämään liittyvät asiat, kuten perhe, koulu, työ, ryhmätoiminta ja asuinympäristö. Nuoria kiinnostaa oman paikallisyhteisönsä lisäksi kotimaa, Eurooppa ja koko maailma. Nuoren on vain saatava positiivisia kokemuksia osallisuudesta ja itseluottamusta ensin omassa elinympäristössään eli esim. koulussa, asuinympäristössä, nuorisotiiloilla, kunnassa tai järjestössä. (Emt., 23–25.)

Nuorten osattomuus ja passiivisuus

Kiilakosken (2008, 11) mukaan osallisuutta voidaan kuvailla myös sitä kautta, mitä se ei ainakaan ole. Osallisuutta ei ole välinpitämättömyys, osattomuus, syrjäytyminen eikä vieraantumisen. Joukolla ihmisiä on tunne siitä, että omassa ympäristössä tapahtuva toiminta ei kiinnosta ja on yhdentekevää. Näin ajattelevien keskuudessa vallitseekin käsitys, ettei mitään kannata tehdä, eikä mihinkään osallistua, koska ei yhden ihmisen teot ja mielipiteet vaikuta mihinkään. Vaikutusmahdollisuuksia ei heillä ole ja päätökset tehdään ihan jossain muualla, kuin heidän lähipiirissään. Välinpitämättömyys johtaa siihen, ettei oman yhteisön ja ympäristön asiat kiinnosta ollenkaan. Hän ei ole osallinen yhteiskunnassa tärkeinä pidettäviin asioihin.

Osallisuuden oikeus ei ole kouluissakaan oppilaiden perustarve, jos nuoret eivät ole siihen tottuneet. Oppilaat ovat useimmiten opetuksen kohteena, eli tällöin he tottuvat koulumaailmassa passiiviseen rooliin. Passiivinen rooli tuntuu normaalilta ja turvalliselta, eivätkä oppilaat edes tiedosta toisenlaista tapaa oppia, heillä ei ole tarvittavia tietoja, tarpeita, haluja eikä motivaatiota. Aikuisten pitää siis luoda ja mahdollistaa nämä kaikki jokaiselle oppilaalle. (Nousiainen & Piekkari 2007, 23.)

Osattomuus voi johtua ihmisen yhteiskunnallisesta asemasta. Kansalaisuuden ulkopuolella oleminen johtaa osattomuuden tunteeseen. Hänellä saattaa olla taloudellista, kulttuurista tai sosiaalisen pääoman puutetta. Henkilökohdainen ulottuvuus tulee esiin siinä, että osattomuuden kokemuksia löytyy jokaiselta ihmiseltä. Olemme jossain elämäntilanteessa kokeneet, ettei meitä ole kuunneltu, eikä mielipidettämme ole huomioitu. Osattomuuteen pyritään jatkuvasti tarttumaan. Syrjäytymisen ehkäisy on välttämätöntä, ettei nuori putoa pois yhteiskunnan normaalista arjesta. Nuori ei saa syrjäytyä koulutuksesta, työelämästä, hyvinvointipalveluista, päätöksenteosta eikä sosiaalisista suhteista. (Kiilakoski 2008, 12; Vehviläinen 2006, 80–82.)

Nuoren tulevaisuuden suunnitelmia varjostaa myös työttömyyden uhka. Tämä ongelma on kaikille yhteinen ikään katsomatta. Nuorille tämä kuitenkin on merkittävä, koska se on tilanne, jossa nuorille ei anneta mahdollisuutta käyttää taitojaan työmarkkinoilla. Tämä lahjakkuuden tuhlaus on erittäin huolestuttavaa, koska se voi muokata nuoren tulevaa uraa ja vaikuttaa laajemmin aikuiseksi kehittymisen tiellä. Työttömyyttä on nähtävissä erilaista. Nuorilla on usein epätyypillisiä työsuhteita. Osa-aikatyö saattaa antaa negatiivista käsitystä omista oikeuksista, eduista ja työehdoista. Työpaikka itse voi olla epävarma. Nuori voi joutua tekemään työtä, johon hän on yli- tai alikoulutettu. Nuoret etsivät erilaista työtä, kuin mitä on tarjolla eli kysyntä ja tarjonta eivät aina kohtaa. (Pollock 2004, 161; Miles 2004, 61.)

Nuorten passiivisuutta on selitetty monella eri tapaa. Nykyään nuorten ikäluokat ovat huomattavasti pienempiä kuin ennen. He ovat myös heterogeeninen ryhmä, jolla ei ole selkeää ja yhtenäistä poliittista tai aatteellista kantaa. Yhteiskunta on myös muuttunut suvaitsevaisemmaksi ja vapaamielisemmäksi. Konservatiiviset auktoriteetit ovat pikkuhiljaa väistyneet sivuun ja kapinointi on laantunut. (Nyyssölä 1995, 82–83.)

Osattomuudesta ei herkästi siirrytä suoraan vaikuttamiseen vaan ensin on luotava edellytykset ja mahdollisuudet osallisuudelle (Vehviläinen 2006, 83). Toisaalta ihminen kokee osallisuutta monella eri tapaa sekä perheessä että ystävyysuhteissa. Hän on osallinen eri yhteisöjen jäsenenä ja omien saavutustensa kautta. Yksi ja sama nuori saattaa olla osallinen jollain toisel-

la elämän osa-alueella ja toisaalta taas osaton toisella elämän alueella. Nuori voi viihtyä omassa yhteisössään tyytyväisenä ja kokea olevansa arvostettu ja hyväksytty jäsen, vaikka hän yhteiskunnallisesti katsoen olisikin osaton. Häntä ei välttämättä kiinnosta kunnan päätöksenteko ollenkaan, mutta hän ei itse koe olevansa osaton. (Kiilakoski 2008, 16.)

Osallisuus toteutuu helpommin puheissa ja teoriassa kuin käytännössä. Arjen tasolla osallisuus ei toimi yhtä hyvin. Pettymykset ja epäonnistumiset ryhmien toiminnassa voidaan kuitenkin kääntää opiksi ja voimavaraksi. Päätäjät ja virkamiehet voivat vierastaa nuorten todellista osallistumista, koska heillä voi olla huonoja kokemuksia nuorten osallisuudesta. Joskus taas asiat tehdään nuorille liian valmiiksi ja helpoiksi. Nuoret saattavat olla täysin tietämättömiä siitä, miten he voisivat osallistua, koko asia on heille outo. Osallisuusryhmissä on useasti mukana vain niitä, joilla menee muutenkin hyvin. Nuorista saattaa myös tuntua, että suositaan vain tietynlaista osallisuutta ja nuoret taas eivät halua osallistua juuri sillä tavalla. Myös vähenevä vapaa-aika aiheuttaa sitä, ettei nuoria saada mukaan toimintaan. Vaikka osallisuus onkin tärkeä asia, maailmassa on myös muita nuorille tärkeitä asioita. Tilat, tarvittavat välineet ja taloudelliset resurssit voivat estää osallisuustoimintaa, vaikka halua ja tarvetta olisikin. Kaikki eivät halua osallistua, eivätkä he ole ulospäin suuntautuneita. Myös heidän on saatava olla omissa oloissaan ja jutuissaan viihtyviä, ja toimia itselleen sopivalla tavalla. (Tervonen 2009, 15.)

Vaikka nuorille tarjotaan osallistumismahdollisuuksia, on muistettava, että kaiken on perustuttava vapaaehtoisuuteen ja nuoren omaan tahtoon osallistua (Emt., 16). Nuorten vapaaehtoinen osallistuminen on ehdotonta ja kaikkien on hyväksyttävä tämä voluntarismi. Yhteiskunta ei voi velvoittaa nuoria osallistumaan eri toimintoihin. Nuori saa jäädä pois eri toiminnoista ilman oikeudellisia seuraamuksia. (Nieminen 2008, 34.)

Nuorten kokemuksia nykyajan riskiyhteiskunnassa liian usein kuvaillaan pelkästään negatiivisesti. On huolestuttava suuntaus ajatella, että nuoret eivät olisi aktiivisia ja olisivat vain vaaraksi yhteiskunnalle. Nuoria saatetaan kuvailla voimattomiksi uhreiksi. Parempi näkökanta on, että nuoret ovat

aktiivisia ja käyttävät ympäröiviä valtarakenteita positiivisena muutosvoimana elämässään. Nuoret ovat tavallaan vaarassa, koska aiemmin mainitut perinteiset sosiaalisen tuen järjestelmät ovat pienemmässä merkityksessä kuin ennen. Nuorten omilla hartioilla lepää suurempi taakka. Tämä voi hyvinkin pitää paikkansa, mutta ei pidä olettaa, että nuorten elämä olisi huomattavasti vaikeampaa. (Miles 2004, 58.)

2.2 Kansalaisuus ja yhteisöllisyys

Kansalaisuus tarkoittaa yksilön jäsenyyttä yhteisössä. Kansalaisuus liitetään erilaisiin ihmisten yhteiselämän muotoihin. Kansalaisuudesta on kyse aina kun lausutaan sana ”me”. Aktiivinen kansalaisuus esiintyy usein osallisuuskeskusteluissa. Aktiivisuus opitaankin arkipäivän eri toiminnoissa. Osallisuudessa tärkeää on tieto omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Siihen liittyy olennaisesti henkilökohtainen ja kollektiivinen emotionaalisuus. Tällöin mukana ovat myös arvot ja identiteetit. Näiden oppiminen vaatii yhteistä pohtimista, yhdessä elämistä ja yhdessä toimimista. Ihminen oppii arvoja elämällä ja osallistumalla. Aktiivisessa kansalaisuudessa on kyse erilaisista kyvyistä: taidosta elää yhdessä toisten ihmisten kanssa, kyvystä kommunikoida ja käydä dialogia, riitatilanteiden ratkaisutaidoista, neuvottelusta, julkiseen keskusteluun osallistumisesta, erilaisuuden hyväksymisestä sekä taidosta käyttää uudenaikaista tieto- ja viestintätekniikkaa. (Kiilakoski 2008, 18; Niemelä 2004, 68–69; Nivala 2006, 25–26.)

Lapset ja nuoret tulee nähdä kansalaisina. He ovat erityisessä asemassa, koska he ovat uusia ja kokemattomia kansalaisia. Heille on suotava yleisivistys sekä mahdollisuus sellaiseen kasvatukseen, jolla saa kykyjä elää demokraattisen yhteiskunnan kansalaisena. (Vesikansa 2008, 203.)

Ihmisestä tulee aktiivinen kansalainen, kun hän muuttuu yhteisölliseksi ja suuntautuu itsestään ja kodistaan ulospäin. Ihminen pystyy toimimaan ja vaikuttamaan monissa eri paikoissa. Tällöin ihminen osallistuu, vaikuttaa ja toimii omassa yhteisössään tai laajemmin yhteiskunnassa. Tärkeää on olla aktiivinen omassa yksityiselämässään, työelämässä, järjestötoiminnassa tai yhteiskunnallisissa kysymyksissä. Aktiivinen kansalaisuus merkitsee siis

ihmisen identiteettiä, osallisuutta, kohtaamisia sekä välittämistä. (Harju 2004a, 41; Harju 2005a, 67–68.)

Parhaimmillaan osallisuuden eri muodot tarjoavat mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen kiinnittymiseen, poliittisen kansalaisuuden löytämiseen sekä itsetunnon kohentamiseen. Täysipainoinen osallisuus on mahdollista vain erittäin harvalla nuorella. Lähes jokainen nuori siis tarvitsee tukea ja onnistumisen kokemuksia lisää. Aikuisen on pystyttävä tukemaan tässä prosessissa. Osallisuuteen kannustamisen tarvitsee lähteä jo varhaiskasvatuksessa kodeissa ja sitä pitäisi jatkaa päiväkodissa, kouluissa ja nuorisotaloissa. Osallisuus vaatii onnistuakseen tukea, jatkuvuutta ja kaksisuuntaista vuorovaikutusta. Avoimuus, aito vuoropuhelu ja kohtaaminen vievät laadukasta osallisuutta eteenpäin. Näin tuetaan nuorten kulttuurin syntymistä. Kaikkia nuorten ajatuksia ei toki pystytä huomioimaan, mutta se on heille reilusti kerrottava. Osallisuus vaatii aina onnistuakseen kompromisseja, joissa pyritään sellaisiin ratkaisuihin, jotka jollain asteella tyydyttävät kaikkia. (Helve 2009, 30; Horelli, Haikkola & Sotkasiira 2008, 217; Koskinen 2008, 139.)

Sosiaalinen toimintakyky kehittyy toimien vuorovaikutuksessa toisten nuorten kanssa erilaisissa toimintaympäristöissä. Nuori omaksuu ympäristönsä keskeiset arvot sekä oppii toimimaan monissa eri rooleissa uusissa tilanteissa. Hän on silloin sosiaalistunut omaan toimintaympäristöönsä ja osaa toimia omassa elinpiirissään. Syrjäytyneiden kohdalla sosiaalistuminen on suuntautunut heidän omiin alakulttuureihinsa ja he toimivat itselleen ominaisissa ympäristöissä. Nuori, joka elää ja toimii hyvin omassa alakulttuurissaan, ei välttämättä osaa toimia valtakulttuurin piirissä. Sosiaalista toimintakykyä parannettaessa on hyvä kiinnittää huomiota vuorovaikutukseen ja uuden toimintaympäristön tarjoamaan muutokseen. Nuorelle on tarjottava edellytyksiä arvojen, asenteiden ja identiteetin muutokselle sekä mahdollisuus oppia uusia rooleja. (Järvelä & Laukkanen 2000, 41–42.)

Osallistuminen tuo ihmiselle todellisen kansalaisuuden. Passiivinen ihminen on kansalainen vain statukseltaan. Kun ihminen on mukana sosiaalisissa aktiviteeteissa esim. harrastuksissa, yhdistystoiminnassa, lähiyhteisön erilaisissa toiminnoissa sekä yhteiskunnallisissa toiminnoissa kuten äänestämi-

sessä tai mielipiteen julkisessa ilmaisussa, hän osallistuu ja vaikuttaa. Osallistuminen muodostuu osallisuudeksi ja myös mahdollisuudeksi vaikuttaa. (Harju 2004a, 42.)

2.3 Osallisuus ja identiteetti

Jokaisella ihmisellä on oikeus omaan identiteettiinsä ja arvokkuuteen. Ihminen on osa perhettä ja hänellä tulee olla sekä yksilöllisyyttä että sosiaalisuutta suhteessa siihen ryhmään, mihin hän kuuluu. Ryhmän ja yhteisön tulee olla sellainen, missä voidaan ilmaista oma mielipide täysin vapaasti. Yksilölle on annettava mahdollisuus toimia. Valtaa ja vastuuta tulee jakaa. Ihmistä pitää kuunnella ja hänen mielipiteilleen tulee antaa merkitys yhteisön asioista päätettäessä. Kyse ei kuitenkaan ole pelkästään oikeuksista vaan myös velvollisuuksista. Osallinen ihminen huolehtii oman ryhmänsä toiminnasta. Hän kantaa vastuuta. Asioiden parantamiseen vaaditaan sitoutumista. Yhteisö luottaa omiin jäseniinsä ja ottaa toimijan roolit vakavasti ja tosissaan. Osallisuudessa onkin siis kyse yksilön tunteesta ja yhteisön tilasta ja niiden yhteisvaikutuksesta. (Kiilakoski 2008, 13–14.)

Myönteinen vuorovaikutus nuoren ja aikuisen välillä auttaa nuorta tutkimaan omia arvojaan ja mielipiteitään, ja hän rohkenee kokeilla uusia asioita. Nuoren on saatava tukea ja palautetta yhteisössään sekä aikuisilta että vertaisiltaan siitä, mikä on oikein ja väärin. Näin hänelle kehittyy itsestään omakuva arvokkaana ja kehittyvänä yhteiskunnan jäsenenä. Aikuisten, koulutyön suunnittelijoiden, päättäjien, tutkijoiden ja median on oltava kiinnostuneita nuorten elämän näkemyksistä. Lapset ja nuoret ratkaisevat paljon erilaisia tilanteita omassa aikuisilta näkymättömässä arkielämässään, ja näitä monipuolisia vuorovaikutustaitoja ja ratkaisumalleja voitaisiin käyttää enemmän yhteisön hyväksi. Näin nuorella syntyisi luottamus siihen, että jokainen pystyy vaikuttamaan erilaisten tilanteiden ratkaisuun, yhteisönsä ilmapiiriin sekä oman yhteiskunnan myönteiseen rakentumiseen. (Gellin 2008, 67.) Monissa sosiaalipsykologisissa tutkimuksissa onkin havaittu, että jos ihminen ei pysty muodostamaan selkeää kuvaa itsestään tai omista kyvyistään, he saattavat päätyä suuriin vaikeuksiin. Tämä taas johtaa eittämättä aggressiivisuuteen tai passiivisuuteen. Identiteetin muodostus ja sen yllä-

pitäminen onkin siis jokaiselle ihmiselle erittäin olennainen tarve. Siihen sisältyy sekä käsitys omista kyvyistä että tietoisuus omasta taustasta ja omista ryhmäjäsenyyksistä. (Allardt 1998, 45.)

Yksi vahvimista nuoruuteen liittyvistä asioista on nuoren käyttäytyminen hänen läheisiä ystäviään kohtaan. Murrosiässä sosiaalisen verkoston merkitys identiteetin kehityksessä on erittäin suuri. Erityisesti varhaisnuoruudessa tuetaan nuoria etsimään yhteyksiä ja suhteita sekä ymmärretään ryhmien ja yhteisöjen merkitys, jotka auttavat heitä ottamaan riskejä ja johtavat lopulta henkilökohtaisen identiteetin muokkautumiseen. Nuorella on varhaisnuoruudessa oltava kyky sitoa itsensä erilaisiin sosiaalisiin verkostoihin, jotka sitten tarjoavat perustan ja tukevat myöhemmin oman identiteetin etsintää ja siihen sitoutumista. Useimmat nuoret samaan aikaan kokevat yhteenkuuluvaisuuden tunteita ja vieraantumista sosiaalisista verkoista. Nämä tunteet kuuluvat nuoruuteen ja auttavat identiteetin kasvussa. Tämä helpottaa nuorta pienempiin ryhmiin kuulumisessa sekä myös suurempiin sosiaalisiin verkostoihin kuulumista. (Kroger 2007, 56.)

2.4 Osallisuus ja voimaannuttaminen

Kun ihminen kokee itsensä toiminnan subjektiksi, hän voimaantuu vaikuttamaan asioihin (Ahonen 2006, 261). Osallisuuden tunnetta kuvaavat hyvin sanan empowerment suomalaiset käännökset voimaantuminen ja valtautuminen, jotka kuvaavat osallisuuden tunteessa yhdistyvää tunnetta ja asiantuntevuutta (Gretschel 2002a, 50; Koskinen 2010, 29). Nuori tuntee pätevyttä ja kokee itse oman roolinsa merkittävänä. Pätevyyden tunne ja oman roolin arvostaminen tuo hänelle asiantuntijan aseman. Nämä tuovat esiin nuoren omalle toiminnalleen asettamia pyrkimyksiä ja odotuksia sekä arvioivat niiden toteutumista osana yhteisöä. (Gretschel 2002a, 50.) Osallisuuden voimaannuttava tunne ilmenee silloin, kun kaikki osallistujat ottavat yksilöinä osaa yhteisöllisiin ja yhteiskunnallisiin prosesseihin (Nousiainen & Piekkari 2007, 23). Empowerment-käsitteen toinen puoli valtautuminen taas tarkoittaa sitä, että nuorella on osallistumisen yhteydessä tarpeellisia materiaalisia ja sosiaalisia voimia sekä tietoja että taitoja. Tällöin nuori toimija saa siis valtaa ja toimintamahdollisuuksia itselleen. Osallisuuden mitta-

ri on se, kuinka hyvin oppilaat pääsevät koulussa sisälle voimaantuneen ja valtautuneen toimijan rooliin ja kuinka hyvin oppilas kokee osallisuutta koulun arkiasioden sekä opiskeluun liittyvien asioiden suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. (Nousiainen & Piekkari 2007, 23.)

2.5 Vaikuttaminen

2.5.1 Äänestämisen

Vaikuttaminen on poliittista kansalaisuutta tai osallistumista. Tällä tarkoitetaan osallistumista erilaisiin vaikuttajaryhmiin. Nuorten osalta tyypillisimpiä vaikuttajaryhmiä ovat seuraavassa alaluvussa käsiteltävät oppilaskunnat, nuorisovaltuustot, -parlamentit tai poliittiset nuorisojärjestöt. Kaikki vaikuttaminen ei välttämättä ole poliittista vaikuttamista, vaan kyse voi olla myös neutraalista vaikuttamisesta, esimerkiksi järjestön tai seuran luottamustehtävissä. (Vehviläinen 2006, 82.)

Lasten ja nuorten osallisuus on kilpailutekijä kunnille. Nuorella pitäisi olla hyviä kokemuksia omista vaikutusmahdollisuuksistaan, jotta he jäisivät tulevaisuudessa työskentelemään ja maksamaan veroja omaan kotikuntaansa. Tarvitaan suoria kanavia, joilla nuori saa äänensä kuuluviin kunnallisessa päätöksenteossa. Nuorisojärjestöillä on mahdollisuus hyvää väylää vaikuttamiselle. Monessa kunnassa toimii myös nuorten vaikuttajaryhmiä, joskin aivan liian vähäisessä määrässä. Nuorten kuuleminen saatetaan unohtaa, koska luullaan, että nuoret haluavat liikaa ja liian kallista. Nuorten omaan asiantuntijuuteen heidän omasta elämästään ei luoteta. Kunnan työntekijät saattavat myös kuvitella olevansa kovastikin nuorisoystävällisiä, koska heille ei tulla suoraan kertomaan ajatuksista tai muutosehdotuksista. Kunnalla pitäisi kuitenkin olla käytössään kaksisuuntainen prosessi eli nuorilta täytyisi itseltään myös kysyä mielipiteitä, eikä vain odottaa, että ne tullaan ilmaistamaan. (Kareinen 2008, 115; Korpinen 2008, 116–117.)

Nuorten äänestämisen passiivisuus herättää keskustelua. Äänestämisen ja varsinkin ehdolle asettuminen on erittäin vieras asia tämän päivän nuorelle ja jopa osalle vanhemmista. (Gretschel 2004, 123.) Valtaosa noin vuonna

1950- luvulla syntyneistä äänesti erittäinkin aktiivisesti ja noin vuonna 1980- luvulla syntyneistä vain puolet. Äänestämättömyyden lisäksi nuoret eivät myöskään kapinoi sankoin joukoin eikä käytä perinteisiä vallankäytön foorumeita. Perinteinen politiikka on korvautunut yksilöllisten valintojen elämänpolitiikalla, itseilmaisulla ja viihtymisellä. (Ahonen 2006, 249.)

Myllyniemen (2008, 41–50) mukaan ainoastaan joka kolmas nuori on saanut tarpeeksi valmiuksia yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen peruskoulussa ja toisen asteen kouluissa. Ongelmaksi on kuitenkin muodostunut tiedon puute. Kun nuori ei tiedä tarpeeksi omista vaikuttamismahdollisuuksistaan kunnassa, hän passivoituu ja turhautuu. (Jokihaara 2008, 122–123.) Osallisuuskeskustelu tuntuu keskittyvän äänestämiseen - melkein liikaakin. Nuorten tulisi saada tietää myös muista mahdollisuuksista, joita he voivat hyödyntää halutessaan vaikuttaa julkiseen päätöksentekoon. (Vesikansa 2008, 196.)

Tällä hetkellä pohditaan jo mahdollisuutta siihen, että nuoret saisivat äänestää 16-vuotiaina. Seurakuntavaaleissa sitä jo kokeiltiin. Saattaisi olla, että nuoremmat ehdokkaat pääsisivät äänestäjien toimesta valtuustoon. Näin ollen ainakin nuorten äänten kuuleminen helpottuisi. Ikärajan laskeminen voisi siis olla yksi nuorisopoliittisen vaikuttamisen prosessi. (Gretschel 2004, 129; Siurala 2008, 369.)

2.5.2 Oppilaskunnan toiminta, esimerkkinä Tampere

Nuoret viettävät suurimman osan ajastaan koulussa. Mikään muu instanssi ei saa yhtä hyvää yhteyttä heihin. Näin ollen osallisuuden edistyminen tapahtuu juuri koulupäivien aikana. Oppilaskunnilla on suuri mahdollisuus edistää osallisuutta. Oppilaskuntatoimintaa on ollut jo pitkään yläkouluissa ja toisella asteella. (Andersson 2008, 167–168.) Perusopetuslain (628/1998) ja perusopetussuunnitelman (1994) mukaan kuluissa on hyvät mahdollisuudet liittää lasten ja nuorten vaikuttaminen osaksi koulutyötä. Lukiolain (629/1998) 27 §:n mukaan ja ammatillisen koulutuksen laissa (630/1998) koulutuksen järjestäjän tulee varata opiskelijoille mahdollisuus osallistua koulutuksen kehittämiseen sekä kuulla opiskelijoita ennen opintoihin ja muihin opiskelijoiden asemaan olennaisesti vaikuttavien päätösten tekemis-

tä. Lainsäädäntö ja itse nuorisotyö luovat hyvän pohjan ja pysyvät rakenteet nuorten osallistumiselle. (Horelli, Sotkasiira & Haikkola 2004, 139.) Vaikka toiminnan pohjana on lainsäädäntö, ilman aktiivisia opiskelijoita toiminta saattaa jäädä nimelliseksi (Tampereen kaupunki 2004, 22). Oleellista on saada myös muita tukirakenteita toiminnalle. Osallisuutta edistävät projektit, oppilaskuntatoiminnan kehittäminen, nuorisovaltuustot ja –parlamentit sekä Internetissä pyörivät keskustelu – ja aloitekanavat tarjoavat uusia keinoja ja väyliä perinteisen nuorisotyön tueksi. (Horelli, Sotkasiira & Haikkola 2004, 139.)

Oppilaskunnille on annettava vaikutusmahdollisuus sekä oppilaitosten sisällä että kunnallisessa päätöksenteossa. Koulutukseen liittyy paljon asioita, mitkä tarvitsisivat oppilaskunnan hallituksen kannanottoa. (Korpinen 2008, 117.) Luokista valitaan yksi tai kaksi edustajaa oppilaskunnan hallitukseen, jotka toimivat luokkansa edustajina. Oppilaskunnan hallitukseen kuuluvan nuoren tehtävänä on olla oman luokkansa mielipiteiden viestinviejänä ja neuvottelijana. Hän ei koskaan edusta pelkästään itseään, vaan isompaa yhteisöä; omaa luokkaa tai koulua. (Nousiainen & Piekkari 2007, 22.) Edustajat vievät luokan ehdotuksia hallitukselle ja he tiedottavat tehdyistä päätöksistä luokalleen. Hallitukselle nimetään puheenjohtaja, sihteeri sekä muita tarvittavia virkailijoita. He toimivat yhdessä nuorisovaltuuston kanssa nuorten asioiden parissa, mikäli kunnasta löytyy nuorisovaltuusto. (Manninen 2008, 119–120.)

Tampereen lukioissa ja ammattiopistoissa oppilaskunnan toimintaa on monenlaista. Oppilaskunnan yleiskokous kutsutaan koolle lukuvuoden alussa. Ennen yleiskokousta on valittu omat edustajat oppilaskunnan hallitukseen. Oppilaskunnan hallituksen paikat jaetaan yleiskokouksessa, jossa kaikilla opiskelijoilla on äänestys-oikeus. Hallitukseen valitaan puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja sihteeri. Tarvittaessa suoritetaan äänestys. Muut paikat (esim. rahastonhoitaja, tiedotusvastaava, projektivastaava) hallitus jakaa keskenään omassa puheenjohtajan koolle kutsumassa järjestäytymiskokouksessaan. (Tampereen kaupunki 2004, 22–23.)

Oppilaskuntien vastuulla on yleensä koulun oheistapahtumien järjestely- ja toteutusvastuu. Oppilaille annetaan tärkeä rooli asioiden toteutuksessa. Oppilaskunnan hallitus on toteutusprosessin kantavia voimia. (Manninen 2008, 119–120; Nousiainen & Piekkari 2007, 15, 18.) Tampereen ammattiopiston muodostavat viisi eri yksikköä eli Hervannan ammattioppilaitos, Pyynikin ammattioppilaitos, Kurun metsäoppilaitos, Tampereen kauppaoppilaitos ja Tampereen terveydenhuolto-oppilaitos. Ammattiopiston opetussuunnitelmassa asetetaan opiston yhdeksi keskeisimmistä tavoitteista toimiva ja kehittyvä työyhteisö, jonka olennaisen osan muodostaa opiskelijakunta. Opiskelijoiden edustus osallistuu ammatillisiin neuvottelukuntiin ja erilaisiin oppilaitosten toimikuntiin. Oppilaskuntien tukena ja yhdyshenkilönä toimii oppilaskuntakuraattori tai muu vastuuhenkilö. Oppilaskunnan hallituksen edustajat toimivat oppilaitostoimikunnassa, joka järjestää perinteiset juhlapäivät ja vuosittain vaihtuvat teemapäivät. Oppilaskunnan hallitus välittää opiskelijoiden kouluviihtyvyyttä ja opiskelun sisältöjä ja käytäntöjä koskevia aloitteita oppilaitoksen johdolle. Nuorisofoorumin kokouksiin hallitus lähettää myös edustajansa. (Tampereen kaupunki 2004, 23–24.)

Varsinaiseen opetukseen ja opiskeluun liittyviin asioihin oppilaskunnilla on vain vähän sanasijaa. Nousiaisen ja Piekkarin (2007, 22) mukaan opetustulisikin laajentaa pois pelkästä perinteisestä luokkahuoneopetuksesta. Koulumaailma kehittyisi näin yhteiskuntaa tukien. Yhteiskunnallisen kasvatuksen tavoitteena on saada yksilöt yhteisönsä jäseniksi sekä mukaan päätöksentekoon. Hallituksen perustamisen lisäksi kehitetään kokouskäytäntöjä esim. opettajankokousten oppilasedustusta sekä oppilaskunnan ja rehtorin säännöllisiä tapaamisia. Yhteistyökäytäntöjä kehitetään myös kunnallisen osallistumisen suuntaan. Jos kunnassa on nuorisovaltuusto, siihen pidetään yhteyttä. Nuorisovaltuuston käytännöt ovat paikkakuntaakohtaisia, mutta useissa kunnissa jäseniä valitaan kouluittain.

Tasa-arvoisuus, ihmisarvon kunnioittaminen, oikeudenmukaisuus ja avoin keskustelu liittyvät demokraattisiin koulukäytäntöihin. Jotta nuori kasvaa kansalaiseksi, hän tarvitsee mediaa, vapaata kansalaistoimintaa ja päätöksenteon käytäntöjä. Kansalaisyhteiskuntaan kasvaminen vaarantuu, jos koulu mittaa itseään vain koulusaavutusten perusteella. Oppilaitos on pienois-

malli yhteiskunnasta, joka ohjaa oppilaitaan toimimaan erilaisissa prosesseissa. (Emt., 22.) Opetus- ja kulttuuriministeriö kertoo Internet-sivuillaan, koulusaavutuksia mittaavan Pisa-tutkimuksen osoittavan jälleen vuonna 2009, että suomalaiset lapset ja nuoret ovat OECD-maiden kärkitasoa.³

2.5.3 Talotoimikunnat nuorisotaloilla

Nuorisotilaa voidaan kuvailla omana pienoismaailmanaan, jossa toimitaan ryhmässä. Ryhmässä toimitaan rakentavalla tavalla ja eletään vuorovaikutuksessa muiden ryhmän jäsenten kanssa. Samaa kaavaa toistetaan isommissa ympyröissä eli koko yhteiskunnassa. (Kylmäkoski 2008, 393.) Nuorisotiloilla käy paljon nuoria, jotka eri mittareilla mitattuina voidaan jakaa ryhmiin. Piipahtajat poikkeavat tiloilla satunnaisesti kavereiden perässä, mutta he eivät osallistu toimintaan eikä ohjaajilla ole heihin kontaktia. Vakiokävijä on jo yhteisön jäsen, joka osallistuu jollain tavalla arjen puuhiin pelaamalla esim. biljardia tai Playstationia. Hän ei kuitenkaan ole paikalla, kun pitäisi päättää yhteisistä asioista. Osallistuja osallistuu jo yhteiseen toimintaan ja osallistuu tavoitteelliseen ja asennetta vaativaan tekemiseen. Ohjaajien järjestäessä päätöksentekotilanteita, hän ottaa jo osaa niihin. Toimija tekee jo itse nuorisotilojen toimintaan liittyvää yhteisen hyvän eteen. Sitoutunut toimija kantaa kokonaisvaltaista vastuuta, organisoii ja kehittää talon toimintaa. Hän itse koordinoi päätöksentekotilanteita. Tavoitteena tietenkin olisi, että nuorista tulisi yhä enenevässä määrin toimijoita ja sitoutuneita toimijoita. (Gretschel 2008c, 194–197.)

On paljon nuorisotaloja, joissa järjestetään talokokouksia ja – toimikuntia, joissa nuori itse ideoi, suunnittelee ja tekee päätöksiä. Yhdessä nuorisotyöntekijöiden kanssa voidaan toteuttaa nuorten ehdottamia hankkeita. Yleensä tällaiset hankkeet voivat olla tapahtumien järjestämistä, discon tai retkien järjestämistä tai laitehankinnoista päättämistä. (Siurala 2008, 359.) Valitettavan usein nuorisotiloilta väki kaikkooa kuitenkin siinä vaiheessa, kun pitäisi päättää yhteisistä asioista. Yhdessä puhumisen kulttuuri puuttuu aina-

³ PISA- tutkimuksessa selvitetään, kuinka 15-vuotiaat nuoret hallitsevat tulevaisuuden yhteiskunnan, työelämän kehityksen ja laadukkaan elämän kannalta keskeisiä tietoja ja taitoja. Tutkimus toteutetaan kolmen vuoden välein ja sillä mitataan lukutaidon, matematiikan ja luonnontieteiden osaamista. Mukana tutkimuksessa vuonna 2009 oli 65 maata.

kin osittain ja motivaatio yhteisten asioiden miettimiseen tai vastuun kantamiseen on alhaista. (Gretschel 2008c, 199.)

Tampereella nuorisokeskuksissa tavoitteena on monipuolisuus. Toiminta suunnitellaan talokohtaisesti nuoriso-ohjaajien ja nuorten kanssa yhdessä. Toimintasäännöt ovat kuitenkin yhteiset ja etusijalle nousevat nuorisotyön arvot. Näillä arvoilla tarkoitetaan päihteettömyyttä, suvaitsevaisuutta, turvallisuutta, tasa-arvoa ja terveitä elämäntapoja. Toimintatapoihin kuuluu nuorten osallistuminen talotoiminnan suunnitteluun ja heidän mielipiteidensä huomioiminen. Nuoret ovat myös mukana erilaisten tapahtumien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Nämä asiat koetaan tärkeiksi tiellä aktiiviseksi ja osallistuvaksi kaupunkilaiseksi. Nuorisokeskuksissa järjestetään säännöllisesti talokokouksia, joihin jokainen nuori voi osallistua. Kokouksissa käsitellään muutoksia, tapahtumia, retkipäiviä yms. Osallisuutta ja vaikuttamista tukevat myös palautelaatikat, erilaiset kyselyt, Internetin kautta kantaa ottaminen sekä erittäin tärkeänä suora palaute ohjaajille vuorovaikutuksessa. (Tampereen kaupunki 2004, 32.)

2.5.4 Järjestötoiminta

Järjestöllä tarkoitetaan valtakunnallista kokonaisuutta, jonka eri osasia ovat paikalliset yhdistykset, piiri- ja liitto-organisaatio (Harju 2003, 13). Järjestötoiminta on vaikuttamista parhaimmillaan. Järjestössä on aina ryhmä toimijoita ja yhteinen kiinnostuksen kohde. (Tampereen kaupunki 2004, 38.)

Moni suomalainen on ainakin jossain elämänsä vaiheessa kuulunut nuorisojärjestöön. Nuorisojärjestöjä voidaan kuvailla erittäin laajana osallistumisrakenteena. Nuorisojärjestöt ovat toimineet suomalaisen nuorisotyön pitkäaikaisena muotona. Nuorisojärjestöllä tarkoitetaan virallisesti vähintään kolmen ihmisen muodostamaa voittoa tavoittelematonta yhteisten tavoitteiden ja mielenkiinnon ohjaamaa aatteellista yhteenliittymää, jossa ihminen antaa oman panoksensa vapaaehtoisesti eivätkä ole riippuvaisia julkisesta vallasta. Nuorisojärjestöt voidaan mieltää palvelujen tuottajaksi, harrastusmahdollisuuksien tarjoajaksi tai yhteiskunnallisen toiminnan virittäjäksi. Joitakin nuoria kiinnostaa myös poliittisten puolueiden nuorisojärjestöt, joskin ne

ovat menettäneet kovastikin suosiotaan. Nuorisojärjestöt joka tapauksessa tarjoavat mahdollisuuksia vaikuttavalle osallistumiselle. Nuoret pystyvät organisoitumaan julkiseen osallistumiseen ja saamaan rahoitusta toiminnalleen. (Horelli, Haikkola & Sotkasiira 2008, 222; Viitanen 2008, 263–270.)

Nuorisojärjestöt on jaettu kiinnostustensa perusteella erilaisiin ryhmiin. Poliittiset nuoriso- ja opiskelijajärjestöt kokoavat yhteen asioista samoin ajattelevia nuoria kouluttautumaan, opettelemaan poliittisia asioita ja harrastamaan yhdessä. Opiskelijoiden etujärjestöt ovat poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumattomia järjestöjä, jotka ajavat opiskelijoiden etuja, palveluita ja harrastuksia. Ammatti- ja työmarkkinajärjestöissä ajetaan palkkatyöntekijöiden etuja. Opiskelijat voivat liittyä ammattijärjestöön jo opiskelijajäsenenä. (Tampereen kaupunki 2004, 38–39.)

Suuri osa suomalaisista nuorista kuuluu urheilujärjestöihin. Nämä järjestöt ovat yleensä poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumattomia. Liikunta- ja urheiluseurojen määrä on valtava ja verkosto kattaa lähes koko Suomen. Lähes jokaisella nuorella on mahdollisuus osallistua seurojen tarjoamaan toimintaan. Liikunnan ja urheilun seuratyötä luonnehditaankin peräti laajimmaksi vapaamuotoiseksi nuorisotoiminnan muodoksi ja nuorison sosiaalistamisjärjestelmäksi. Liikuntaseurat voivat onnistuessaan luoda hyvää maaperää järjestö- ja kansalaisaktiivisuudelle ja tätä kasvatusta voi kohdistaa urheilun nimissä jo hyvin nuoriinkin lapsiin. Liikuntaseurojen toiminnassa tapahtuu myös vähän kuin itsestään eri sukupolvien yhdistyminen. Työvälineinä onkin ollut mm. tiedotus, neuvonta, koulutus, valmennus sekä leiri- ja kerhotoiminta. Samalla periaatteella toimivat myös harraste- ja kulttuurijärjestöt. (Tampereen kaupunki 2004, 39; Koski 2008, 299, 317.)

Nykyään löytyy paljon uudenlaisia nuoria kiinnostavia järjestöjä, jotka ovat pirstaneet järjestökenttää. Luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöt, talonvaltauokset ja eläinaktivismi kiinnostavat nuoria. Uudet järjestöt ovat kiinnostaneet myös mediaa ja ne ovat saaneet myös vanhat järjestöt uudistamaan omia toimintatapojaan. (Harju 2003, 28.)

2.5.5 Lasten parlamentti, nuorisofoorumi ja nuorisovaltuustot

Suomen Lasten Parlamentti kertoo omilla Internet-sivuillaan lasten mahdollisuuksista onnistuneeseen päätöksentekoon eri kanavien kautta. Se antaa 9–13 -vuotiaille lapsille vaikuttamiskanavan että viranomaisille ja päättäjille mahdollisuuden selvittää lasten mielipiteitä suoraan heiltä itseltään. Lasten parlamentissa tärkeää on toimiva vuorovaikutus lasten ja päättäjien välillä. Suomessa toimii Lasten Parlamentti, joka on kuntien nimittämistä lapsiedustajista muodostettu toimielin. Se on myös lasten vuorovaikutuksellinen yhteisö, joka kokoontuu yleensä netissä toimivassa verkkoparlamentissa. (Lasten parlamentti 2010).

Tampereella lasten parlamentti on toiminut vuodesta 2004 lähtien. Se on osa nuorisopalveluiden toimintaa ja sitä koordinoi nuoriso-ohjaaja. Parlamentti on vakiinnuttanut paikkansa kaupungin organisaatiossa, nuorisopalveluissa ja koulujen oppilaskuntatoiminnassa. Kaikkien tamperelaisten alakoulujen oppilaskunnan hallituksen edustajat kokoontuvat kaksi kertaa vuodessa suurkokoukseen. Suurkokous valitsee 15 jäsentä koskevan hallituksen, joka tekee aloitteita, antaa lausuntoja, ottaa asioihin kantaa sekä osallistuu erilaisiin työryhmiin. (Tervonen 2009, 33.)

Nuorisofoorumi on toiminut kymmenen vuoden ajan Tampereella oppilaitoksissa ja nuorten äänen edustajana kaupungin päätöksenteossa (Emt., 34). Nuorisofoorumin tärkein tehtävä on vaikuttaa nuorten elämiseen ja viihtymiseen liittyviin asioihin. Nuorisofoorumi tarkkailee nuoria koskevaa päätöksentekoa ja tekee omia aloitteita itselleen tärkeinä pitämistään asioista. (Tampereen kaupunki 2004, 31.) Nuorisofoorumilla on yhteyshenkilöt valtuustoryhmissä. Nuoriso-ohjaaja ja foorumin hallitus pitävät yhteyttä oppilaitosten oppilaskuntien hallituksiin ja näiden opettajiin. Ajoittain järjestetään koulutuksia ja tapaamisia. Hallinto järjestää kahdesti vuodessa suurkokouksen kaupunginvaltuuston istuntosalissa. (Tervonen 2009, 34.)

Ensimmäinen nuorisovaltuusto perustettiin Kangasalle vuonna 1995. Tämän jälkeen nuorten vaikuttajaryhmiä on syntynyt tasaiseen tahtiin eri puolille Suomea. Nuorisovaltuustossa on noin 10–30 joko vaaleilla valittua tai ni-

mettyä alle 18-vuotiaasta nuorta. Yleensä nuorisovaltuustoihin valikoituu aktiivisia ja keskiluokkaisia nuoria ja näin ollen vähemmistöön kuuluvat tai syrjäytymisvaarassa olevat nuoret jäävät ulkopuolelle. Nuorten vaikuttajaryhmä kokoontuu kahdesti kuukaudessa. (Gretschel 2008b, 252.)

Luonteeltaan tilaisuudet ovat enemmänkin neuvoa-antavia, kuin päättäviä. Nuoret eivät halua muistuttaa poliitikkoja, vaan he haluavat olla vaikuttajia. Vaikuttaminen on neutraalimpi sana kuin politikointi. Nuori haluaakin olla mieluummin etujen ajaja ja kehittäjä. Nuorisovaltuustojen henki onkin vapaamuotoisempi kuin politiikan yleensä. Nuorisovaltuustojen lisääntynyt määrä voisikin kertoa siitä, että osallisuuden kokemus antaa nuorille paljon. Nuorisovaltuuston nimissä tapahtuva vaikuttaminen kertoo siitä, miten heidän oma panoksensa auttaa vastuunkannossa ja kasvattaa kohti kansalaisuutta. Nuorisovaltuustot ovat saaneet aikaan herkistymistä nuorisoasioille kunnallisessa päätöksenteossa. (Gretschel 2008b, 252–253; Nikkilä 2002, 66–68; Siurala 2008, 356–357.)

2.5.6 Vapaaehtoistyö

Suomessa vapaaehtoistyö näyttäytyy yleensä vastavuoroisuutena, yhteisenä ilona, tasa-arvoisuutena, vapaaehtoisuutena, palkattomuutena, eiammattimaisuutena ja luottamuksellisuutena. Vapaaehtoistyöntekijä nähdäänkin yhteistyökumppanina, joka on vaitiolovelvollinen, puolueeton ja vastuuntuntoinen. Nuoret mieltävät myös muita yleisemmin talkootyön vapaaehtoistyöksi. (Yeung 2002, 11, 20.) Vapaaehtoistyö on hyvä keino tuottaa osallistumista ja osallisuutta sekä niiden tarjoamaa tunnetta ja kokemusta. Vapaaehtoistyön perusydin on konkreettinen työapu ja huolenpito toisista ihmisistä tai yhteisistä asioista omassa lähiympäristössä (Harju 2004a, 69, 73–74.) Kyseessä on siis kansalaisten osallistuminen ilman taloudellista korvausta yhteiseen hyvään tähtäävällä toiminnalla (Harju 2005b, 118). Vapaaehtoistyö vastaa sekä nuorten että yhteiskunnan odotuksiin, sillä sen kautta nuori tosiaan osallistuu yhteiskunnan toimintaan. Vapaaehtoistyö koetaan erittäin hyvänä oppimiskokemuksena tulevaa varten. Se vaikuttaa myös työllistävästi ja integroi yhteiskuntaan. (Euroopan komission valkoinen kirja 2001, 17.)

Vapaaehtoistoiminta keskittyy oman elämän viihtyvyyden alueelle. Ihmiset tekevät paljon ilmaista työtä omaan harrastukseen tai itselle tärkeään asiaan liittyen. Suurin osa vapaaehtoistyöstä tapahtuu yhdistyksissä ja kansalaisjärjestöissä. Ihmiset ovat valmiita tekemään työtä yhteisöissä, jotka ovat heille itselleen tärkeitä ja antavat henkilökohtaista mielihyvää tai etua. Ihmisille tärkeiden ja mieluisien yhteisöjen vuoksi halutaan uhrata aikaa ja antaa työpanosta. (Harju 2004a, 75.)

Arvaamattoman arvokasta vapaaehtoistyötä on esimerkiksi vapaaehtoinen urheilua harrastavien nuorten valmennustyö (Kajanoja 2001, 200). Erilaisia liikunta- ja urheiluseuroja on ympäri Suomea ja lähes jokainen nuori voi osallistua niiden toimintaan. Seuratyöllä onkin erittäin suuri merkitys nuorisotoiminnassa ja nuorten sosiaalistamisessa. (Koski 2008, 299.) Liikunnan ja urheilun avulla tuetaan nuoren kasvua. Tällä vapaamuotoisella toiminnalla tavoitetaan suuri joukko nuoria ja se toimintana kasvattaa nuorta sekä fyysisesti että psyykkisesti. (Emt., 303.)

Korkea työttömyys on varjostanut jo pitkään nuorten tulevaisuutta. Palkkatyö ei olekaan enää itsestään selvä reitti koulunpenkiltä eteenpäin. Jaana Lähteenmaa (1997, 162–181) on tutkinut tapaustutkimuksessaan Walkers -kahviloiden vapaaehtoistyöntekijöitä. Hän pohtii, että saako työttömyyden uhka nuoria vapaaehtoistyön pariin. Ainakin se tuo nuorille mielekästä tekemistä, onnistumista ja hyödyksi olemisen tunnetta. Altruismin eli pyyteettömän halun tehdä hyvää toisille ihmisille voisi kuvitella olevan yksi syy vapaaehtoistyöhön. Lähteenmaa toteaaakin, että osa nuorista ei tee vapaaehtoistyötä palkatta, koska he eivät haluaisi tehdä työtäkään liian pientä palkkaa vastaan.⁴ Lähteenmaan tutkimuksessa selvisi myös, että vapaaehtoistyötä voi tehdä, jos siitä saa itselleenkin jotain. Hyvät fiilikset oli myös tärkeä syy vapaaehtoistyöhön. Nuoria liikuttaa erittäin paljon eläinten ja luonnon asiat. Ne saattavat kiinnostaa jopa enemmän kuin kehitysmaat tai työttömyys. Yhdessä tekemisen ilo on kuitenkin suuri voima, joka vie vapaaehtoistyöntekijöitä eteenpäin (Emt., 203–204.)

⁴ Oma tutkimukseni tukee tätä väitettä muutaman nuoren osalta, koska muutaman kyselylomakkeen vastauksista kävi ilmi, etteivät nuoret suostuisi tekemään vapaaehtoistyötä ilman palkkaa.

2.6 Osallisuuden huomioiminen

2.6.1 Lasten ja nuorten osallisuutta kehittävät hankkeet

Lasten ja nuorten osallisuutta kehittävässä hankkeissa kansalaisten aktivoituminen näkyy ehkä parhaiten. Lapset ja nuoret ovat ennakkoluulottomia ja halukkaita toimimaan silloin, kun saa itse tehdä ja toimia. (Ryynänen & Salovaara 2002, 69.) Opetushallitus koordinoi nuorten valtakunnallista osallisuushanketta vuosina 2003–2007. Tarkoituksena oli löytää ratkaisuja nuorten osallisuuden edistämiseksi. Vuonna 2005 erilaisia paikallisia tai seudullisia hankkeita toteutettiin 38 kunnassa. Seudullisen yhteistyön myötä hanketoiminnassa oli mukana 70 kuntaa. 1990-luvulta alkanut hankkeiden ja projektien aikakausi on tuottanut paljon erilaisia malleja. Osallisuushanke tekee yhteistyötä muiden hankkeiden kanssa, operoi samojen käytäntöjen ja mallien kimpussa ja tämä yhteisvaikutus tuottaa jotakin mitä kukaan yksittäinen toimija ei saisi aikaan. (Vehviläinen 2006, 7–9.)

Nuorten osallisuushankkeen tavoitteeksi asetettiin vaikuttaminen nuorten ja yhteiskunnan välisiin suhteisiin. Hankkeella pyrittiin vähentämään kouluksellista syrjäytymistä sekä lisäämään vaikuttamismahdollisuuksia. Projekti toimi välineenä, tekniikkana ja työkaluna. Projektien arvioinnissa korostettiin sitä, että pysyvät ja laajemmat vaikutukset saattoivat jäädä syntymättä. Hyvät käytännöt eivät ole aina vakiintuneet odotetusti ja projektit ovat toimineet liian irrallisina, eikä niillä ole ollut toivottua yhteyttä laajempaan kontekstiin. Hankepaikkakunnat olivat eriarvoisissa asemissa sen suhteen, missä määrin paikkakunnilla koettiin tarvetta nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn tai vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen. Hyvien käytäntöjen kehittämisessä on kysymys siitä, että rakennetaan uusia malleja, jotka haastavat vanhat toimintatavat. Paikallisen keskustelun herättäminen onkin yksi hanketoiminnan vaikutuksista. Osallisuushankkeita toteutettiin monissa eri kunnissa. (Emt., 13–14.) Yhtenä tavoitteena oli kehittää kunnissa lasten ja nuorten osallistumismalleja ja käytäntöjä. Tampereella pyrittiin yhteistyöhön koulujen, nuorisopalvelujen, Lasten Parlamentin ja Nuorisofoorumin välillä. (Tampereen kaupunki 2004, 6–7.)

2.6.2 Osallisuuden teemavuosi 2011 Tampereella

Tampereella on vuonna 2011 osallisuuden teemavuosi. Vuoden aikana järjestetään erilaisia tapahtumia ja projekteja, jotta saataisiin entistä toimivampi osallisuutta edistävä toimintakulttuuri kaikille lasten ja nuorten parissa toimiville, vanhemmille ja kaupungin virkamiehille. (Nivala 2010.)

Osallisuuden teemavuoteen kuuluu kysely sekä 3–9- luokkalaisille oppilaille että kaupunginvaltuutetuille. Vastauksia vertaillaan keskenään tarkoitukseen saada tietoa siitä, miten eri vastaajien käsitykset Tampereella tehtävästä työstä eroavat toisistaan. Osallisuuspassia varten on erilaisia osallistavia tehtäviä ympäri vuoden. Tehtäviä suoritetaan joko yksin tai yhdessä erilaisien ryhmien kanssa. Myöhemmin järjestetään näyttely, jossa on suoritettujen tehtävien kuvia ja tekstejä. Tamperelaiset lapset ja nuoret saavat myös ideoida oman oppaan. He voivat tuottaa sisältöä Tampereesta kuvin, tarinoin, runoin tai piirustuksin Tampere lasten ja nuorten silmin – oppaaseen. (Em.)

Nuorisokeskuksissa käyville nuorille järjestetään kilpailu. Se järjestetään eri nuorisokeskusten välillä. Lapset ja nuoret luovat osallistavan projektin. Kilpailun tuomareina toimivat Tampereen Lasten Parlamentin ja Nuorisofoorumin suurokokoukset. Kaikilla tamperelaisilla nuorilla on mahdollisuus osallistua konkreettiseen osallisuusprojektiin, jonka tavoitteena on nuorten itsensä valitseman asian kehittäminen. Teemavuoden päätapahtuman suunnittelun ja toteuttamisen hoitavat nuoret itse. Teemavuoden aikana pyritään arkipäiväistämään osallisuuden käsitettä koulutuksilla. Osallisuutta halutaan tuoda enemmän osaksi arkea nuorisopalvelujen työntekijöille, opettajille, oppilaille, Tampereen kaupungin toimijoille ja järjestöjen työntekijöille. Nuorisopalvelut ja perusopetus järjestävät vaikuttajaviikon. Suunnittelusta vastaavat koulujen oppilaskuntien hallituksen jäsenet, opettajat ja nuorisohjaajat. Valtakunnallinen Lasten Parlamentin istunto järjestetään Tampereella marraskuussa. Keväällä järjestetään nuorten vaikuttajaryhmien tapaaminen eli Pirkanmaan Ideafoorumi. Lasten vaikuttajatapaaminen Pirkanmaan Parlamentti kokoontuu vuoden aikana kaksi kertaa. (Em.)

2.7 Yhteenveto

Näiden konkreettisten toimenpiteiden tunnetuksi tekeminen on haasteellista koko yhteiskunnalle ja tämän eteen onkin alettu tehdä kovasti töitä. Erilaiset vaikutuskanavat (oppilaskunnat, Lasten Parlamentti, Nuorisofoorumi, nuorisovaltuustot, järjestöt) ja hankkeet (osallisuushankkeet, teemavuodet) yrittävät tukea nuorten osallisuutta virallisin keinoin. Vapaaehtoistyö on nuorten keskuudessa suosittua ja arvostettua. Nuoret haluavat osallistua vapaaehtoisesti muiden auttamiseen ilman palkkaa. Hälyttävän paljon on kuitenkin vielä osattomuutta, johon ei ole pystytty tarttumaan. Virallisen määritelmän mukaan osattomiksi ja passiivisiksi lukeutuvat nuoret eivät välttämättä omasta mielestään olekaan osattomia. He kuuluvat omassa elinpiirissään ”porukkaan” ja se riittää heille. Kaikkia nuoria ei saada aktiivisiksi ja osalliseksi.

3 NUORTEN YHTEISKUNNALLINEN OSALLISTUMINEN

3.1 Eurooppalaiset nuoret

Helven (2002, 78–79) mukaan nuorten vähenevä arvostus politiikkaa kohtaan oli nähtävissä jo vuoden 1993 eurobarometrissa. Auktoriteettien arvostus ja totteleminen ei enää ollut arvoasteikossa kovin korkealla. Ilmeinen tosiasia olikin, että joka toinen nuori ei osallistunut aktiivisesti yhteisölliseen toimintaan. Urheiluseurat olivat kuitenkin suosituimpia. Muutamat nuoret kertoivat jäsenyydestään uskonnolliseen yhteisöön, järjestöön ja poliittisiin. Tämä on ollut nähtävissä jo muutaman vuosikymmenen monella eri saralla; äänestyskäyttäytymisessä, poliittisten puolueiden jäsenyydessä sekä kansalaisjärjestöissä. Hyvin pieni osa nuorista (alle 6 %) kuului ammattiliittoihin tai poliittisiin puolueisiin. Yleinen suuntaus olikin jo tuolloin, että nuoret halusivat liittyä neutraaleihin järjestöihin. (Helve 2002, 78–79; The Young Europeans 1997, 20–22.) Lasten ja nuorten aktiivisuus ja kansalaisuus on ollut Euroopassa laajasti tarkastelun kohteena. Nuorten osaamista ja kiinnostusta yhteiskunnallisiin asioihin ja demokratiaan alettiin huomioida 1990-luvun lopulla. Vuodesta 1997 asti Euroopan Neuvoston tavoitteena on ollut kasvattaa nuoria demokraattiseen kansalaisuuteen ja ihmisoikeuksien huomioimiseen. (Komonen 2009, 53.) Perinteet, suku, perhe, ystävät ja työ ovat erilaisessa asemassa ja niihin kuuluminen ja sitoutuminen ovat muuttuneet (Roos & Hoikkala 1998, 8–10).

Vapaaehtoistyön saralla lähes 40 % nuorista toimii aktiivisesti Irlannissa, Iso-Britanniassa ja Belgiassa. Yleisesti ottaen Euroopan keskiarvo on n. 25 %. Ruotsalaisten nuorten osuus vapaaehtoistyössä on hieman keskiarvoa korkeampi, kun taas slovakialaiset nuoret tekevät vapaaehtoistyötä vain 5 % voimin. Mitään yhtenäistä kaavaa ei löydy maiden kesken siinä, kuinka paljon muu väestö tekee vapaaehtoistyötä nuorisoon nähden. Välillä aktiivisuus vähenee ja välillä lisääntyy, eikä yhtä selkeää selitystä tähän ole löydetty. (Yeung & Grönlund 2005, 168–169.)

3.2 Suomalaiset nuoret

Tilastokeskuksen väestörakennetilaston mukaan Suomen nuorten (15–29-vuotiaita) määrä on 1 003 742 eli 19 % suomalaisista (Koste 2010, 7). Helven (1993, 110, 117) mukaan vain harva nuori oli enää 1990-luvun alussa aktiivisesti mukana poliittisissa järjestöissä. Koko yhteiskunnallinen osallistuminen oli passiivista. Alle puolet nuorista osallistui erilaisten järjestöjen tai kerhojen toimintaan. Urheilujärjestöjen toiminta oli suosituinta. Nuorisobarometri vuodelta 2009 kertoo, että 10–29-vuotiaista nuorista 45 % on mukana järjestötoiminnassa. Yleisintä oli kuulua urheiluseuraan tai liikuntajärjestöön. Ammattiliitot ja opiskelijajärjestöt olivat seuraavaksi suosituimpia. (Myllyniemi 2009, 34, 39.)

Nuorisobarometrit ovat kertoneet vuodesta 1994 lähtien 15–29-vuotiaiden nuorten arvoista ja asenteista Suomessa. Nuorisosiain neuvottelukunta aloitti barometrien teon ensin yksin ja vuonna 2004 mukaan tuli myös Nuorisotutkimusverkosto. Suomessa tehdyt nuorisobarometrit kertovat juuri samasta ilmiöstä, eli nuorten kuuleminen ja osallistuminen tarvitsevat huomioonottamista. Barometri, joka tehtiin vuonna 1996, kertoo nuorten melko suuresta valmiudesta osallistua mielenosoituksiin, allekirjoittamaan adressin, osallistumaan laksoon tai ostoboikottiin. Tytöistä yleisönosastoon oli valmis kirjoittamaan yli puolet (55 %), jos asia oli tärkeä. Pojista yleisönosastoon kirjoittamiseen oli valmis vajaa kolmannes. Barometriin haastatellut nuoret olivat valmiit yleisimmin vaikuttamaan asioihin allekirjoittamalla vetoomuksen tai adressin. Lähes kaksi kolmasosaa (65 %) kaikista vastanneista oli varmasti valmis allekirjoittamaan vetoomuksen tai adressin asian ollessa tärkeä. (Saarela 1998, 27, 16–18.)

Syksyn 1997 barometrissä nuorilta kysyttiin heidän todellista osallistumisestaan tai vaikuttamistaan, ja luvut eri vaihtoehtojen kohdalla jäivät vähäisiksi. Barometri antaa myös kuvan nuorisosta, joka on valmis vaikuttamaan tärkeiksi kokemiensa asioiden puolesta muutenkin kuin pelkästään äänestämällä. (Emt., 22, 49.) Valmius käytännön toimintaan painottuu vetoomusten allekirjoittamiseen, nimien keräämiseen vetoomuksiin sekä osallistumiseen mielenosoituksiin. Nuoret eivät ole valmiita minkäänlaiseen järeämpään

yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen eivätkä omaa aktiivisuutta edellyttävään toimintaan. (Emt., 22.) Rakennusten valtaamista vaikuttamisen muotona suomalaiset nuoret eivät hyväksyneet. Poliittisiin puolueisiin nuoret eivät halunneet liittyä. (Emt., 49.)

Nuoret käyttävät todellisuudessa harvoin erilaisia vaikuttamisen muotoja, vaikka heillä valmius vaikuttamiseen olisikin. Poliittinen päätöksenteko tuntui nuorista erittäin vaikealta, joten he vierastivat sitä. Se tuntui jopa niin vaikealta, että nuorten mielestä on parempi antaa asiantuntijoiden tehdä ratkaisut. (Emt., 49.) Helve (2002, 86) kuitenkin toteaa omassa tutkimuksessaan, ettei tätä voida yleistää niin, että nuoret olisivat passiivisia ja antautuisivat päättäjien armoille. Tässä ilmenee elämänpoliittinen ajatus oman elämän rakentamisesta yksilöinä ja muuttuvien sosiaalisten verkostojen jäseninä. Nuorilla on omat yksilölliset elämänprojektinsa. Helven mukaan äänestämättömyys saattaa olla protesti politiikkaa kohtaan tai epäluottamuksen osoitus vallitsevaa poliittista järjestelmää kohtaan. Laman syventyessä epäusko omiin vaikuttamismahdollisuuksiin kasvoi, kun nuorten omasta mielestä heille tärkeät asiat jäivät ajamatta. (Emt., 80, 82.)

Pitkittäistutkimuksessaan Helve kuitenkin huomasi, että arvostus politiikkaan kasvoi iän myötä. Äänestysiän saavuttaminen konkretisoi nuorten vaikuttamismahdollisuuksien kasvamista. Toisaalta on kuitenkin selvää, että kielteisyys politiikkaan johtuu nimenomaan siitä, etteivät päättäjien puheet ja toiminta kohtaakaan. Usein nuorella on käsitys, että kansalainen ei pystykään vaikuttamaan siihen, millaisia päätöksiä yhteiskunnassa tehdään. Poliittiset päätökset tuntuvat kaukaisilta ja vaikeasti ymmärrettäviltä. Huomionarvoista on myös, että lukiolaiset ovat poliittisesti valveutuneempia, kuin ammattiopistossa opiskelevat. (Emt., 169.)

Vuonna 2002 julkaistu nuorisobarometri kertoo, että enemmistö nuorista mieltää Suomen demokratian toimivaksi, mikä takaa kansalaisille riittävät vaikuttamismahdollisuudet. Puolet nuorista on ajatellut, että asiat hoituvat hyvin ilman nuoren omaa ääntäkin. Tärkeän asian eteen tullessa nuoret olisivat valmiita käyttämään erilaisia vaikuttamiskeinoja asiansa ajamiseen, kuten vetoouksia, lakko-oikeutta, yleisönosastokirjoituksia ja maksu- tai

ostoboikotteja. Väkivaltaista toimintaa nuoret eivät hyväksyneet. Nuoret uskoivat, että äänestysaktiivisuus nousisi, jos äänestäminen mahdollistettaisiin Internetissä. (Saarela 2002, 3.)

Paakkunaisen ja Myllyniemen (2007, 16–17) mukaan vuonna 2003 kolme viidestä vastaajasta katsoo äänestämisen olevan kansalaisvelvollisuus. Yhtä moni uskoo siihen, että äänestämällä voi vaikuttaa. Vähemmistön (14 %) mielestä poliitikkojen tekemillä päätöksillä ei ole vaikutusta omaan elämään, ja lähes puolet on tästä täysin eri mieltä. Enemmistö uskoo, ettei heillä ole mitään sananvaltaa siihen, mitä hallitus ja eduskunta päättävät. Yli puolet näytti ajattelevan, että puolueet ovat kiinnostuneita vain ihmisten antamista äänistä, ja tämä johtaa siihen, että useampi kuin joka kolmas ei usko yhdenkään puolueen ajavan heidän etuaan. Poliitiikka ja edustuksellinen demokratia näyttäytyvät toisaalta tärkeänä, toisaalta myös luoksepääsemättömänä asiana. Nuorten turhautuminen muodolliseen vaikuttamiseen ei kuitenkaan kanavoidu vaihtoehtoisten vaikutuskanavien etsimiseksi. Ne, jotka eivät usko puolueiden ajavan heidän etuaan tai että äänestämällä voi vaikuttaa, eivät osallistu muita enempää esimerkiksi järjestöjen toimintaan tai katso poliittisten arvojen vaikuttavan ostopäätöksiinsä. Kyselyaineiston mukaan tilanne on pikemminkin päinvastainen: osallistuminen ja aktiivisuus ovat kasautuvia. Erilaiset vaikuttamisen muodot eivät ole toisilleen vaihtoehtoisia vaan pikemminkin päällekkäisiä. Yhteen toimintamuotoon osallistuva nuori on todennäköisesti aktiivinen muuallakin.

Paakkunainen huomasi, että vuonna 2004 tehdyissä haastatteluissa 52 % 15–25 vuotiaista nuorista kertoi äänestäneensä kunnallisvaaleissa. Vaaleissa tosiasiallisesti äänestäneiden lukumäärä oli kuitenkin alhaisempi. Ilmiö onkin kiinnostava, sillä näyttää siltä, että nuoret antavat paikkansapitämätöntä tietoa vaaliaikomuksistaan ennen vaaleja ja jopa äänestamisestään vaalien jälkeen. Jotkut nuoret ja passiiviset äänestäjät ”valehtelevat” vastauksissaan ja antavat itsestään aktiivisen kuvan. He yrittävät vastata oletettuihin odotuksiin vaaliaktiivisen kansalaisen mallin mukaisesti. Vaalidemokratia ja äänestäminen eivät enää velvoita nuoria kulttuurisesti. Osa nuorista kuitenkin kokee velvollisuuden paineita ja häveliäisyyttään antaa itsestään vaaleja kunnioittavan kuvan. (Paakkunainen 2004, 9.) Samaa kertoi myös Nuorten

politiikkatutkimus vuodelta 2009. Nuorten aikomukset äänestää alittavat todellisen äänestysinnon. Kyselyissä nuorilla onkin ollut tapana liioitella omaa äänestysintoaan. (Koskimaa, Elo & Rapeli 2010, 41.)

Suomalaisten auttamisen asenteet ja teot – aineisto (SAAT-aineisto, 2006, N=1050) toteutettiin postikyselynä, jossa kartoitettiin osa suomalaisten mielipiteistä vapaaehtoistoiminnan osalta. Tuloksista huomattiin, että 18–31-vuotiaista vapaaehtoisina toimii vajaa neljännes (24 %). Nuorista kolmannes (33 %) ilmoittaa, että olisi valmis tekemään vapaaehtoistyötä tulevaisuudessa. Suosituimpina työmuotoina nousevat esille lapsi- ja nuorisotyö (8 % toimii, 71 % voisi toimia) sekä urheilu ja liikunta (6 % toimii, 63 % voisi toimia). Myönteisesti suhtauduttiin vapaaehtoistoimintaan, kun kyse oli vanhusten, vammaisten ja huono-osaisten auttamisesta (4 % toimii, mutta 68 % voisi toimia) sekä luonnon tai eläinten suojelemisesta (4 % toimii, mutta 63 % voisi toimia). (Grönlund & Pessi 2008, 129–134.)

Nuoret ilmoittavat itse asiassa kaipaavansa toimintaa. Tulosten mukaan toimintaan voitaisiin lähteä, jos joku pyytäisi. Halu auttaa muita ja tarve olla tarpeellinen nousivat esiin. Yhteys toisiin ihmisiin, yhdessä toimiminen ja jonnekin kuuluminen olivat tärkeitä ja inhimillisiä tavoitteita. Kansainvälisetkin tutkimukset ovat osoittaneet, että suurelle osalle vapaaehtoistoiminnassa mukana olleille kokemukset ovat positiivisia ja innoittavia. Käytännössä konkreettinen tekeminen kiinnostaa sellaisiakin ihmisiä, joita taas hankalaksi ja tylsäksi koettu poliittinen vaikuttaminen tai yhdistystoiminta ei kiinnosta ollenkaan. (Emt., 129–134.)

Yeungin (2002, 24–26, 52, 56–58) kyselytutkimuksessa taas 39 % 15–24-vuotiaista nuorista on mukana vapaaehtoistoiminnassa, joka on suomalaista keskitasoa enemmän. Tutkimuksessa todettiin, että kaksi kolmesta olisi halukas tekemään vapaaehtoistyötä pyydettyä. Nuorten keskuudessa vapaaehtoistyö koetaan tärkeänä ja sen arvostus on vahvaa. Tyypillisiä osa-alueita ovat lapset, nuoret ja urheilu. Nuoria kiinnostavat myös kulttuuri ja taide, eläinten-, ympäristön- ja luonnonsuojelu sekä ihmisoikeusasiat.

Vuonna 2007 julkaistu nuorisobarometri kertoo, että viisi vuotta sitten asiaa selvitetessä enemmistö uskoi voivansa vaikuttaa, mutta enää vain hieman alle puolet on sitä mieltä. Usko kunnallisiin vaikutusmahdollisuuksiin varsinakin kaupunkimaisissa kunnissa on siis laskusuunnassa. (Myllyniemi 2007, 71.) Äänestysikärajan laskemisesta on keskusteltu runsaasti viime aikoina. Ikärajan alentamista on pidetty yhtenä keinona lisätä nuorten yhteiskunnallista osallistumista, ja asiaa on myös yritetty saada poliittiselle agendalle. Yli sataa suomalaista nuoriso- ja kasvatusalan järjestöä edustava Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry. vaatii äänestysikärajan laskemista kaikissa vaaleissa. Myös jotkut suuremmista puolueistakin olisivat valmiit laskemaan äänestysikärajaa kunnallisvaaleissa 16 vuoteen. 15–29-vuotiaiden nuorten selvä enemmistö vastustaa äänestysikärajan laskemista 16 vuoteen. Nuorilta itseltään ei vahvaa tukea asialle saada. Kunnallisvaalien kohdalla kuitenkin sentään 34 prosenttia kannattaa äänioikeusiän laskemista. Eduskunta-, presidentin ja eurovaalien kohdalla asiaa kannattaa harvempi kuin joka viides nuori. (Emt., 82.)

Tulevaisuudennäkymiä tarkasteltiin nuorisobarometrissä vuonna 2008. Nuorten ajatukset suhtauduttaessa omaan tulevaisuuteen näyttäytyivät positiivisessa valossa. 87 % nuorista suhtautui omaan tulevaisuuteensa luottavaisesti. (Myllyniemi 2008, 101.)

Kuntien toimintaa ja nuorten vaikutusmahdollisuuksia on tutkittu 20 eri kunnassa.⁵ Gretschel (2008a, 93) keräsi aineistoa kunnista vieraillemalla nuorten ja päättäjien välisissä keskustelutilaisuuksissa. Tutkimukseen haluttiin saada tietoa sekä nuorilta että kunnallisilta viranhaltijoilta. Pilottikunnat olivat mukana hankkeessa, jossa käytiin nuorten ja päättäjien kanssa läpi, mitkä kanavista olivat paikallisesti arvioituna aidosti auki ja toiminnassa tuottaen nuorille positiivisia vaikuttamisen kokemuksia ja mitä asioiden kehittämisen eteen voitaisiin kussakin kunnassa tehdä.

⁵ Kunnat, jotka valikoituivat 20 pilottikunnaksi Anu Gretschelin toimittamassa tutkimuksessa vuonna 2008, olivat Rovaniemi, Kuopio, Jyväskylä, Lappeenranta, Espoo, Pyhtää, Porvoo, Orimattila, Seinäjoki, Akaa, Korsholm/Mustasaari, Naantali, Kitee, Sotkamo, Oulainen, Ranua, Hauho, Himanka, Lavia ja Sulkava.

Läänien peruspalveluarvioinnin tulosten perusteella Suomesta löytyy 222 kuntaa, joissa on nuorten vaikuttajaryhmä. Näistä kunnista noin 50:ssä nuorten vaikuttajaryhmää ei kuitenkaan kuulla. (Lääninhallitusten keskeiset arviot peruspalvelujen tilasta 2008, 155.) Alanko (2010, 61–63) kertoo tutkituaan oululaista yläkoulua, että nuoret tiedostavat vastuunsa siinä mielessä, että jos ei kerro omaa mielipidettään tai ei ole valmis toimimaan sen eteen, ei voi valittaa asioiden laadusta. Toisaalta kuitenkin osallistuminen esim. oppilaskunnan toimintaan koettiin turhana. Nuorilla ei ole kokemusta oppilaskunnan hallituksen toiminnassa olemisesta, mutta ei myöskään tietoa tai kiinnostusta siitä, mitä siellä tehdään.

Ryynäsen ja Salovaaran (2002, 71) mukaan yleisesti ottaen on katsottu, että suomalaisten nuorten tietoisuus yhteiskunnallisista asioista on hyvä, jopa kansainvälisesti vertaillen. Opetusmenetelmät kouluissa näyttäytyvät niin, että opettajat käyttävät n. 70 % omaan puheeseensa ja oppilaan rooli on siten melko passiivinen. Suomalaisille nuorille tyypillistä on pelkkä toteaminen ilman pohdintaa ja analyysiä. Ongelmaksi koetaankin, että nuoret ovat kyvyttömiä ja haluttomia perusteltujen mielipiteiden ilmaisuun. Nuoret suhtautuvat kriittisesti politiikkaan, mutta vain harva osaa perustella mielipiteensä johdonmukaisesti. Tällainen kriittisyys liittyykin tiiviisti passiivisuuteen ja politiikan kokonaisvaltaiseen torjuntaan.

3.3 Tamperelaiset nuoret

Tampereen kaupunginvaltuusto hyväksyi vuonna 2000 lapsipoliittisen ohjelman, jossa lasten paikalliset osallistumismahdollisuudet ja niiden kehittämistarpeet huomioitiin ensimmäisen kerran. Tampereella lasten ja nuorten osallisuudesta oli aiemmin saatu käytännön kokemuksia, kun he olivat päässeet vaikuttamaan asuin-, piha- ja puistoalueiden sekä oman koulunsa toiminnan suunnitteluun. Vuosina 2001–2003 toteutettiin Lasten Tampere ry:n LOVE-projekti, jonka tavoitteena oli lasten ja nuorten osallisuuden kehittäminen. Projekti toteutettiin eri päiväkodeissa, kouluissa, lukiossa, ammatinopettajainkoulussa sekä nuorisotilalla. (Tampereen kaupunki 2004, 6-7.) Projektin aikana kehitettiin myös Lasten Parlamentin ja Nuorisofoorumin toimintaa. Vuoden 2004 alusta Lasten Parlamentti siirtyikin osaksi kaupungin

kulttuuritoimen nuorisopalvelujen toimintaa. Nuorisopalvelujen toimintaa kuuluu myös Nuorisofoorumi, joka toimii lasten ja nuorten edustuksellisenä äänitorvena. Lasten ja nuorten osallisuus oli kuitenkin erittäin satunnaista. Kehittämistarpeet tunnistettiin ja koulutuslautakunta teki vuonna 2002 päätöksen oppilaskuntatoiminnan laajentamisesta alaluokille. Oppilaskunta oli aiemmin toiminut vain 7-9 vuosiluokilla sekä lakisääteisesti lukiossa ja ammattioppilaitoksissa. Tampere lähti myös mukaan valtakunnalliseen Nuorten osallisuushankkeeseen (2003–2007), jossa yhtenä tavoitteena oli kehittää kunnissa lasten ja nuorten osallistumismalleja ja käytäntöjä. Toiminnan kehittämisessä lähtökohdaksi tuli yhteistyö koulujen, nuorisopalvelujen, Lasten Parlamentin ja Nuorisofoorumin välillä. (Emt., 6-7.)

Tampereen hallintomalli koostuu kolmesta kivijalasta; pormestarimallista, tilaaja-tuottajamallista ja asukkaiden osallisuuden kehittämisestä. Kuntademokratian kehittäminen kuuluu valtuuston puheenjohtajalle, pormestarille ja apulaispormestarille sekä lautakuntien puheenjohtajille. Kuntademokratiayksikkö ja mm. nuorisopalvelut vastaavat kehittämisestä. (Tervonen 2009, 31–32.) Johtajat, julkiset elimet ja yhteisöt joutuvatkin siis kohtaamaan monia uusia haasteita. Julkisen sektorin muutos on väistämätöntä, vaikka muutokset olisivatkin hitaita. (Bryson 2004, 3.)

Tampereen kaupunginvaltuusto hyväksyi vuonna 2007 Lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman, jossa yhtenä tavoitteista on lasten ja nuorten osallisuuden kehittäminen. Lapsilla ja nuorilla on oikeus ikänsä mukaiseen hyvään palveluun. Jokaisella on oikeus osallistua ja vaikuttaa heitä kiinnostaviin asioihin. Heillä on myös oikeus hyvinvointiin ja suojeluun niiden kaikissa muodoissa. Johtavina arvoina ovat turvallisuus, osallisuus, luovuus ja arvostus. Lapsilla ja nuorilla on oikeus osallistua ja tulla kuulluksi sekä yksilöinä että ryhmänä. Lasten kasvussa ja kehityksessä mukana olevat aikuiset kantavat vastuuta lasten ja nuorten kuulemisesta. Kehittämishaasteita riittää vielä lukuisia; kaikkien lasten ja nuorten kuuleminen, alueellisen vaikuttamisen kehittäminen, oppilaskuntatoiminnan kehittäminen ja osallisuuden tukeminen järjestötoiminnassa. (Tervonen 2009, 31–32.)

Tampereen pormestari antoi keväällä 2008 pysyväismääräyksen, jossa keskeistä on ottaa lapsinäkökulma huomioon kaikessa päätöksenteossa. Päätöksiä tehtäessä on tiedostettava niiden vaikutukset lapsiin. Samalla on perustettu Lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman seurantaryhmä, joka seuraa ohjelman toteutumista sekä raportoi ja päivittää ohjelmaa tarpeen mukaan. (Emt., 32.) Tampereella on kehitetty mm. oppilaskuntia, alueellista vaikuttamista, Lasten Parlamenttia ja Nuorisofoorumia. Tamperelaisella osallisuustoiminnalla pyritään saavuttamaan sellaisia asenteita kaikille kansalaisille, jotka kannustavat lapsia ja nuoria kasvamaan aktiiviseen kansalaisuuteen. Tavoitteena onkin saada osallisuus lasten ja nuorten arkeen. (Emt., 32.) Kuviossa 1 on kuvattu nuoren mahdollisuudet vaikuttaa tamperelaisessa arjessa koulussa tai vapaa-ajalla.

Kuvio 1. Vuorovaikutus arkipäivän tilanteissa (Tervonen 2009, 32).

Tampereella on toimintasuunnitelma, jonka tarkoituksena on avata erilaisia mahdollisuuksia lasten ja nuorten osallistumisen kehittämiseksi kouluissa, oppilaitoksissa ja nuorisokeskus sekä antaa tietoa osallistumisesta myös näiden toimintojen ulkopuolella (Tampereen kaupunki 2004, 12). Kuntavaaleissa 2008 tamperelaisten nuorten äänestysprosentti oli 18–24-vuotiailla 38,3 prosenttia ja 25–29-vuotiailla 44,2 prosenttia. Huomattavaa on, että 25–29-vuotiaiden äänestysprosentti oli viisi prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2004. (Uurtamo & Åback 2008, 19.)

Kouluterveyskysely on tehty Pirkanmaalla joka toinen vuosi vuodesta 1999 alkaen lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. Ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat olivat mukana ensimmäistä kertaa vasta vuonna 2009. (Luopa, Harju, Puusniekka, Kinnunen, Jokela & Pietikäinen 2009, 8.) Kouluterveyskyselyssä, joka tehtiin syksyllä 2009, käy ilmi, että pirkanmaalaisista lukiossa opiskelevista nuorista n.16 % (N=4204) kokee, ettei häntä kuulla koulussa. Tilanne on lievästi parantunut edellisistä vuosista. Ammattiopistossa vastaavat luvut olivat 23 % (N=3514). (Emt., 17, 18.) Kysymykset, joilla nuorten kokemuksia mitattiin, muodostuivat kolmesta opettajien ja oppilaiden vuorovaikutusta kuvaavasta väittämästä. Väittämissä sanottiin, että opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni tunnilla, opettajat ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu sekä oppilaiden mielipiteet otetaan huomioon koulutyön kehittämisessä. (Emt., 14.)

3.4 Yhteenveto

Aikaisempi tutkimus kertoo, että osallisuus ja vaikuttaminen näyttävät Euroopan, Suomen sekä Tampereen mittakaavassa samankaltaiselta. Virallinen vaikuttaminen ei kiinnosta. Aihetta on tutkittu suhteellisen paljon, mutta suureksi hämmästykseksi huomasin, että tiedot ammattiopisto-opiskelijoista oli vähäisemmät, kuin tiedot lukiolaisista. Ammattiopistossa opiskelevista ei ole tehty esimerkiksi kouluterveyskyselyä ennen vuotta 2009.

Osallisuuteen ja vaikuttamiseen yritetään panostaa erilaisin toimin. Osallisuus on otettu tärkeäksi lähtökohdaksi demokraattiseen kansalaisuuteen kasvattamisessa. Aiheesta on paljon tutkimuksia, jotka kertovat, etteivät osallisuus ja vaikuttaminen ole kaikille nuorille mahdollista. Vapaaehtoistyö näyttää tärkeänä ja hyvin aktivoivana keinona ympäri maailman. Konkreettinen tekeminen kiinnostaa nuoria, jos heitä pyydetään mukaan vapaaehtoistyöhön.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen kulku ja menetelmät

Tutkimuksen aineisto kerättiin Tampereella yhdessä lukiossa ja yhdessä ammattiopistossa huhti - ja toukokuussa 2010. Tutkimukseni jakautuu kvantitatiiviseen ja kvalitatiiviseen osaan. Kvantitatiivisessa osassa tavoitteena on selvittää tamperelaisten lukio- ja ammattiopisto-opiskelijoiden tietoa omista vaikutusmahdollisuuksistaan ja –kanavistaan. Tutkimuksessa selvitetään myös nuorten aktiivisuutta vapaaehtoistyössä ja järjestöissä. Mielenosoitukset, yleisönosastonkirjoitukset, adressien allekirjoittaminen sekä tietokoneen kautta sosiaaliseen mediaan osallistuminen kuuluivat myös lomakkeen kysymyksiin. Tutkimuksessa selvitettiin myös tulevaisuuteen suhtautumista ja tulevaisuuden suunnitelmia sekä mahdollista äänestämistä seuraavissa vaaleissa. Kvalitatiivisessa osiossa nuoret kirjoittivat itse kokemaansa tilanteen, jossa he olivat pystyneet vaikuttamaan. Jos nuorilla ei ollut kokemusta vaikuttamisesta, he pystyivät vaihtoehtoisesti kertomaan kuvitteellisen tarinan siitä, miten aikovat tulevaisuudessa vaikuttaa.

Ihmistieteille ei ole yhtä ainoaa oikeaa tapaa hankkia tietoa. Kun tutkimuskohteina ovat ihmiset, ollaan tekemisissä erilaisten motiivien, pyrkimysten, päämäärien, mielikuvien ja asenteiden kanssa. Myös tässä tutkimuksessa kyseessä on mielenkiintoinen ja haastava, mutta samalla arka ja haavoittuvainen alue. Vaikuttaminen saattaa jossain tilanteessa olla arkaluontoinen asia, varsinkin jos nuori sattuisi kuulumaan johonkin yleisesti leimaavaan ryhmittymään. Voidaankin pohtia, että onko ylipäätään mahdollista löytää mitään vakaata ja pysyvää teoriaa tai mallia. Tärkeää siis onkin, että käydään vuoropuhelua eri tieteenalojen ja asiantuntijoiden kautta. (Metsämurtonen 2003, 4-5.) Eri tieteenalat kuten sosiologia ja politiikan tutkimus tutkivatkin vaikuttamista oman viitekehjensä kautta. Oman tutkimukseni viitekehys paikantuu lähinnä nuorisotutkimukseen ja sosiologiaan.

Tutkimukseni on luonteeltaan survey-tutkimus. Tällä tarkoitetaan etukäteen strukturoitua aineiston keruuta standardoidusti kyselylomakkeen avulla. Kohdehenkilöt muodostavat otoksen jostain tietystä perusjoukosta. (Alkula,

Pöntinen & Ylöstalo 2002, 118–119; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 189.) Survey- aineistoja kerätään tutkimusmenetelmien monipuolistumisesta huolimatta erittäin paljon. Surveyn tekeminen edellyttää kysymysten miettimistä etukäteen. Kysymysten on oltava helposti ymmärrettäviä ja vakio- muotoisia sekä niitä voi olla runsaasti. Valmiit vastausvaihtoehdot vaativat tutkittavien asioiden luokittelua ja käsitteellistä kategorisointia. Luotettavuutta parantaa se, että kysymys on aina sama jokaiselle vastaajalle. (Alasuutari 2007, 110; Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 2002, 120–121; Valli 2001, 100–102.) Kerättyä aineistoa ilmiöstä käytetään kuvailuun, vertailuun ja selittämiseen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 130).

Aholan (2007, 51) mukaan on tärkeää aluksi tutustua aikaisempaan tutkimukseen ja kerätä kirjallisuutta. Omassa tutkimuksessani tämä oli lähinnä nuorisotutkimuksen piiriin kuuluvaa kirjallisuutta. Peruskäsitteiden määrittelyssä kuvataan käytettäviä termejä sekä sitä, millaiset ovat käsitteiden väliset yhteydet. Teoreettisen käsitteen empiiristä vastineen etsintää kutsutaan operationalisoinniksi. (Ahola 2007, 51.) Omassa työssäni pyrin operationalisoimaan nuorten osallisuutta. Ennen kysymysten luontia perehdyin aikaisempaan tutkimukseen ja sen perusteella loin vastausvaihtoehdot.

Analyysien yhdistämistä samassa tutkimuksessa kutsutaan nimellä Mixed Methods Research (ks. Helve 2005). Norman K. Denzinin⁶ mukaan kyse on triangulaatiosta. Hänen mukaansa on olemassa neljää eri triangulaatiota. Kyseessä voi olla monitutkija-, monidata- moniteoria- ja monimetodi- menetelmät. Esittelen tässä käyttämäni monimetodi- ja monidatamenetelmän. Monimetodi- menetelmässä käytetään monia metodeja eli tiedonhankinnan tekniikoita. Monidatamenetelmässä tietoa hankitaan aineistoa useana päivänä usealla tavalla. (Metsämuuronen 2003, 208.) Monimetodi- menetelmässä katsotaan aineistoa monelta eri suunnalta. Tämä tarkentaa tutkimuksen validiutta. Tutkimusongelman ratkaisemiseen käytetään sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia aineistoja. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 218; Luoma, Karjalainen & Reinikainen 2006, 454, 459.)

⁶ Alkuperäinen lähde ei saatavilla

Nuoret täyttivät henkilökohtaisen lomakekyselyn oppitunnilla. Lomakkeessa oli myös avoimia kysymyksiä, joita voidaan analysoida myös tilastollisesti. Vastaukset pitää vain saada luokiteltua eri ryhmiksi. Luokiteltaessa huomioidaan saatujen vastausten eri luokat. Luokittelua ei kannata aluksi rajata liian tarkasti, vaan huomioida kaikki pienetkin vivahte-erot vastauksissa. Näitä luokkia pystyy sitten myöhemmin yhdistelemään. Kysymysten analysointi on myös mahdollista tehdä laadullisesti. Teemoittelulla saa aineistosta irti eri asioita. Avoimissa kysymyksissä positiivista on, että niillä saadaan vastaajien mielipide esiin perustellummin. Huono puoli avoimissa kysymyksissä on se, että niihin jää helposti vastaamatta tai vastaukset ovat epätarkkoja. (Valli 2001, 110–111.)

Kyselyssä ei välttämättä selviä se, kuinka vakavissaan lomaketta täyttävät nuoret olivat. Nuorten rehellisyys ja huolellisuus eivät näy vastauksissa. Väärinymmärrykset ovat myös mahdollisia, koska annetut vastausvaihtoehdot eivät välttämättä ole oikeita vastaajan näkökulmasta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 191.) Näitä väärinymmärryksiä yritin poistaa lisäämällä avoimet kysymykset strukturoitujen vastausvaihtoehtojen perään.

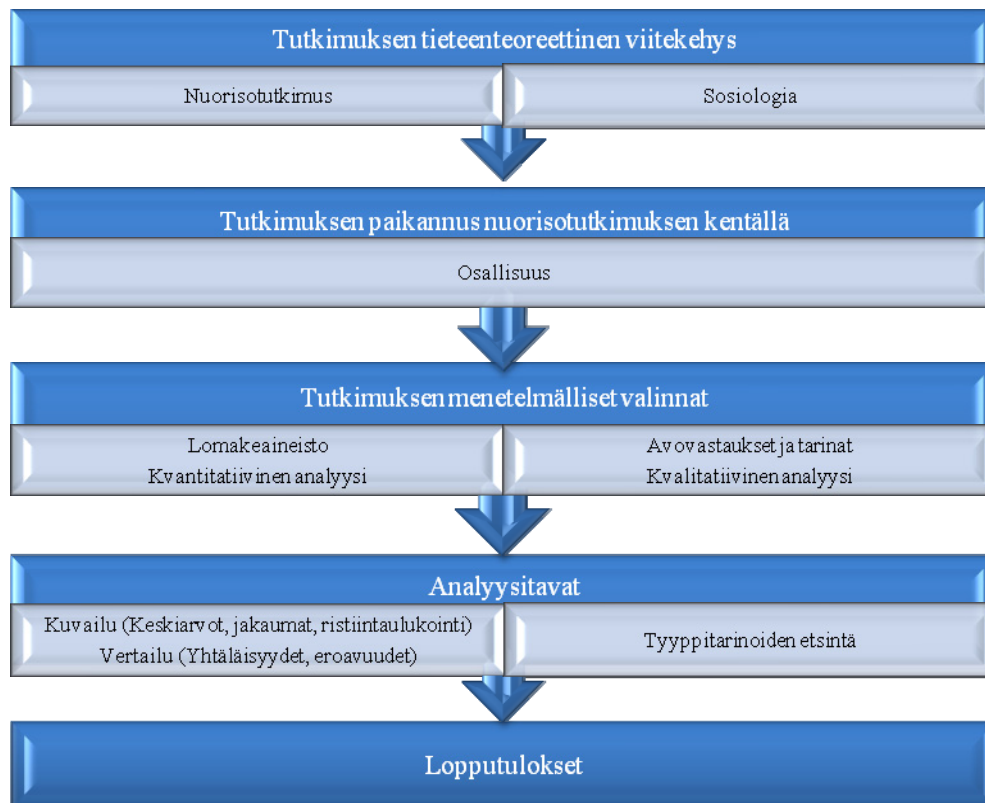
Yleisesti huono puoli kyselytutkimuksessa on huono vastausprosentti (Emt., 101). Omassa aineistossani se vaihtoehto jäi pois, koska olin itse paikalla koko kyselylomakkeen täytön ajan. Nuoret vastasivat kysymyksiin kontrolloidusti silmiäni alla ja näin ollen vastausprosentti on erittäin hyvä.

Tutkimukseeni sisältyi myös kvalitatiivinen osuus eli esseen kirjoitus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tavoitellaan tilannetta, että tutkija löytää tai paljastaa tosiasioita tutkimuskohteestaan (Emt., 161). Annoin nuorille tehtäväksi kirjoittaa vaikuttamisesta. Nuoret kirjoittivat kirjoitelman omasta onnistumisestaan tai epäonnistumisestaan jossain vaikutustilanteessa. Jos tällaista kokemusta ei ollut, tarinan sai kirjoittaa myös kuvitteellisesti tilanteesta, jonka toivoisi joskus tapahtuvan. Ihmisen koko elämä pohjautuukin tarinoiden kertomiseen ja näiden tarinoiden kuuntelemiseen. Narratiivisuutta käytetäänkin tutkimuksellisenä resurssina ja aineiston voi hankkia kirjoittamalla. (Eskola & Suoranta 2008, 23.) Narratiiviseen ajatteluun kuuluu osana ajatus yksittäisten kokemusten ja koko elämän välillä vallitsevasta

yhteydestä. Tarinallisuus onkin tutkimuksessani metodinen viitekehys, jossa huomioidaan tarinat todellisuuden rakentajina ja välittäjinä. Tutkimus käyttää kertomuksia materiaalinaan sekä se voidaan ymmärtää kertomuksen tuottamisena. (Heikkinen 2007, 142; Syrjälä 2001, 209, 213.) Jokaisella ihmisellä on ominaisuus, jonka kautta hän pohtii omaa elämäänsä ja reflektoi sitä. Siinä hän samalla rakentaa omaa minuuttaan. Tarinoiden kertominen onkin persoonallisen ja ammatillisen kasvun väline, mutta siinä rinnalla myös hyödyllinen tutkimusmetodi. (Syrjälä 2001, 204.)

Tutkimuksessani myös vertaillaan lukiolaisten ja ammattiopistolaisten vastauksia keskenään, vaikkei se päätavoitteeni olekaan. Vertailussa tarkoituksena on ymmärtää tutkittavaa asiaa paremmin vertailemalla useampaa tutkimuskohdetta. Näin saadaan esille asioiden välisiä eroja. (Vilka 2007, 21.) Mäkelän (1990, 44–45) mukaan ei ole ajattelua ilman vertailua, mutta vertailu voi tähdätä sekä yhtäläisyyksien että erilaisuuksien havaitsemiseen. Erilaisuuksien etsintä kannattaa, koska silloin myös samankaltaisuudet jäsentyvät paremmin.

Tutkimuksessani kuvaillaan ilmiötä. Kun tilastollisia menetelmiä käytetään kuvailuun, onkin tarkoitus kuvata sitä joukkoa, josta aineisto kerättiin. Tilastomenetelmien avulla arvioidaan yhteyksiä joukossa, josta aineisto on kerätty sekä määritellään samalla, kuinka todennäköistä on, että yhteydet tulevat esiin sattumalta. Tilastollinen merkitsevyys onkin hyvin valaisevaa. (Erätuuli, Leino & Yli-Luoma 1994, 74.) Kuviossa 2. olen kuvaillut tutkimukseni kulun alusta loppuun. Kuvioista käykin ilmi tutkimukseni eri vaiheet, jossa esittelen tiivistetysti teoreettisen viitekehysten, tutkimukseni paikannuksen nuorisotutkimuksen kentällä, tutkimuksen menetelmälliset valinnat, analyysitavat ja lopputulokset.

Kuvio 2. Tutkimuksen kulku

4.2 Tutkimuksen kohderyhmä, koko ja edustettavuus

Kohderymänä tutkimuksessani on 16–24-vuotiaita Tampereella lukiota tai ammattiopistoa käyviä nuoria. Otin yhteyttä sekä Tampereen kaupungin tuotantojohtajaan että Tampereen ammatillisen koulutuksen johtajaan, joiden toimesta sain tutkimukseeni opiskelijoita. Valitsin koulut, joiden oppilaiden vastaukset voisivat edustaa tamperelaisia opiskelevia nuoria. Kyseilyssä oli mukana kaiken kaikkiaan 68 nuorta. Sain kerättyä tutkimuksen kannalta oleellisen tiedon Hervannassa Tampereen ammattiopistossa (N=36) ja Kaarilan lukiossa (N=32). Hyödynsin aineiston keruussa jo olevia rakenteita eli koulun luokkia. Aineiston keruu oli näin ollen nopeaa ja sain koko aineiston koottua vaivattomasti. (Valli 2001, 105; Vilka 2007, 55.)

Otanta oli harkinnanvaraista. Tutkittavani oli harkiten valittu suuremmasta joukosta opiskelijoita. Harkinnanvaraisuutta käyttäessäni valitsin tutkimuskohteeni parhaaksi katsomallani tavalla, mutta kuitenkin perustellusti. Harkinnanvaraisuus sopikin tutkimukseeni hyvin, koska tarkoitukseni ei ole tulosten yleistäminen suurempaan perusjoukkoon. Otokseen määrittämisek-

sikään ei ole yksinkertaista menetelmää, vaan se on aina määriteltävä tutkimuskohtaisesti. Havaintoyksiköiden lukumäärä ei olekaan riittävä lähtökoh- ta valita tutkimusaineiston kokoa. (Vilkkä 2007, 58.) Kvantitatiivisessa sur- vey-tutkimuksessani harkinnanvarainen otanta johti siihen, että tutkittavat kattoivat osan tamperelaisista nuorista; sekä ammattiopisto- että lukio- opiskelijoista. Tutkimuksessani en pyri yleistämään, vaan saamaan syvälli- sempää tietoa kvalitatiivisen aineiston avulla. Tutkittavaa joukkoa pyritään analysoimaan mahdollisimman tarkasti. Tieteellisyyden kriteeriksi ei siis muodostukaan määrä vain laatu. (Eskola & Suoranta 2008, 18.)

Täydennän tutkimustani sekä laadullisella aineistolla että aineiston analyyy- sillä. Noin puolet otannasta on ammattiopistossa opiskelevia ja puolet luki- ossa opiskelevia. Tyttöjä (N=43) oli enemmän kuin poikia (N=25), vaikka alun perin tarkoitukseni olikin saada suurin piirtein samankokoiset ryhmät. Tähän vaikutti luonnollisesti se, että aineiston keruun aikaan paikalla oli enemmän tyttöjä.

4.3 Kyselylomakkeen suunnittelu, rakenne ja aineistonkeruu

Aloitin kyselylomakkeen (Liite 1) suunnittelun syksyllä 2009. Ensiksi haas- tattelin kolmea hyvin erilaista nuorta löytääkseni yhteisen kielen, jotta tie- täisin, millä tasolla yleensä liikutaan vaikuttamisesta ja osallisuudesta pu- huttaessa. Haastattelemistani nuorista ensimmäinen oli erittäin kapinoiva nuori, joka oli osallistunut erilaisiin mielenosoituksiin sekä talon- ja kadun valtauksiin. Toinen nuori oli passiivinen, jota ei kiinnostanut minkäänlainen osallisuus. Kolmas nuori taas oli järjestönuori, jonka taustalla oli osallisuut- ta ja vapaaehtoistyötä. Näiden haastattelujen perusteella aloin miettiä struk- turoituja kysymyksiä. Hioin niitä pitkään sekä omista että nuorisopalvelujen lähtökohdista. Halusin kerätä aineistoni kyselyllä, koska se tuntui perustel- lulta tavalta saada haluamaani tietoa. Kyselyssä kaikki vastaavat samoihin kysymyksiin, todennäköisesti samassa järjestyksessä ja samalla tavalla (Vilkkä 2007, 27). Päädyin esittämään sekä monivalinta- että avoimia ky- symyksiä. Monivalintakysymyksissä määräsin ennalta vastausvaihtoehdot ja kaikki kysymykset olivat vakioitu. Halusin mukaan myös tarkentavia kysy- myksiä, jotta sain myös vapaamuotoisempia vastauksia ilman valmiita vas-

tausvaihtoehtoja. Lomake oli suunniteltava tarkkaan, koska sitä ei pysty enää korjaamaan eikä muuttamaan, kun se on vastaajalla. (Emt., 62–63.)

Kvantitatiivisessa osassa kysymyksissä 1-3 tiedusteltiin laatuero- eli nominaaliasteikollista sukupuolta ja opiskelupaikkaa. Näin saatiin laadulliset ominaisuudet jaettua ryhmiin. Luonnollisesti tarvitsin tietoa myös iästä. (Emt., 48–50.) Kysymykset 4-7 mittasivat nuorten tietoisuutta erilaisista vaikutusmahdollisuuksista ja –kanavista. Lasten parlamentin, nuorisoforumin, talotoimikuntien, oppilaskuntien, nuorisovaltuuston ja nuorisjärjestöjen kiinnostavuutta selvitetään osallistumisajoilla. Kysymys 8 muotoiltiin asenneasteikolliseksi. Nuori ympyröi itselleen sopivan vaihtoehdon Likert-asteikkoa muistuttavassa asteikossa. Likert-asteikkoa käytetäänkin usein mielipideväittämissä (Emt., 46). Kysymyksellä halusin selvittää sitä, kuinka paljon nuori kertoo mielipiteistään erilaisissa yhteisöissä.

Kysymykset 9-32 kartoittivat nuorten aktiivisuutta ja halukkuutta käyttää erilaisia vaikuttamiskanavia omassa arjessaan. Selvitin nuorten innostusta vapaaehtoistyön tekemiseen, järjestötoimintaan kuulumiseen, sosiaalisen median käyttöön, mielenosoitukseen osallistumiseen, yleisönosastoon kirjoittamiseen, adressin allekirjoittamiseen sekä erilaisiin keinoihin kuten boikotointi, kulutusvalinnat, kierrätys, rahan lahjoitus yms. Aihepiirin ensimmäinen kysymys oli strukturoitu, jonka jälkeen sitä tarkennettiin avoimella kysymyksellä.

Kysymykset 33–37 mittasivat nuorten tulevaisuudensuunnitelmia ja elämänhallintaa. Se, mitä nuoret aikovat tehdä valmistuttuaan ja kuinka he tulevaisuuteensa ylipäätään suhtautuvat, selvisi tässä. Viimeiset kysymykset selvittivät tämän hetken polttavaa aihetta eli äänestämistä. Halusin selvittää, miten nuori kokee hänellä olevan vaikutusvaltaa kunnallis-, eduskunta- tai presidentinvaaleissa. Mielenkiintoista oli myös selvittää, aikooko nuori ylipäätään äänestää.

Kvalitatiivisen osion essee-muotoinen tarina antoi nuorelle mahdollisuuden kertoa oman kokemuksensa kerrontana. Kerrontaan perustuvaa narratiivista aineistoa ovat nimenomaan nämä vapaat kirjalliset vastaukset, jossa nuorelle

annetaan mahdollisuus kertoa oma käsityksensä tietystä asiasta omin sanoin. (Heikkinen 2007, 147).

Kyselylomake testattiin tammi- ja helmikuussa 2010 kuudella nuorella. Tämän testauksen perusteella lomakkeeseen tehtiin muutamia parannuksia ja tarkennuksia. Tämän jälkeen aineiston hankkiminen tehtiin huhti- ja touku-kuussa 2010. Aineistonkeruutilanteet olivat hyvin erilaisia. Itseni ja asiani esittelyn jälkeen kerroin kysymysten tarkennusmahdollisuudesta. Luokkati-
lanteessa istuin luokan edessä lomakkeeseen vastaamisen ajan ja olin valmis vastaamaan kysymyksiin, joita kuvittelin, että nuorilta tulee paljonkin.

Ensimmäinen aineistonkokoamistilanne oli ammattiopistossa psykologian valinnaisella aamutunnilla. Nuoret vastailivat omaan tahtiinsa kysymyksiin, eivätkä halunneet tarkennusta mihinkään lomakkeen kysymykseen. Niukka aineisto oli nopeasti kerätty ja ensimmäiset olivat valmiina jo viiden minuutin jälkeen. Viimeinenkin paperi oli jo palautettu 20 minuutin kuluttua. Toinen ammattiopiston ryhmä oli hyvin puhelias. Nuoret jutustelivat keskenään ja kyselivät minulta varmuuksia lähes jokaiseen kysymykseen. Tunnelma oli erittäin vapautunut ja nuoret olivat innoissaan tiedosta, että he osallistu-
vat tärkeään tutkimukseen. Heillä oli paljon kerrottavaa ja mielipiteitä. Suu-
rimman osan ajasta he keskustelivat asian vierestä. Aineiston keruu kesti 1h
15 min. Seuraavan aineiston hankin lukion yhteiskuntaopin tunnilla. Nuoret
kuuntelivat ohjeet tarkasti ja keskittyivät hiljaa mitään kysymättä vastausten
miettimiseen. Aineisto oli kerätty tunnissa. Yhteiskuntaopin tunnilta oli aika
paljon oppilaita pois ja opettaja tarjosikin mahdollisuutta kerätä vielä muu-
tama kyselylomake tentin yhteydessä. Otin tarjotun mahdollisuuden kiitollis-
ena vastaan ja näin ollen sain vielä arvokasta aineistoa koulusta poissaol-
leilta nuorilta. Päätin ottaa myös alkuperäiset testinuoret tutkimukseeni mu-
kaan, joiden kannanotot olivat tärkeässä roolissa lomakkeen valmistamisessa.
Koko aineistoni eli 68 lomaketta oli siis koottuna alkuperäisten testinuo-
rien vastausten ja neljän ryhmäkokoamisen jälkeen.

4.4 Tilastoaineiston analyysi

Lomaketutkimusaineistoa analysoidaan numeerisessa muodossa. Nämä muodostavat havaintomatriisin, jossa jokaisella yksiköllä on oma arvonsa kullakin muuttujalla. (Ahola 2007, 68.) Hyvin yksinkertainen mitta-asteikko on laatuero- eli nominaaliasteikko. Tällä mitataan asioita, jotka voidaan erottaa toisistaan laadullisesti, mutta ei määrällisesti. Yksikään arvo ei ole toistaan parempi arvo, joten muuttujien koodit voidaan valita mielivaltaisesti. (Metsämuuronen 2003, 299.) Tutkimuksessani valitsin tytön arvoksi numeron yksi ja pojan arvoksi kaksi. Samoin koodasin ammattiopiston numerolla yksi ja lukion numerolla kaksi. Kävin läpi jokaisen kysymyksen ja koodasin ne. On tai kyllä vastaukset koodasin numerolla yksi, en tiedä tai en osaa sanoa -kohdissa koodi oli kaksi ja ei ole vastaukset koodasin numerolla kolme niissä vastauksissa, missä oli jo käytössä numero kaksi. Ne ei-vastaukset, missä ei ollut lainkaan vaihtoehtoa, koodasin numerolla kaksi.

Kahden laatueroasteikollisen välistä riippuvuutta voidaan tarkastella ristiintaulukoinnilla (Metsämuuronen 2003, 299). Ristiintaulukointia hyväksikäyttäen on mahdollista selvittää mahdollisia yhteyksiä kahden eri muuttujan välillä (Emt., 292). Ristiintaulukointi auttaa siis kahden muuttujan välistä riippuvuuden löytämistä. Riippuvuus kertoo siitä, miten jokin muuttuja vaikuttaa toiseen muuttujaan. (Vilkkä 2007, 129.) Ristiintaulukoinnin periaatteen mukaan havainnon sijainti otetaan huomioon kummallakin taulukoitavalla muuttujalla samanaikaisesti. Rivejä ja sarakkeita kutsutaan ehdollisiksi jakaumiksi, koska ne ilmaisevat toisen muuttujan jakauman sillä ehdolla, että toisen muuttujan yhtä luokkaa tarkastellaan erikseen. Omassa työssäni rivit kertovat joko sukupuoli- tai koulutusjakauman ja sarakkeet esim. osallistumisjakauman. (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 2002, 175.) Nämä kaikki varmistavat tutkimukseni validiteetin. Validiteetti kertoo siitä, mitataanko sitä, mitä on tarkoitus mitata (Metsämuuronen 2003, 43).

4.5 Tekstiaineiston analyysi

Metsämuurosen (2003, 208) mukaan on selvää, että useampaa tutkimusmenetelmää käytettäessä saatu tieto on varmempaa. Saman ilmiön katsominen eri suunnilta kokoaaakin positivistisen ja fenomenologisen tiedon yhteen. Myös laadullisen narratiivisen analyysimenetelmän käyttö on perusteltua tässä tutkimuksessa siksi, että saadaan rikkaampi ja kattavampi kuva vastauksista. Analyysin kohteena ovat kaikki avoimet kysymykset, joissa nuoret kertovat halustaan osallistua vapaaehtoistyöhön, järjestötoimintaan, sosiaaliseen mediaan, mielenosoituksiin, yleisön osaston kirjoituksiin, adressien allekirjoittamiseen tai boikotointiin. Avovastausten tulkinnassa pyritäänkin löytämään tutkittavan vastauksellaan tuottaman merkityksen (Kuusisto 2010, 113). Avoimet vastaukset voidaan myös koodata, kun niitä käsitellään numeerisesti (Ahola 2007, 68). Tutkimuksessani koodasin avoimet vastaukset, mutta käsitelin niitä myös laadullisesti elävöittämään tekstiäni. Tarkoitukseni oli tuoda esiin tarkemmin nuorten omaa puhetta todentamaan tutkimukseni realibiteettia eli tutkimustulosten toistettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 133.)

Analyysimenetelmänä käytettiin teemoittelua ja tyypittelyä. Aineistosta on hyvä nostaa esille teemoja, jotka valaisevat tutkimusongelmaa. Siten on mahdollista vertailla tietynlaisten teemojen esiintymistä aineistossa. Aineistosta poimitaan sen sisältämiä keskeisiä aiheita. Tekstistä on ensin löydettävä kaikki olennaiset tutkimusongelmaa selventävät seikat ja sen jälkeen ne erotellaan. Teemoittain voidaan järjestellä erilaisia sitaatteja aineistosta. Ne ovatkin varsin mielenkiintoisia, vaikkakaan niistä ei kovin pitkälle voi tehdä johtopäätöksiä. Tyypittelyssä taas kyse on yleisempien tyyppien konstruoinnista, jotka kuvaavat vastauksia laajasti. Tutkijan tehtävä on ryhmitellä aineisto tyypeiksi, selvästi samankaltaisiksi ryhmiksi. Tyypit tiivistävät ja tyypillistävät aineistoa. Aineistoa luokitellaan ryhmittäin ja näin saadaan yksittäisetkin vastaukset kuulumaan suurempaan ryhmään. (Eskola 2007, 173; Eskola & Suoranta 2008, 174–185.)

4.6 Pienet tarinat

Työssäni kuvailen tarinoita Pieninä tarinoina. Pieniksi tarinoiksi ymmärretään esim. pienet (keskeyttävät) puheenvuorot, jotka alkavat esim. "Arvatkaa mitä.." Ymmärrän oman aineistoni tarinat tällaisiksi nopeasti tuotetuiksi pieniksi tarinoiksi. Niistä voidaan kuitenkin tutkia esim. identiteettiä tai kuten omassa tutkimuksessani vaikuttajuutta ja osallisuutta, jotka ovat myös osa yksilön identiteettiä. (Ks. Georgakopoulou 2007.)

Hänninen (2002, 20–22) puhuu sisäisestä tarinasta viitatessaan ihmisen mielen sisäiseen prosessiin, jossa hän tulkitsee omaa elämäänsä tarinallisten merkitysten kautta. Sisäinen tarina tulee esiin kerronnassa ja toiminnassa. Se saattaa jäädä osin myös piiloon, koska ihminen ei kerro kaikkia kokemuksiaan, eikä kaikkia suunnitelmia toteuteta. Sisäiset tarinat saattavat olla ajallisesti, hierarkkisesti tai ristiriitaisesti suhteessa keskenään. Osa tarinoista on jo päättyneitä ja osa vasta suuntaa tulevaisuuteen. Tulevaisuuden tarinoita voidaankin kutsua tarinallisiksi projekteiksi. Omassa aineistossani en löydä tarpeeksi yhtäläisyyttä sisäisiin tarinoihin, mutta pienistäkin tarinoista löytyy viitteitä nuoren omaan identiteettiin ja arvomaailmaan.

Ihminen rakentaa kaiken oman tietonsa ja identiteettinsä kertomusten välityksellä. Jokaisella ihmisellä on käsitys omasta itsestään. Tämä käsitys rakentuu ja muuttuu muotoaan jatkuvasti. Käsitys ei näyttäydy kaikille ihmisille samannäköisenä, vaan jokainen näkee asiat omasta näkökulmastaan. Ihmismieli ja sosiaalinen vuorovaikutus rakentaa tätä todellisuutta. Objektivistista totuutta ei löydy, löytyy vain eri näkökulmia. Kaiken perustana on, että ihminen rakentaa tietonsa aikaisemman eletyn tiedon ja omien menneisyyden kokemustensa varaan. Ihminen kokee eläessään jatkuvasti uusia kokemuksia ja elää sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Näin ollen näkemykset asioista muuttavat muotoaan. Kertomukset ovat narratiivisuudessa kaksisuuntainen tie; kertomukset ovat samalla tutkimuksen lähtökohta ja tutkimuksen lopputulos. (Heikkinen 2007, 145–147.)

Narratiivisina aineistoina pidetään haastatteluja tai vapaita kirjallisia vastauksia. Tutkittaville annetaan mahdollisuus kertoa omin sanoin oma tarinan-

sa. Tutkimusaineisto on suullista tai kirjallista kerrontaa. Vaativamman määritelmän mukaan tarinalla on alku, keskikohta ja loppu. Tarina tarvitsee myös ajassa etenevän juonen. Yksinkertaisimmillaan se on kuitenkin kerrontaan perustuvaa aineistoa, joka ei välttämättä vaadi juonellisia kertomuksia. (Emt., 147.) Minä tulkitseen aineistoani tämän yksinkertaisen määritelmän mukaan eli kaikki minulle kirjoitetut tarinat ovat narratiiveja. Niissä ei kaikissa ole selvää juonta, mutta kaikki ovat kirjallisesti esitettyä kerrontaa.

4.7 Tutkittavien kuvaus

Aineistoani kuvaillessani käytän nuorten omia kirjoituksia avovastauksista tai tarinoista. Jotta lukija erottaa nämä lainaukset omasta tekstistäni, olen kursivoinut nuorten omat kommentit. Jätän osan nuorten kirjoittamasta tekstistä pois ja nämä kohdat merkitsen (--)-merkillä. Nuorilta lainaamani sitaattit koodasin niin, että esim. ammattiopistossa opiskeleva 18 -vuotias tyttö merkitään T/A/18 tai lukiossa opiskeleva 21 -vuotias poika P/L/21. Tutkimukseeni osallistui yhteensä 68 nuorta, jotka jakaantuivat suhteellisen tasaisesti eri koulujen välillä. Iältään he olivat 16–24-vuotiaita. Iän keskiarvo nuorilla oli 18 vuotta ja tyttöjä heistä oli vajaa kaksi kolmasosaa. Kaikki työni kuviot esitän kappalemääräisesti eli prosentteja ei kuvioissani ole käytetty. Tämä siksi, että alle sadan lomakkeen aineistoa ei suositella esiteltäväksi prosentteina. Varsinaisen tekstin sisällä käytän prosentteja, jotta aineistoni kuvaus olisi selkeää. Prosenttiluvut auttavat kuitenkin hahmottamaan, missä suhteessa muuttujat ovat toisiinsa nähden (Vilka 2007, 141).

Menin oppitunnille sovitusti ja odottelin heidän vastauksiaan luokan edessä. Nuorilla oli mahdollisuus kysyä minulta lisäapuja, jos eivät jotain kysymystä ymmärtäneet. Jotkut käyttivät tämän mahdollisuuden hyväkseen, mutta suurin osa ei tarvinnut lisäinformaatiota. Jotkut nuorista vastasivat todella nopeasti ja näin ollen saattoi olla, etteivät he jaksaneet paneutua tutkimukseen sillä intensiteetillä, mitä olisin toivonut. Kyselylomakkeen heikkous tulikin esille parhaiten siinä, että kysymykset oli nopeasti luettu ja vastaukset annettu sen enempää harkitsematta. Toisaalta nuorten paneutumisesta kertoi se, että kaikki avovastaukset eivät olleet kyllä- tai ei-vastauksia, vaan niissä oli pohdintaa. Vedän tästä sen johtopäätöksen, että ainakin he lukivat

kysymykset läpi ajatuksella. Vastausprosentti oli hyvä, ainoastaan yksi poika ei osallistunut. Hän oli vielä alaikäinen ja tasapuolisuuden nimissä en hyväksynyt häntä mukaan.⁷ Kaikki muut alaikäiset nuoret olivat palauttaneet opettajalle vanhempien allekirjoittaman luvan tutkimukseen osallistumisesta. Alla olevassa taulukossa 1. esittelen tutkittavien perustiedot.

Taulukko 1. Tutkittavien perustiedot

Ikä	N=68	%
Alle 18v.	21	31
18v. ja yli 18v.	47	69
Sukupuoli		
Tyttö	43	63
Poika	25	37
Oppilaitos		
Ammattiopisto	36	53
Lukio	32	47

Aloitin aineistoni analyysin numeroimalla jokaisen kyselylomakkeen sattumanvaraiseen järjestykseen. Tutustuin aineistoon lueskelemalla ja selailemalla sitä. Tämän jälkeen syötin aineistoni numeeriseen muotoon SPSS-ohjelmalla. Koodasin jokaisen vastauksen erikseen. Luokittelin myös avoimet vastaukset SPSS -ohjelmassa numeeriseen muotoon.

4.8 Tutkimuksen eettisyys

Tutkija sitoutetaan eettiseen ajatteluun. Tärkeää on, että eettiset periaatteet ovat läsnä tutkimuksen aiheen valinnassa, aineiston keräämisessä, tutkimusraportin kirjoittamisessa ja aineiston säilyttämisessä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 18.) Keskeistä on saada tutkittavilta suullinen tai kir-

⁷ Pyysin nuoria palauttamaan kotiin lähetetyn lomakkeen, jotta vanhemmat tietäisivät millaista tutkimusta olin tekemässä. Yksi lukiolainen poika ei palauttanut tätä opettajalle. Yhteiskuntaopin opettajan kanssa neuvoteltuani tulin siihen tulokseen, että jätän kyseisen oppilaan pois tutkimuksesta. Poika oli alaikäinen.

jallinen suostumus osallistumisesta tutkimukseen. Osallistumisen tulee olla vapaaehtoista ja perustua riittävään tietoon kyseisestä tutkimuksesta. Tärkeä tutkimuseettinen periaate on se, ettei tutkittavaa pystytä tunnistamaan missään vaiheessa jälkikäteen. Jos tulokset esitetään tilastoina, niin yksittäisten ihmisten tunnistaminen on mahdotonta. Nuori ei välttämättä ymmärrä, että tutkimus ei ole hänelle pakollinen, vaikka se järjestetäänkin koulutunnilla osana koulutyötä opettajan valvonnan alaisena. Nuori voi kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen niin halutessaan. Lapsen tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. (Emt., 16, 24.) Omassa tutkimuksessani tämä tuotiin esille saatekirjeessä, opettajien kertoessa tulostani sekä silloin, kun nuoret aloittivat kyselylomakkeen täytön.

Täysi-ikäiset antoivat luvan osallistumisestaan itse, mutta alaikäisten kotiin meneviin kirjeisiin liitin mahdollisuuden allekirjoittaa ja antaa luvan lapsen osallistumisesta tutkimukseen. Tutkimuksen toteuttamiseen ei tarvita huoltajan lupaa, mikäli koulun rehtori arvioi, että tutkimus tuottaa hyödyllistä tietoa ja tutkimus toteutetaan osana koulun normaalitoimintaa. Lomaketutkimukset ja avoimet haastattelut, joiden yhteydessä ei tallenneta tutkimustarkoituksiin yksilöityjä tunnistetietoja (nimi, henkilötunnus), voidaan toteuttaa ilman vanhempien tai muun huoltajan erillistä suostumusta. (Emt., 25.) Minä sain hankittua asianmukaiset luvat toimialajohtajalta, ammatillisen koulutuksen johtajalta sekä lukion rehtorilta. Vastattuaan kyselyyn nuoret toivat lomakkeet minulle väärinpäin. Sekoitin paperit tuntemattomaan järjestykseen. Uusintatentin yhteydessä kerätyt lomakkeet sain suljetussa kirjekuorossa opettajalta. Nämäkin oli kerätty hienotunteisesti tunnistamista välttäen. Koin tämän asialliseksi myös siksi, että oma tutkimukseni ei ollut sensitiivinen ja tunnistaminen oli mahdotonta.

4.9 Yhteenveto

Tutkimukseni toteutettiin triangulaationa sekä kvalitatiivisin että kvantitatiivisin keinoin. Näkökulmia työhöni sain nuorisotutkimuksista ja sosiologisesta kirjallisuudesta. Kyselylomakkeella kerättävä aineisto oli nopeasti kerätty 68:lta ammattiopistossa ja lukiossa opiskelevalta nuorelta. Aineiston analysointi saattoi alkaa nopeasti aineistonkeruun jälkeen. Lomakkeessa oli

yhteensä 37 strukturoitua tai avointa kysymystä. Nuorilla oli myös mahdollisuus kirjoittaa tarina osallisuuden kokemuksestaan. Koodasin sekä strukturoidut että avoimet vastaukset ja syötin numeeriset arvot SPSS-ohjelmaan. Aineiston analyysi tapahtui pitkälti ristiintaulukoinnin avulla vertailemalla ja kuvailemalla nuorten osallisuuden ja vaikuttamisen kokemuksia. Tutkimus suoritettiin eettisen tutkimuksen periaatteiden mukaan.

5 VIRALLISET VAIKUTTAMISKANAVAT

5.1 Nuorten vaikutuskanavien käytön kartoitus

Tutkimuskysymykseni ovat: Tietääkö nuori ympärillään olevista osallisuus- ja vaikuttamiskanavista? Onko nuori kiinnostunut käyttämään näitä kanavia vaikuttaakseen? Millaisia vaihtoehtoisia väyliä nuori on käyttänyt tai on tulevaisuudessa valmis käyttämään ilmaistakseen mielipiteensä? Millaiset tulevaisuuden suunnitelmat ja odotukset nuorella on?

Kunta tarjoaa erilaisia kanavia käyttää omaa valtaansa. Tampereella on kehitetty erillisiä rakenteita lasten ja nuorten osallisuudelle. Erillisinä kehittämisen kohteina ovat olleet koulujen oppilaskunnat, alueellinen vaikuttaminen, Lasten Parlamentti ja Nuorisofoorumi. Tampereella pidetään tärkeänä lasten ja nuorten arvostamista oman elämänsä asiantuntijoina. Tamperelaisella osallisuustoiminnalla tarkoituksena on saavuttaa asenteita, jotka mahdollistavat ja kannustavat lasten ja nuorten kasvun kohti aktiivista kansalaisuutta. Osallisuudesta halutaan osa kaikkien tamperelaisten lasten ja nuorten arkea. (Tervonen 2009, 32.) Lähdin selvittämään, kuinka hyvin nuoret tuntevat omia vaikutusmahdollisuuksiaan. Mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja tamperelaisille löytyy, mutta ovatko ne realistisia ja kaikille saatavissa?

Lasten parlamentin kohdalta selviää, että tutkimukseeni osallistuneista ammattiopisto-opiskelijoista (N= 36) 24 ja lukiolaisista (N= 32) 14 kertoo, ettei ole kuullutkaan koko asiasta. Tytöt tietävät lasten parlamentista enemmän kuin pojat. Varsinaiseen toimintaan ei ole osallistunut kuin kaksi lukiolaisnuorta. Yksikään ammattiopistossa opiskelevista ei siis ole osallistunut toimintaan.

Nuorisofoorumin kohdalla yli puolet ammattiopistolaisista ja melkein kolmasosa lukiolaisista ei ole kuullut nuorisofoorumista. Nuorisofoorumista on kuullut 18 tyttöä (N=43) ja 7 poikaa (N=25). Toimintaan on osallistunut kaksi ammattiopistossa opiskelevaa ja kolme lukionuorta.

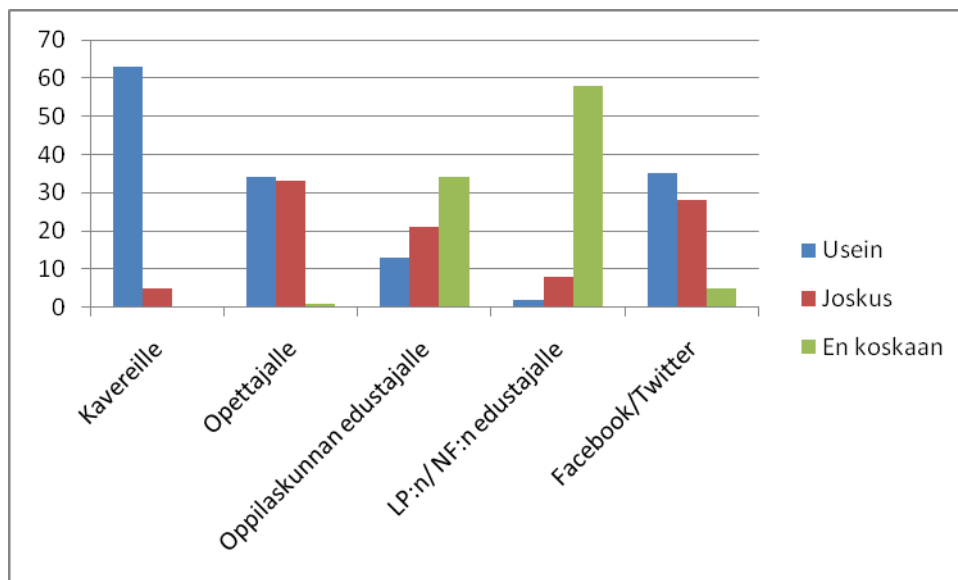
Nuorisotilojen talotoimikunnat ovat puolestaan tutumpia ammattiopistolaisille, varsinkin tytöille. Varmasti talotoimikunnista tiesi kuulleen ammattiopistossa opiskelevista 12 ja lukiolaisista viisi. Kuusi nuorta ammattiopistosta ja kaksi lukiolaisnuorta on ollut mukana talotoimikunnissa. Gretschele (2008b, 195) on sanonut näitä nuorisotalojen talotoimikunnissa vaikuttavia nuoria sitoutuneiksi toimijoiksi. Tällaisilla nuorilla on vastuu kokonaisvaltaisesti jostain toiminnasta. He sekä toimivat että esittävät toimitettavat asiat. He arvioivat toiminnan laatua ja kehittävät talon toimintaa.

Oppilaskuntien perustaminen kouluihin on erittäin hyvä konkreettinen keino, millä nuorten osallisuutta pystytään edistämään (Manninen 2008, 120–121). Tutkimuksessani näkyy, että oppilaskunnan hallitusten toiminta on tutumpaa. Lukiolaisista lähes 90 prosenttia (N=32) ja ammattiopisto-opiskelijoista (N=36) kaksi kolmesta tietää oppilaskunnan toiminnasta. Tytöt tietävät sen toiminnasta huomattavasti enemmän kuin pojat. Neljä viidestä ammattiopistossa opiskelevasta ei ole millään lailla kiinnostunut koko toiminnasta. Lukiolaisia hallitus kiinnostaa enemmän, sillä puolet vastaajista ilmoittaa olevansa kiinnostunut toiminnasta. Itse hallituksessa on kuitenkin ollut vain yksi ammattiopistossa ja kuusi lukiossa opiskelevaa. Ne nuoret, joita hallituksen toiminta kiinnostaa, kertovat, että asioihin vaikuttaminen ja oppilaiden asioiden ajaminen on tärkeää. Suurin osa kuitenkin pitää oppilaskunnan hallitusta turhana ja sen toiminta ei kiinnosta millään lailla. Toiminta koetaan näkymättömänä ja hyödyttömänä. Aikaisemmat tutkimukset ovat samansuuntaisia tutkimukseni kanssa. (vrt. Alanko 2010, 61–63).

Ammattiopisto-opiskelijoista vain neljäsosa ja lukio-opiskelijoista 40 prosenttia pystyy varmasti sanomaan kuulleen nuorisovaltuuston toiminnasta. Tytöille tämäkin on tutumpaa kuin pojille. Nuorisovaltuustoon asti on haikautunut vain yksi opiskelija molemmista kouluista.

Nuorisojärjestöt ovat huomattavasti tutumpia lukiolaisnuorille. Heistä 2/3 on kuullut nuorisojärjestöistä, kun taas vastaava luku ammattiopisto-opiskelijoiden kohdalla oli 1/3. Joka neljäs lukiolainen ja joka kuudes ammattiopistolainen kuuluu johonkin nuorisojärjestöön. Tätä tukee myös Viitasen (2008, 263) ajatus siitä, että suurella joukolla suomalaisista on koke-

musta jonkunlaisesta nuorisjärjestöstä. Järjestöjen tunnettavuutta hämärtää kuitenkin se, että niitä on valtavasti erilaisia. Nuorisjärjestö voi näyttäytyä palvelujen tuottajana, harrastusmahdollisuuksien tarjoajana tai omaehtoisen yhteiskunnallisen toiminnan virittäjänä.

Kuvio 3. Tahot, joille mielipiteet kerrotaan (N=68).

Nuorille omat ystävät ovat äärimmäisen tärkeä kanava purkaa mielipiteitään. (Ks. kuvio 3.) Yhteisöllisyys ja ystävän tärkeys tulee hyvin esille kysyttäessä siitä, kenelle kaikille tärkeistä asioista ja omista mielipiteistä voi puhua. Jokainen nuori pystyy kertomaan avoimesti ystävälleen mielipiteensä. Opettajalle puhuminen on myös suhteellisen helppoa, koska puolet pystyy kertomaan usein mielipiteensä ja loppu puolikaskin joskus - ei tosin aina. Varmasti opetusmetodien muuttuminen on lisännyt vuoropuhelua, joka näkyy myös tutkimuksessani luottamuksena opettajaa kohtaan. Toisaalta Arponen (2007, 24) on todennut, että puolet peruskoulunuorista kokee, ettei opettaja ehdi kuunnella heidän mielipiteitään.

Vaikuttamisen virallisten keinojen tietämättömydestä kertoo se, että vain puolet pystyy kertomaan oppilaskunnan edustajalle mielipiteistään. Dialogia Lasten Parlamentin ja Nuorisofoorumin (taulukossa lyhensin nimet LP ja NF) jäsenien kanssa käydään vielä vähemmän, sillä 58 nuorta (85 %) kertoi, ettei koskaan pysty kertomaan omaa mielipidettään näiden jäsenille. Tämä tietysti selittyy sillä, ettei näiden toiminnasta tiedetä, eikä heidän edusta-

jansa ole tuttuja. Tietokoneen virtuaalimaailma ja sosiaalinen media osoitautuu usein käytettynä väylänä kertoa omia mielipiteitään, koska yhdeksän kymmenestä pystyy kertomaan siellä mielipiteensä joko usein tai joskus.

5.2 Järjestöihin kuuluminen

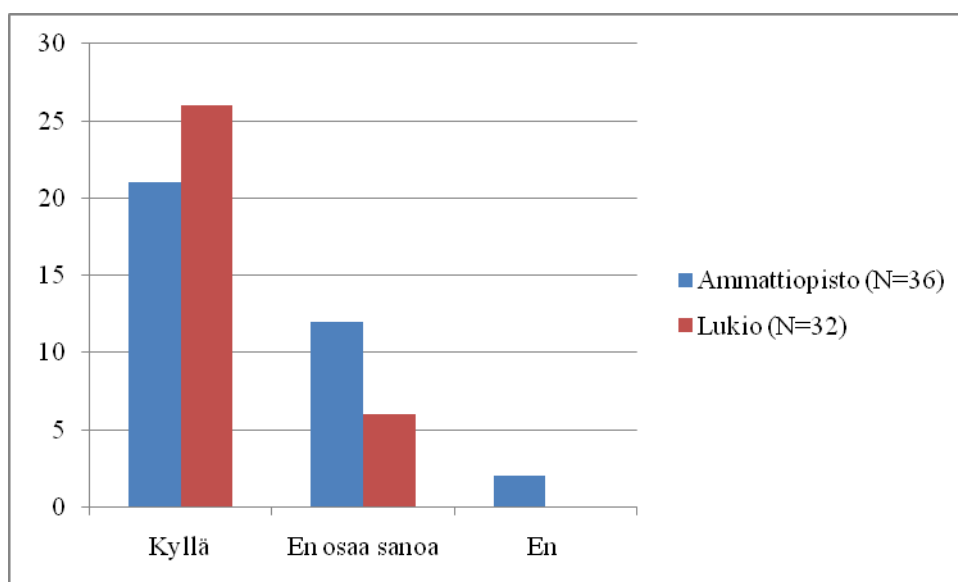
Järjestöistä puhutaan valtakunnallisena kokonaisuutena, jonka osia ovat paikalliset yhdistykset, piiri- ja liitto-organisaatiot (Harju 2005b, 13). Tutkimukseeni osallistuneista nuorista erilaisiin järjestöihin kuului joka kolmas eli 23 nuorta. Näistä nuorista 14 kävi lukiota ja 9 ammattiopistoa. Nuoret kuuluvat urheiluseuraan, lukiolaisten liittoon tai partioon. Partioon kuuluminen on vuoden 2009 Nuorisobarometrissakin kolmanneksi suosituin harrastus suomalaisnuorilla (Myllyniemi 2009, 39). Ammattiopistossa opiskelevista urheiluseuraan kuului seitsemän ja lukiolaisista kolme. Lukiolaisten järjestöosallisuus on ollut hieman yleisempää (ks. Helve 2002, 122). Urheilulajeista mainitaan jalkapallo, jääkiekko ja ratsastus. Järjestöihin kuulumiselle löytyy monenlaisia syitä; se on kivaa, se on hyödyllistä, saa itselle tekemistä, tehdään yhdessä, se on välttämätöntä. Liikunta on nuorille tärkeää. Tämä onkin hyvä, koska liikunnalla on suuri merkitys nuoren identiteetin rakentumisessa, syrjäytymisen ehkäisyssä sekä kansanterveydellisessä vaikutuksessa (Koski 2008, 304).

Suomen Lukiolaisten Liitto on yksi suurimmista opiskelijajärjestöistä Suomessa. Moni nuori kertookin kuuluvansa juuri tähän kyseiseen liittoon, joka ajaa opiskelijoiden etua kaikissa opiskeluun liittyvissä asioissa. Opiskelijoiden etujärjestöt ovat uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumattomia ja toimivat opiskelijoidensa puolestapuhujina, pyrkivät vaikuttamaan opiskelijoita koskeviin asioihin, valvovat oikeusturvaa ja järjestävät koulutus- ja virkistystapahtumia (Tampereen kaupunki 2004, 38).

5.3 Äänestämisaikomukset

Toistuvana huolena äänestämisvilkkauksen suhteen on ollut sen alamäki. Nuorten äänestämisen passiivisuus on herättänyt keskustelua jo pitkään. (Gretschel 2004, 123.) Oman aineistoni mukaan suurin osa nuorista aikoo

äänestää seuraavissa vaaleissa. Lukiolaisista (N=32) jopa neljä opiskelijaa viidestä aikoo äänestää. Ammattiopistossa opiskelevistakin (N=36) yli puolet aikoo mennä vaaliurnille. Lukiolaisista kukaan ei aio jättää väliin seuraavia vaaleja ja ammattiopistolaisistakin vain kaksi nuorta aikoo jättää tämän mahdollisuuden käyttämättä. Tässä tulee väistämättä mieleen Paakkunaisen (2004, 9) huomio äänestämiskäyttäytymisestä. Osa nuorista ilmoittaa äänestämishalukkuudestaan ja –käyttäytymisestään siten, että ovat aktiivisia. Todellisuudessa asia ei kuitenkaan ole näin. Alla olevan kuvion kolme mukaan Suomen vaalikäyttäytymisen suhteen ei olisi huolta tulevaisuudessa. Tämä tuskin silti pitää paikkansa ja hyvistä aikomuksista huolimatta ainakin osa tutkittavistani todennäköisesti jättää seuraavat vaalit väliin.

Kuvio 4. Nuorten näkemykset omasta äänestyskäyttäytymisestään.

Kuten kuvio 4. kertoo, koko aineistoni nuorista siis vain kaksi ei aio äänestää ollenkaan ja he perustelevat sitä sillä, ettei heitä kiinnosta. Nuorista 19 ei osannut vielä sanoa, äänestävätkö he vai eivät. Muutamissa vastauksissa näkyy se, ettei nuorille ole selvää, mitä politiikka oikeastaan on ja mitä kaikkea se tarkoittaa, kuten seuraava nuori toteaa.

En tajua politiikasta mitään. T/A/23

Nuoret osittain kokevat myös, ettei kukaan aja heille tärkeitä asioita. Nuorten vastauksissa näkyy myös se, etteivät he usko oman äänensä olevan mer-

kityksellinen. Paakkunainen & Myllyniemi (2007, 16–17) saivat samansuuntaisia tuloksia ja heidän mukaansa useampi kuin joka kolmas ei usko yhdenkään puolueen ajavan heidän etuaan.

En vielä tiedä, toisaallaan se olisi mielenkiintoista, mutta en usko sen vaikuttavan mihinkään. Samat saamattomat möllykät sinne jää kuitenkin päätäjiksi. T/L/17

Ehkäpä en. En usko, että oma ääneni vaikuttaa merkittävästi. Sinänsä väärin ajateltu, että juuri se voi olla ratkaiseva. En kuitenkaan näe kenenkään ajavan juuri minun aatteitani. P/A/20

Puolet niistä nuorista, jotka aikovat äänestää, kertovat, että haluavat vaikuttaa asioihin. He kokevat, että oma ääni merkitsee ja on tärkeä. Helven (2002, 169) mukaan näyttää siltä, että arvostus politiikkaa kohtaan saattaa hieman kohota iän myötä, koska äänestysiän saavuttaminen konkretisoi nuorten vaikuttamismahdollisuuksien kasvamista. Tutkimuksessani erikseen halutaan vaikuttaa eduskuntaan tai hallitukseen menevien ihmisten valintaan. Osa nuorista haluaa myös ottaa kantaa arvoihin, jota eduskunnassa ajetaan.

Äänestäminen on kansalaisoikeus joten miksi sitä ei käyttäisi hyväksi. Ja mielestäni ei ole oikeutta valittaa, jos ei äänestä. T/A/17.

Kun kerran on mahdollisuus äänestää vapaaehtoisesti jotain mielekästä edustajaa, ajattelin vaikuttaa minua koskeviin päätöksiin äänestämällä. T/L/18

Kun minulle on suotu nyt äänioikeus totta kai käytän sen hyväksi. Jokaisen ääni vaikuttaa, voin kysyä apua näissä asioissa, jos en ymmärrä. T/L/18

Osa nuorista kokee äänestämisen velvollisuutena ja erittäin tärkeänä mahdollisuutena. Samaa kertoo Paakkunaisen ja Myllyniemen (2007, 16–17) tutkimus, jossa kolme viidestä vastaajasta katsoo äänestämisen olevan kansalaisvelvollisuus. Yhtä moni uskoo siihen, että äänestämällä voi vaikuttaa. Omassa aineistossani eräs nuori painottaa myös kokeilunhalua; hän haluaa ainakin kerran kokeilla ja katsoa, mitä sen jälkeen tapahtuu. Nuoret eivät erikseen erittele, missä vaaleissa haluavat äänestää. Sitä en ollut mitenkään itse kysymyksessäkään eritellyt.

5.4 Yhteenveto

Virallinen vaikuttaminen ja osallistuminen näkyvät melko vieraina käsitteinä tutkimillani nuorilla. Lasten Parlamentti, Nuorisofoorumi ja nuorisovaltuusto ovat vieraita hyvin monelle. Oppilaskuntien hallitus ja nuorisjärjestöt kuulostavat tutummilta. Vaikkei oppilaskuntien hallitukseen kuulunutkaan kovin moni, nuoret kuitenkin tiesivät niiden olemassaolosta. Nuorisjärjestöt olivat tuttuja nuorten harrastusten tai opiskeluun liittyvien asioiden takia.

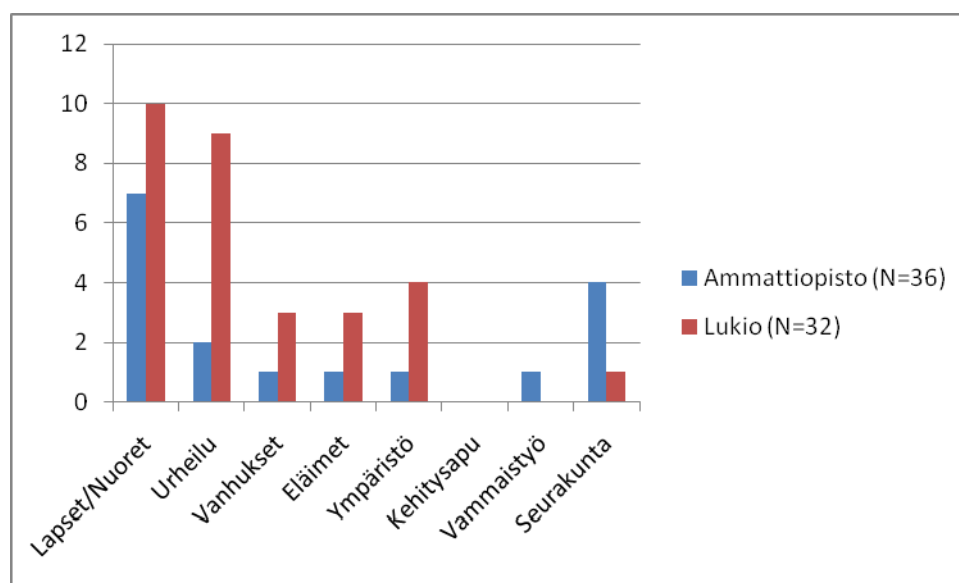
Äänestämistä nuoret pitävät oikeutenaan ja velvollisuutenaan. Suurin osa aikoo äänestää seuraavissa vaaleissa. Korkeat luvut äänestämisaikomoiksissa saattavat kertoa siitä, että nuoret ovat valveutuneita ja kiinnostuneita siitä, mitä yhteiskunnassa tapahtuu. Vastaukset voivat myös kertoa vaihtoehdoisesti siitä, että tutkimuksessa on mukava kertoa aktiivisesta kansalaisuudestaan, vaikka jo vastaushetkellä tietäisikin, ettei aio mennä äänestämään.

6 EPÄVIRALLISET VAIKUTTAMISKANAVAT

6.1 Vapaaehtoistyön merkitys nuorille

Puolet lukiolaisista nuorista ilmoittaa tehneensä vapaaehtoistyötä. Ammattiopistossa opiskelevista vapaaehtoistyötä on tehnyt noin kolmasosa. Tytöt ovat huomattavasti aktiivisempia kuin pojat. Mielenkiintoista kuitenkin on huomata, että 25 (78 %) lukiolaisnuorta ja 24 (67 %) ammattiopistossa opiskelevaa olisi valmis tekemään vapaaehtoistyötä tulevaisuudessa. Nämä luvut ovat huomattavasti suurempia kuin aikaisemmin luvussa neljä esitelty SAAT- tutkimus kertoo. Saamani tulokset ovat myös hieman suurempia, kuin Yeungin vastaavat tulokset vuonna 2002.

Alla olevassa kuviossa 5. näkyy, että selvästi eniten nuoria kiinnostaa lasten ja nuorten sekä urheilun parissa tehtävä vapaaehtoistyö. Aikaisemmin mainitsin samankaltaisista tuloksista toisissa tutkimuksissa. Ammattiopistossa opiskelevia kiinnostaa urheilun parissa tehtävä työ kuitenkin huomattavasti vähemmän kuin lukiolaisia. Lukiolaiset ovat kaikessa muussa aktiivisempia, mutta seurakunnan toiminnassa ammattiopistossa opiskelevat ovat mukana enemmän. Aineistossani kehitysapu jää kokonaan ilman tekijöitä kummasakin koulussa. Vammaistyötä tekee yksi ammattiopistossa opiskeleva.

Kuvio 5. Nuoria kiinnostavat vapaaehtoistyön eri muodot.

Sukupuolten väliset erot näkyvät hyvin siinä, että 20 tyttöä (N= 43) ja 8 poikaa (N=25) tekevät vapaaehtoistyötä lasten ja nuorten parissa. Urheilun parissa taas on prosentuaalisesti saman verran tyttöjä ja poikia. Tytöt ovat kaiken kaikkiaan aktiivisempia toimijoita. Ajallisesti yleisintä on, että nuori on ollut toiminnassa mukana yhdestä kolmeen vuoteen. Seitsemän vastaajaa koko tutkimusjoukosta on toiminut yli neljä vuotta vapaaehtoistoiminnan parissa.

Tärkeinä syinä vapaaehtoistoimintaan pidetään sitä, että voi auttaa ja tehdä tärkeää työtä. Palkattomuus ja vapaaehtoisuus korostuvat nuorten ajatuksissa vapaaehtoistyöstä. Nämä samat mielikuvat löytyvät myös Yeungin (2002, 57) tutkimuksessa. Tutkimuksessani viisi vastaajaa on myös sitä mieltä, että ilman vapaaehtoistyötä ei missään nimessä pärjätä. Hauskanpito ja työn palkitsevuus nousee esiin muutamassa vastauksessa. Eräs nuori kokeekin vapaaehtoistyön tekemisen myös kohteliaana tekona ja velvollisuutena.

Pelasin jalkapalloa kyseisessä seurassa, joten on kohteliasta näyttää naamansa talkootoiminnassa. P/A/18

Kaikilla ei riitä rahaa maksaa palkkoja, ”ilmaistyöntekijät” ovat tärkeitä esim. vanhuksille, kun hoitoa ei ole varaa maksaa. T/A/18

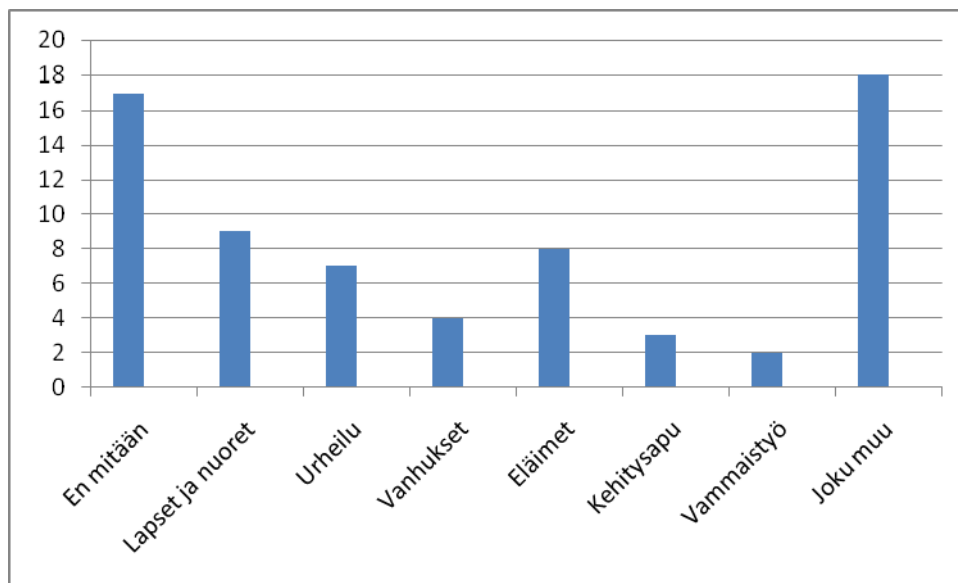
Osallistuin vanhuksille järjestetyn joulujuhlan järjestämiseen, koska jouluna kukaan ei saa olla yksin. T/L/18

Yeung (2002, 57) sanoo, että nuoret pitävät tärkeinä ja ovat oivaltaneet vapaaehtoistoiminnan erityispiirteet. Tutkimuksessani näkyy vapaaehtoistyötä tekevien nuorten arvomaailma ja asenne. Monissa vastauksissa näkyvät vastuuntuntoisuus ja empatia. Yleisesti ottaen suomalainen nuori suhtautuukin suopeammin heikompia kohtaan. Tytöt ovat myötätuntoisempia kuin pojat.

Itsekkyys ja röyhkeys näkyvät kuitenkin kilpailuyhteiskunnan arvoissa (Helve 2002, 207). Samansuuntaista ajattelua löydän omasta aineistostani. Osassa vastauspapereista on nähtävissä negatiivista suhtautumista vapaaehtoistyön tekemiseen, koska työn tekeminen ilman rahaa ja palkkaa on nuorelle mahdotonta. Tällainen on kuitenkin tässä aineistossa harvinaista.

En tee työtä, jos en saa rahaa. P/A/18

Osa tutkittavista nuorista jättää kokonaan vastaamatta, onhan vapaaehtoistyöhön osallistumattomia tasan puolet lukiolaisista ja ammattiopistossa opiskelevista 24 (66 %) nuorta. Aikaisemmin mainitsemani tulevaisuuden vapaaehtoistyö siis kiinnostaa. Vain yksi kymmenestä ei ole varma, että kiinnostaako asia heitä. Vain 11 nuorta kieltäytyy tulevaisuudessakin tekemästä vapaaehtoistyötä. Yeungin tutkimuksessa (2002, 56) yksi neljästä ilmoitti, etteivät ole valmiita lähtemään toimintaan mukaan. Tähän tutkimukseen verrattuna tamperelaiset opiskelijat näyttävät siis yhteisöllisempinä ja sosiaalisesti suuntautuneempina.

Kuvio 6. Nuorten tulevaisuuden vapaaehtoistyön kohteet ⁸

Kuvio 6. kertoo, että nuoria kiinnostaa tulevaisuudessa edelleen lapset, nuoret ja urheilu. Myös eläinten parissa tehtävä vapaaehtoistyö kasvattaa suosiotaan. Nuoret eivät välttämättä osaa tarkemmin määrittellä sitä, minkälaista vapaaehtoistyötä he voisivat tehdä, siksi joku muu -palkki onkin suuri kuviossa kuusi.

No mikä ettei johonki ulkomaille chillaa. P/A/18

Joo voisin tehdä jonkun hyvän asian puolesta. T/A/23

⁸ Nuori sai vastata usealla eri vaihtoehdolla.

Kun osallisuus määritellään tunteena, jossa nuori tuntee olevansa pätevä ja rooli merkittävä, seuraavan lauseen kirjoittanut 17v. tyttö ei ole määritelmän mukaan osallinen (Gretschel 2002a, 90–91). Nuoren väheksyessä omaa olemustaan ja persoonallisuuttaan, tilannetta voisi luonnehtia vieraantuneeksi olemassaoloksi, osattomuudeksi (Kiilakoski 2008, 12).

En oo tärkeä. T/A/17

6.2 Sosiaalinen media

Sosiaalisen median käyttöä selvitellessä käy ilmi, että Facebookissa tai Twitterissä 21 nuorta (31 %) osallistuu erilaisiin keskusteluihin tai ryhmiin. Ammattiopistossa opiskelevista 13 ja lukiolaisista 8 erilaisissa ryhmissä keskustelelee Internetissä. Tämä tulos antaa ristiriitaisen vaikutelman, koska aikaisemmin kysymäni kysymys mielipiteiden kertomisesta sosiaalisessa mediassa antoi toisen tyyppisen vastauksen. Siinä 63 (93 %) nuorta kertoo, että voivat kertoa mielipiteeni Facebookissa usein tai joskus. Vain viisi nuorta ilmoittaa aikaisemmin, ettei voi kertoa asioistaan sosiaalisessa mediassa. Toisaalta kysymykseni saattaa olla harhaanjohtava eli tästä ei voi vetää suoraan mitään johtopäätöksiä. Kysyttäessä sitä, millaisiin ryhmiin nuoret kuuluvat sosiaalisessa mediassa, he eivät erittele ryhmiä, vaan toteavat kuuluvansa moniin erilaisiin. Silloin kun nuoret täyttivät kyselylomaketta, he keskustelivat kaikenlaisista ryhmistä, mihin kuuluivat. Keskustelussa vilahdelti ”turhien julkisten” boikotointiryhmiä, esim. muutama nuori kuului Johanna Tukiaisen ryhmään. He eivät kuitenkaan halua kertoa tätä tietoa virallisesti paperiin kirjaamalla. Ryhmiin kuulumista 16 prosenttia pitää tärkeänä juuri siksi, että saa olla osa porukkaa. Yhteenkuuluvaisuuden tunne tuntuu hyvältä. Yksi neljästä nuoresta pitää omista mielipiteistä keskustelemista tärkeänä. Osalle ryhmiin kuuluminen ei ole ollenkaan tärkeää, vaan se koetaan vain ylimääräisenä huvina.

Voi vaikuttaa ja saada omia mielipiteitä kuuluviin, mikä voi taas vaikuttaa toisten mielipiteisiin. T/L/18

Tämä nuoren tytön kommentti kuvaa hyvin sitä, mikä vaikutus näillä ryhmillä on. Nuori kuuluu ryhmiin, jotka kiinnostavat häntä. Siellä voi kertoa

vapaasti omia mielipiteitään. Usko siihen, että omalla toiminnallaan voi vaikuttaa toisiin ihmisiin, elää nuorissa. Nuori ottaa kantaa asioihin ja vaikuttaa yhteiskuntaan omilla valinnoillaan yhteisen hyvän ja ympäristön hyväksi. (Herranen & Harinen 2008, 88).

Tampereella on pyritty kehittämään myös Internetin käyttöä osallistumisessa ja vaikuttamisessa. Verkkovaikuttaminen onkin jatkuvan kehittelyn kohteena. Tämä onkin nuorten kohdalla ensiarvoisen tärkeää, koska Internet on osa nuorten jokapäiväistä arkea. (Tampereen kaupunki 2004, 42.) Tampereella käytössä olevat sähköisen vaikuttamisen keinot, kuten esim. kansalaiskioski ja asioiden valmistelufoorumi Valma eivät tule esille tutkimuksessani (Tervonen 2009, 32). Media on kuitenkin vaikuttanut tietomäärän lisääntymiseen, tiedon saatavilla oloon, sekä tuonut eri maanosat lähemmäksi toisiaan. Media on myös muodostunut tiedon valtavyölyänä väyläksi uusien toimijoiden mukaantulolle. Internetistä on tullut keskeinen toimintakenttä, media ja toimijoiden välinen linkki. Poliittisessa osallisuudessa Internetillä on nykyisin suuri rooli. (Lundbom 2002, 118.)

6.3 Vaihtoehtoiset vaikuttamismenetelmät

Yhteiskunnalliset liikehdinnät ja ruohonjuuritason kampanjat ovat yksi väylä osallistua ja pyrkiä vaikuttamaan olosuhteiden muuttamiseen. Viime vuosien aikana kansalaistoimijat ovat pyrkineet omaksumaan uudenlaisia, myös osaltaan aiempaa värikkäämpiä toimintakeinoja. Toimijat ovat pyrkineet päivittämään toimintatyylejä nykyajan postmoderniin maailmaan sopivimmiksi ja paremmin nykyaikaa vastaaviksi. On jälleen otettu käyttöön sekä uusia että vanhoja hyviksi todettuja toimintatapoja, jotta ruohonjuuritason toimijoiden äänellä olisi mahdollisuus tulla kuulluksi. Nykyisin ihmisillä on aiempaa suurempi mahdollisuus valita, miten yhteiskunnallisesti osallistuu. Osallistua voi monin eri tavoin ja uusien kampanjoiden toteuttamisessa mielikuviutus on rajana. (Lundbom 2002, 117–118.)

Mielenosoitukset eivät kuitenkaan ole kovin suosittuja tamperelaisten opiskelijanuorten mielestä. Vain kolme nuorta molemmista kouluista on osallistunut mielenosoitukseen. Ruokaa - ei aseita, rauhanmarssi, syyslomamarssi,

hampumarssi, talonvaltauksset ja kadunvaltauksset ovat olleet mielenilmausten kohteina. Tärkeäksi näihin tapahtumiin pidetään sitä, että mitä enemmän ihmisiä osallistuu, sitä enemmän voi asioihin vaikuttaa. Tällainen toiminta myös herättää huomiota. Nuorisobarometrissä 1997 kuitenkin käy ilmi, että talojen ja katujen valtaamiset eivät olleet nuorten mielestä hyväksyttäviä (Saarela 1998, 49).

Saattaa hyvällä säkällä saada tahtonsa läpi. P/A/18

Yksi kymmenestä on saanut julkaistua yleisönosastonkirjoituksensa. Yhteensä seitsemän nuorta on kirjoittanut julkisesti ajatuksiaan. Näistä neljä on lukiolaistytöjä. Aiheiksi mainitaan itselle tärkeät asiat. Tulevaisuuden suunnitelmissa aktiivisuus näyttää lisääntyvän huomattavasti. Jatkossa jopa 44 nuorta voisi kirjoittaa yleisönosastoon. Nuoret voisivat kirjoittaa tasa-arvoisuudesta, nuorten elämästä, hallituksen ja eduskunnan päätöksistä, itseään ärsyttävistä asioista, vanhusten huollosta ja heidän oikeuksistaan, ammattipiiston arvosanojen muuttamisesta, epäoikeudenmukaisuudesta, kaikenlaisista epäkohdista, ja ”vaikka mistä”.

Nuorten laiskuudesta on valitettu ja haluaisin ottaa asiaan kantaa, koska nuoret eivät ole laiskoja. T/A/19

Minulta löytyy mielipide lähes kaikkeen. Kirjoittaisin aiheesta, joka puhuttelee. T/L/17

Adresseja nuoret ovatkin kirjoittaneet aiemmin mainittuja vaikutuskeinoja enemmän. Adressin on allekirjoittanut 20 ammattipiistossa opiskelevaa nuorta ja 19 lukiolaista. Eniten on huolta kannettu eläinten oikeuksien puolesta. Kouluun liittyvät asiat kiinnostavat tyttöjä eläinten ohessa.

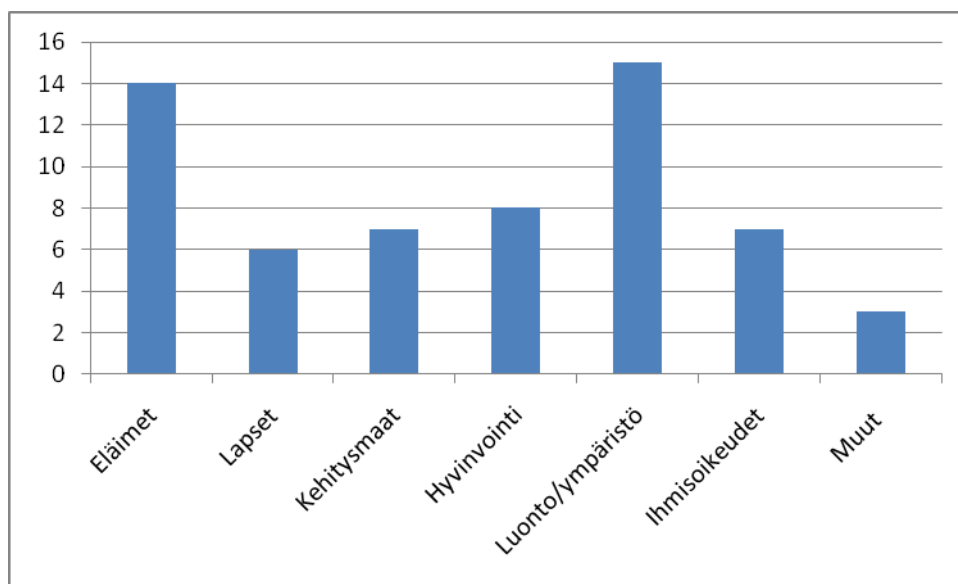
Ajattelin, että kai se ihan hyvä juttu on, että maapallo selviää nykysukupolvesta. P/L/19

Poikia saa eniten allekirjoittamaan kannabiksen laillistamispyrkimykset.

Lääkkeenä kätevä aine ja päihteenä terveellisempi kuin nykyiset lailliset alkoholi ja tupakka. P/L/18

Mielenkiintoiseksi nousee myös kysymys muunlaisesta vaikuttamisesta. Osa nuorten poliittisesta aktiivisuudesta onkin siirtynyt toisenlaisille poliittisille areenoille, virallisen puolue – ja järjestökentän ulkopuolelle (Lundbom 2002, 107). Vain kuusi nuorta ajatteli, ettei itse pysty vaikuttamaan itseään koskeviin ja kiinnostaviin asioihin mitenkään. Ammattiopistossa opiskelevia oli näistä viisi. Ammattiopiston nuorista 12 ja lukiolaisista 19 kokevat pystyvänsä ehdottomasti vaikuttamaan jollain vaihtoehtoisella tavalla. Nuoret ovat miettineet yhteisöjä ympärillään ja he ovat pahoillaan monesta yhteiskunnan epäkohdasta. Nuori valitsee vapaaehtoisesti oman kiinnostuksensa mukaan, minkä eteen hän toimii. Hän siis antaa henkilökohtaisen panoksensa. Tällainen toiminnallinen kansalaisuus ilmenee aktiivisena tekemisenä. (Harju 2004b, 77–78.)

Luonnon ja ympäristön tila on nuorille tärkeää (ks. kuvio 7). Nämä asiat mainitaan tavalla tai toisella 15 eri kertaa. Eläinten elinolosuhteet huolestuttavat varsinkin opiskelijatyttöjä. Lasten hyvinvointi sekä myös yleensä hyvinvointi koko Suomen mittakaavassa herättää mielenkiintoa. Kehitysapu ja kehitysmaiden tilanne nähdään ongelmallisena. Ihmisoikeuksista ollaan myös huolissaan. Yksittäisiä ääniä saa tatuointien hyväksyttäväksi saaminen, moottoriajoneuvoihin liittyvät veroasiat ja kouluruokailun parantaminen.

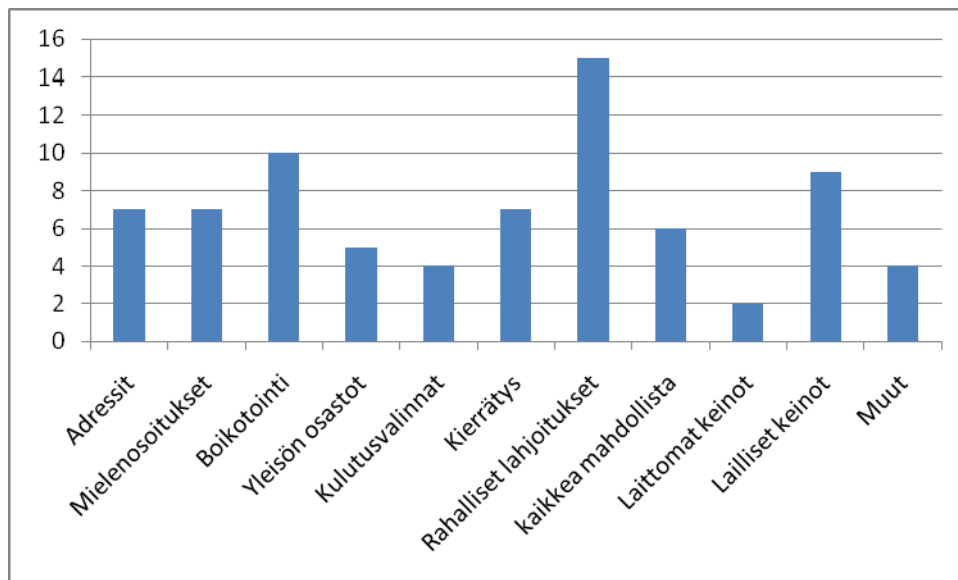
Kuvio 7. Asiat, joiden puolesta nuori olisi valmis toimimaan⁹

⁹ Nuori sai vastata useammalla vaihtoehdolla.

Kun nuoresta kasvaa aikuinen, hänestä tulee hyvin aktiivinen. Näin ainakin tutkimukseni nuoret ajattelevat itsestään ja tulevaisuudestaan. Vapaassa kysymyksessä nuoret kertovat keinoja (ks. kuvio 8), joita he voisivat käyttää saavuttaakseen haluamansa. Nuoret innostuvat tästä kysymyksestä ja vastaavat monella eri vaihtoehdolla. Vastaamatta tähän kysymykseen jättää 10 nuorta. Nuorilla on selvä halu lahjoittaa rahaa hyväntekeväisyyteen. Aineistossani eniten mainintoja saa juuri heikompiosaisen rahallinen auttaminen ympäri maailman. He ovat myös valmiita boikotoimaan tuotteita, joiden tuotantoprosessit ovat eettisesti kyseenalaisia. Esille nousee eritoten lapsityövoima ja eläinten olot. Kulutusvalinnat, jotka nousevat myös tärkeiksi, sivuavat tätä asiaa läheltä.

Adressit ja mielenosoitukset tuntuvat myös hyviltä tavoilta vaikuttaa asioihin. Osaa kiinnostaa myös vaatteiden ja jätteiden kierrätys. Ihmisellä on mahdollisuus suunnata vaikkapa taloudellisia valintojaan ekologisesti. Tällainen asenne voisi olla avain ympäristöystävällisyyteen. Epävarmojen totuuksien yhteiskunnassa pienen ryhmän asenteen ja käyttäytymisen muutos saattaa tulla muotiin ja saada suuremmankin joukon kannatuksen. (Massa 1998, 199.)

Lailliset keinot tuntuvat sopivan paremmin nuorten ajatusmaailmaan, joskin muutama nuori on valmis käyttämään myös laittomia keinoja asiansa ajamiseen. Aineistossani näkyy, että moni kiteyttää ajatuksensa arvioon, että ovat valmiita tekemään ihan mitä tahansa vaikuttaakseen. Lundbomin mukaan (2002, 108–109) nuorten aktiivisuutta voidaankin kutsua ruohonjuuritason aktiivisuudeksi. Nuoret muokkaavat itse omaa yhteiskunnallista toimintakulttuuriaan. Nuorilla on tarve muokata ja edistää tunnetta ja kokemusta omasta toimintakulttuuristaan. Heillä onkin tunne, etteivät entuudestaan olemassa olevat toimintamuodot vastaa tarpeita. Käytännön toiminnan kautta on havaittu, miten huonosti perinteiset osallistumistavat vastaavat tämän hetken olosuhteisiin.

Kuvio 8. Keinot, joita nuoret olisivat valmiita käyttämään saadakseen vaikutusta.

Olisin valmis astumaan jopa poliittisella alalla ja tekisin asioille OIKEASTI jotain. T/A/19

Kaikkea lain puitteissa ja muitakin jos ei saa sakkoa paljoo. T/A/23

Oikeastaan kaikki (mutta vankilaan en menis) =). T/L/17

No väkivallalla ei voiteta joten hymyllä. T/A/18

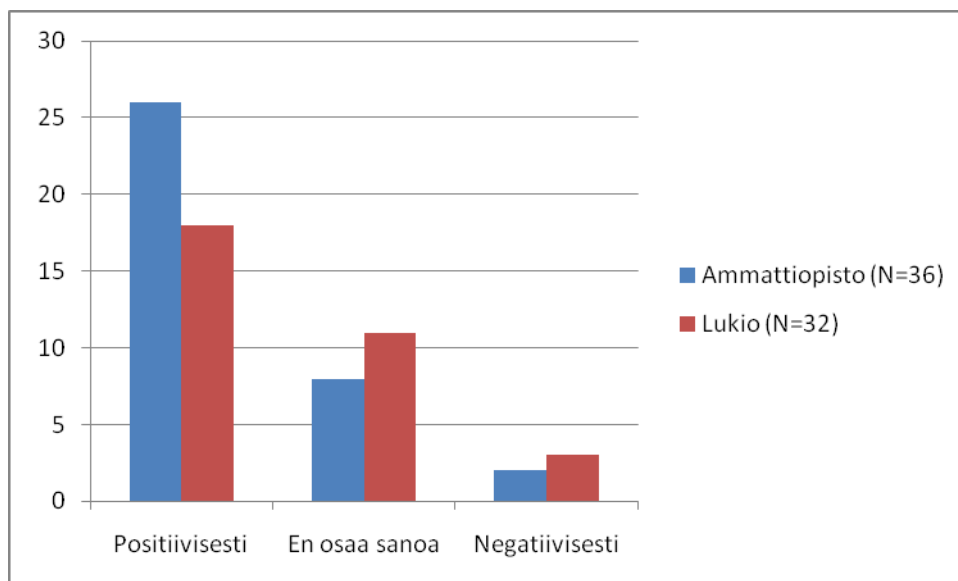
6.4 Nuorten tulevaisuuden suunnitelmat

Aineistoni perusteella nuorille on melko selkeää, mitä he tekevät nykyisestä koulusta valmistuttuaan. Ammattiopistossa opiskelevista työelämään aikoo siirtyä kaksi nuorta kolmesta ja koulua aikoo jatkaa yksi opiskelija viidestä. Lukiolaisten kohdalla luvut kääntyvät ylösalaisin eli töihin aikoo mennä yksi viidestä. Suurin osa lukiolaisista aikoo jatkaa koulunkäyntiä eteenpäin. Välivuoden aikoo pitää molemmista kouluista viisi opiskelijaa. Yleisin välivuoden pitämisen syy on luonnollisesti tuohon ikään sijoittuva poikien armeijan käyminen. Neljä nuorta on epätietoisia tulevaisuuden suunnitelmistaan, eikä heille ole muodostunut selkeää käsitystä siitä, mitä aikovat tehdä valmistuttuaan.

Tutkimuksessani harvalla nuorella on vielä tiedossa varmaa työpaikkaa. Heillä on kovasti haaveita ja aikomuksia löytää työpaikka. Viisi nuorta ilmoittaaakin menevänsä töihin ihan mihin vaan, mistä työtä vaan sattuu löytymään. Suurin osa valmistuvista nuorista ei kuitenkaan tiedä vielä, mihin menevät töihin. Myös Herrasen ja Harisen (2008, 90) mukaan yhteiskunnallinen tilanne ja nuorisotyöttömyys arveluttavat nuoria. Opiskelun päättäminen ja uran valinta merkitsevät sitä, että työtä tullaan etsimään ja vaihtamaan vielä useasti. Nuoret saattavat kokeilla monia eri kouluja ja työskennellä monessa eri työpaikassa, ennen kuin löytävät paikkansa. Valintoja on pohdittava tarkasti, kun tavoitellaan hyvää tulevaisuutta ja elämää.

Mielenkiintoiseksi nuorten vastaukset käyvät varsinkin ammattiopistosta valmistuvien kohdalle, koska vain kuusi nuorta ilmoittaa haluavansa töihin juuri sille alalle, mihin valmistuvat. Oman yrityksen perustamisesta on kiinnostunut kolme nuorta. Perinteinen reitti suoraan koulunpenkiltä työelämään ei ole enää niin itsestään selvää, että siihen pystyisi luottamaan (Päällysaho 1997, 114). Tämä kävi jo ilmi edellisen laman aikana ja on tullut nyt uudestaan esiin. Työttömyyslukujen ollessa näinkin korkealla, nuorille on annettava kannustusta ja ohjausta työllistymään itse oman yrityksen voimin.

Tulevaisuuteen suhtautumisessa on eroja lukiolaisten ja ammattiopistossa opiskelevien välillä (ks. kuvio 9). Ammattiopistossa opiskelevat suhtautuvat positiivisemmin tulevaisuuteen kuin lukiolaiset. Nuorista 44 (65 %) suhtautui tulevaisuuteensa positiivisesti ja 19 (28 %) ei ollut aivan varma suhtautumisestaan. Positiivisuus ja luottamus tulevaan näkyvät myös aikaisemmissa tutkimuksissa, kuten Myllyniemi toteaa nuorisobarometrissa vuonna 2008. Nuorista 87 % suhtautui omaan tulevaisuuteensa luottavaisesti. (Myllyniemi 2008, 101.) Omassa tutkimuksessani negatiivisesti suhtautuvien osuus on kaiken kaikkiaan melko pieni.

Kuvio 9. Nuorten suhtautuminen omaan tulevaisuuteensa.

Ne nuoret, jotka suhtautuvat positiivisesti ja luottavaisesti tulevaisuuteensa, perustelevat sitä melko laajasti.

Mitä vain voi tapahtua. Kaikki on tervetullutta. T/A/18

Ajattelen, että kun pääsen lukiosta, saan jonkin kunnan tarkoituksen ja suunnan elämälleni, koska alan opiskelemaan tulevaa työtäni varten tai pääsen ulkomaille. T/L/18

Koska hyvä koulutus tuo hyvän tulevaisuuden. P/L/17

Osa nuorista on kahden vaiheilla, eivätkä oikein osaa eritellä, suhtautuvatko he tulevaisuuteensa positiivisesti vai negatiivisesti. Tulevaisuutta on kovin vaikea ennustaa. Hoikkalan (1998, 164) mukaan opiskelijat saattavat tehdä vääriä valintoja ja he joutuvat etsimään rajojaan ja valmistautumaan kilpailuhenkisen yhteiskunnan kohtaamiseen.

Negatiivisesti siltä osin, että suunnitelmani ovat täysin avoinna, positiivisesti että aina voi parantaa ja vaihtaa alaa jos ei tykkää. T/L/18

Tulevaisuus on niin auki. Hiukan jännittää. P/L/18

On myös niitä nuoria, jotka eivät nähneet tulevaisuuttaan kovinkaan ruusuisena. He ovatkin hyvin suorasanaisia ja kyynisiä.

Päin persettä se on tähänki mennessä ni tuskin se muuttuu. T/A/23

Armeija vituttaa! P/A/19

6.5 Yhteenveto

Moni tutkimukseeni osallistunut nuori tekee vapaaehtoistyötä jossain muodossa. Lasten, nuorten ja eläinten hyvinvointi koetaan tärkeänä. Urheilun kautta tapahtuva vapaaehtoistyö on myös merkittävää. Internetissä osa nuorista ottaa osaa keskusteluihin, kertoo mielipiteitään ja on liittynyt erilaisiin ryhmittymiin. Mielenosoitukset eivät nuoria kiinnostaneet. Aktiivisuus oli myös vähäistä yleisön osastoihin kirjoittamisen suhteen, mutta tulevaisuudessa nuorilla oli paljonkin asioita, mistä voisivat kirjoittaa. Adressien allekirjoittaminen oli tuttua ja helppoa vaikuttamista. Vaihtoehtoiset menetelmät, kuten boikotointi, kierrätys ja rahan antaminen sopivat nuorille hyvin. Tulevaisuuden vaikuttaminen nimenomaan laillisin keinoin kiinnosti nuoria. Tulevaisuuteensa nuoret suhtautuvatkin pääsääntöisesti positiivisesti. Tulevaisuuden haaveissa on töihin meno tai opintojen jatkaminen. Täysin toimeentulo ei aio kukaan nuorista jäädä.

7 OSALLISUUSKERTOMUKSET TARINATYYPEITTÄIN

7.1 Tarinatyypit

Tarinan kirjoittamiseen nuoret panostivat odotettua enemmän. Itse tutkijana varauduin siihen, että nuoret eivät kirjoita tarinoita. Annoin kaikille tutkittaville mahdollisuuden kertoa omin sanoin oma tarinansa. Yllätyin positiivisesti siitä, kuinka monisanaisesti nuoret paneutuivat tähän tutkimuksen osaan. Kutsun näitä tarinoita Pieniksi tarinoiksi, koska ne ovat nopeasti tuotettuja pieniä tarinoita (Ks. Georgakopoulou 2007). Kovinkaan moni ei koe, että heille olisi sattunut tähän asti elämässä mitään kertomisen arvoista asiaa. Kaikki tarinat ovat kuitenkin tavallaan narratiiveja. Tein teksteille narratiivista sisällönanalyysia ja teemoittelin tarinat sen perusteella, millaisia tarinoita nuoret kirjoittivat. Peilatesani tarinoita avoimin kysymysten vastauksiin, huomasin, että teemat olivat samoja.

Pienissä tarinoissa on hienoja ajatuksia ja kantaaottavia mietteitä nuoria kiinnostavista asioista. Nuorten kirjoituksissa näkyy selvästi nouseva tietoisuus yhteiskunnan epäkohdista. He ovat huomanneet, että maailmassa on paljon erilaisia asioita, jotka tuntuvat olevan pielessä. Heillä alkaa orastaa omia ajatuksia siitä, mitä he voisivat tulevaisuudessa tehdä asioiden parantamiseksi. Tarinat olivat kiinnostavia ja tempaisivat mukaan nuorten maailmaan. Syrjälä (2001, 214) sanoo, että tutkimus ei pohjaudu pelkästään perusteluihin tai väitelauseisiin, vaan kykyyn vaikuttaa lukija ja saada hänet eläytymään nuorten tarinoihin.

Taulukko 2. Pienten tarinoiden luonne

<u>Tarinatyypit</u>	<u>N=68</u>	<u>%</u>
Tulevaisuuden tarina	27	40
Toimijatarina	11	16
Kriitikkotarina	7	10
Minimalistiset toteamukset	6	9
Ei tarinaa	17	25

Tarinoista löytyy erilaisia kerrontatapoja eli tarinatyyppejä (ks. taulukko 2.) Jaoin ne eri kategorioihin; tulevaisuustarinoihin, toimijatarinoihin ja kriitikotarinoihin. Tulevaisuustarinoissa näkyy yhteisenä piirteenä se, että nuoria on jäänyt joku asia vaivaamaan. He aikovat kuitenkin tulevaisuudessa tehdä heitä häiritseville asioille jotain ja pohtivat tätä mahdollisuutta tarinassaan. Hänninen (2002, 22, 59) kuvailee tällaista tarinaa tarinalliseksi projektiksi juuri siitä syystä, että se suuntautuu tulevaisuuteen. Tulevaisuus on avoin ja tuntematon, mutta myös ennakoitavissa ja tuotettavissa. Tulevaisuuden lUMOista voidaankin kuvailla ennustamisena ja mielikuvituksena. Tarinallinen projekti on tulevaisuuden näkymä, jonka toteutumiseen ihminen osallistuu.

Toimijatarinoissa nuori on jo tehnyt jotain konkreettista tavoitteensa saavuttamiseksi. Heillä on jo joku kokemus kerrottavanaan. Tarinoissa merkittävää on mieleen jääneet ydinkokemukset. (Emt., 51). Tarinoissa minua kiinnostaa nuorten tapa kertoa tapahtumista ja kohokohdista, jotka ovat johtaneet joko onnistumiseen tai epäonnistumiseen. He kertovat, miltä nämä tapahtumat ovat tuntuneet. He kertovat juonellisen tarinan, jolla on alku, keskikohta ja loppu. (Heikkinen 2007, 145–147; Hänninen 2002, 21.) Kriitikotarinoissa nuoret ovat jyrkkäsanaisia ja tuohtuneita eri tilanteista, jotka yhteiskunnassamme vallitsevat. Heillä on varsin katkera käsitys asioista, jotka heidän mielestään ovat yhteiskunnassamme väärin. Hännisen (2002, 63, 69) tällainen voidaankin liittää petetyksi tulemisen kategoriaan. Nuori kokee omassa tarinassaan suuttumusta, koska hänen omaa moraalista järjestystään on rikottu.

Jätän kokonaan analysoimatta lyhyet toteamukset, joissa ei ole kirjoitettu mitään sisällöllistä tekstiä. Tällaisia minimalistisia toteamuksia löytyy kuudesta eri lomakkeesta. Tarinan jätti kirjoittamatta kokonaan 17 nuorta. Huomasin näissä samoissa lomakkeissa myös sen, että nuoret ovat jättäneet avoimet kysymykset kokonaan joko vastaamatta tai vastaukset ovat useimmiten ”en tiedä” -tyyppisiä. Ammattiopistossa opiskelevista tarinan jätti kokonaan kirjoittamatta kymmenen nuorta. Lukiolaisten kohdalla tarinaa ei kirjoittanut seitsemän tutkittavaa.

Ei ole tulossa tarinaa...sori. P/A/17

7.2 Tulevaisuustarinat

Moni kirjoittaa siitä, mitä he tulevat joskus tulevaisuudessa tekemään ja mihin asiaan he haluavat puuttua. Heillä ei ole elämässään vielä tapahtunut mitään mieleen painunutta kokemusta vaikuttamisesta. Heillä on kuitenkin paljon sanottavaa ja tarinoista huomaa, että he ovat tulevaisuudessa valmiita toimimaan.

*Toivoisin että nuoret ja vammaiset pystyisivät vaikuttamaan enemmän. (--)
Olisin valmis toimimaan nuorten ja myös aikuisten suvaitsevaisuuden eteen kun joskus tuntuu että kadulla joku äiti lähtee lapsensa kanssa kiertämään kauempaa jos edessä on vammaisen. Kyllä ihmisten pitäisi tietää että vammaisuus ei ole sairaus, joka tarttuu. Ja kaikkien pitäisi ottaa mallia heidän elämänilostaan eikä koko aikaa huolehtia omasta navastaan. T/L/18*

Jos voisin, haluaisin vaikuttaa Suomen lakiin! Mielestäni erityisesti seksuaalirikoksista, sekä lapsiin kohdistuneesta sellaisesta sekä väkivallasta saa aivan liian pieniä rangaistuksia! Jokainen tuollainen teko vaurioittaa uhria psyykkisesti, sellaisesta ei saisi selvitä sakoilla saati ehdollisella vankeudella! Olen puhunut tästä monien kanssa ja kaikki ovat olleet kanssani samaa mieltä. Meidän on kuitenkin ollut vaikea asialle mitään tehdä. On vain järkyttävä tietää millaisia asioita naisille/lapsille voi tehdä ilman tuntuvaa rangaistusta! T/L/18

Hyvin monessa paperissa näkyy toteamus, että nuori ei ole vielä tehnyt mitään itseä kiinnostavan asian hyväksi, koska ei tiedä miten sen tekisi ja mihin ottaisi yhteyttä. Nuoret kuvailevat tilannetta sanoilla ”En tiedä, mitä voisin tehdä. En ole puhunut asiasta kenellekään”. Nuoren pään sisällä pyörii monenlaisia ajatuksia, mutta he eivät tiedä, kenelle he voisivat puhua tai mitä he voisivat tehdä.

Kymmenessä paperissa on paljon asioita, joihin nuorilla on sanansa sanottavana. Hei eivät ole vielä puhuneet asiasta kenellekään, mutta ovat pitkään miettineet asiaa. Osalla on myös kirjoitettuna osattomuuden määritelmää mukaillen, etteivät tiedä mihin ottaisi yhteyttä ja mitä voisi tehdä. Tässä näkyikin selvästi se, että tietoa ei ole tarpeeksi saatavilla. Nuoret saattavat olla täysin tietämättömiä siitä, miten he voisivat osallistua, koko asia on heille outo (Tervonen 2009, 15).

Toivoisin tosiaan, että me lävistetyt ja tatuoidut ihmiset voitaisiin tehdä ns. normaaleja töitä ihmisten ympärillä. En kyllä oo puhunu asiasta sen kummemmin kenellekään. Enkä oo tehny asian eteen mitään. Ehkä pitäis tehdä jotain asialle, mut en tiedä edes mihin ottaa yhteyttä. T/A/23

Kovasti mietityttävät asiat ovat suomalainen työpolitiikka, eläinten olot, koulukiusaaminen, ihmisten auttaminen kehitysmaissa, vanhusten huollon parantaminen, urheilun ohjaajien palkattomuus, harjoitusvuorojen vähyys urheiluseuroissa sekä kummilapsen ottaminen jostain kaukaa.

Haluaisin, että nykymaailmassa ja varsinkin Suomessa ihmiset vastustaisivat aktiivisemmin valtiovallan päätöksiä. Jos isompi joukko nousisi vastaan minäkin nousisin. P/L/18

Muutama nuori näyttäytyy hyvinkin aktiivisina ja valmiina vaikuttamaan. He ovat miettineet omia mahdollisuuksiaan ja kokevat itsensä voimaantuneiksi. (vrt. Gretschel 2002a, 50.)

Oli asia mikä tahansa, johon minulla on vankka mielipide, olen valmis puolustamaan, perustelemaan ja toimimaan asian puolesta. (--) Pienien muutoksien osalta uskon mielenosoituksiin, adresseihin, julkisiin kirjoituksiin, Internetiin jne. Tulen ajamaan vielä montaa asiaa. T/L/17

Nuorten leirejä vedettäessä tulee kerrottua (--) ympäristöstä, ehkäisystä ja (--) yhteiskunnan toiminnasta. On hienoa nähdä kuinka jotkut asiat valkenevat nuorille leirin aikana ja he alkavat miettiä omaa vaikutus mahdollisuutta asioihin. (--) Itselleni tärkeä aihe on Erilaisuudesta ja Syrjinnästä puhuminen. Varsinkin vähemmistöjen oikeudet esim. homojen oikeudet. Tulevaisuudessa minua kiinnostaisi politiikka ja siihen liittyvät työt. Näin tekisin työkseni asiaa jossa saisin vaikuttaa ihan ammatikseni. T/L/18

7.3 Toimijatarinat

Nimesin tarinat toimijatarinoiksi, koska nuoret kertoivat jo tapahtuneista asioista. Nuoret ovat jo vaikuttaneet johonkin. Vaikuttaminen on jo jotain enemmän kuin osallistuminen, sillä nuori ottaa vastuuta ja muuttuu itse toimijaksi. Vaikuttamisen tavoitteena on muuttaa haluamansa asian oikeaan suuntaan. Kun nuori on onnistunut antamaan oman panoksensa, hänelle syn-

tyy tunne merkityksellisyydestä ja sitä voidaan kutsua osallisuuden tunteeksi. (Gretschel 2008b, 244.)

Aina ei kuitenkaan omat ponnistelut hyvän eteen tuota tulosta. Pettymys on karvas, kun ensin nuori kokee voimaantuvansa ja voivansa vaikuttaa vain huomatakseen, ettei onnistukaan. Kun lopputulos on kaikkea muuta, kuin positiivinen, saattaa nuoren aktiivisuus ja osallisuuden tunne haalistua ennen aikojaan. Osa tarinoista jättää käsityksen, että nuorta vaivaa yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuus erittäin paljon.

*Viime vuoden lopulla julkistettiin kouluverkko uudistus suunnitelma(--)
meille kertoi asiasta yksi suunnittelijoista, mutta vaikka kuinka yritimme
kuuntelemalla ja kyselemällä ymmärtää mitä hyötyä muutoksesta on, ei se
meille selvinnyt. Sen sijaan keksimme useita ongelmia, mitä sen johdosta
tulisi ja siksi päätimme toimia asiaa vastaan. Osallistuimme opettajankoko-
uksiin, keskusteluiltoihin ja kirjoitimme mielipidekirjoituksen lehteen SLL:n
kanssa yhteistyössä. Kaikki mitä asiasta kuulin oli negatiivista, myös mei-
dän saamamme vastaanotto. Työmme ei tuottanut tulosta ja minulle jäi paha
maku suuhun niistä päättäjistä ja omista vaikuttamismahdollisuuksistani. Ei
sillä hetkellä yhtään ihmetyttänyt, että nuoret eivät äänestä (--). T/L/18*

Seuraavaksi esittelen erään ammattiopistossa opiskelevan tytön erittäin mielenkiintoinen vaikuttamiskokemuksen. Tarina kertoo nuorten pitkäjänteisyydestä ja vihkiytymisestä tärkeäksi kokemalleen asialle. Tarinassa näytetään sekä suunnitelmallisuus että järjestelmällisyys. Tarina kuvaa myös yhteisöllisyyttä niiden nuorten keskuudessa, jotka olivat Ratakadun talon vallanneet. Yllättävää on myös lukea uteliaista naapureista, jotka olivat osoittaneet hyväksyntänsä talonvaltausta kohtaan tuomalla erilaisia lahjoja. Tarinassa kuvaillaan selkeästi aktiivisen kansalaisen tunnusmerkkejä; vaikkakin radikaalilla tavalla. Aktiiviseen kansalaisuuteen sisältyy erilaisia kykyjä: taito elää yhdessä toisten ihmisten kanssa. Nuoret pystyivät elämään monta kuukautta yhdessä tuollaisessa erikoisessa talonvaltaustilanteessa. Heillä oli kykyä kommunikoida ja käydä dialogia. Heille kehittyi kykyjä riitatilanteiden ratkaisutaidoista ja neuvottelusta. He osallistuivat julkiseen keskusteluun lähettämälle lehdistölle tiedotteita. (Ks. myös Niemelä 2004, 68–69.)

18.6.2007 Pispalan Ratakadulla sijaitseva talo otettiin haltuun.--) Eräänä päivänä pieni porukka ihmisiä tunkeutui puutalon sisään. Lähetettiin lehdistötiedotteet ja alettiin siivoamaan taloa.--) Taloa ja sen toimintaa piti yllä ehkä reilut 20 ihmistä. Talon taakse rakennettiin tytöille ulkokuusi, innokkaimmat rakentajat tekivät myös pingispöydän, shakkilaudan ja skeittirampin.--) Muutama naapuri oli iloinen siitä, että talo haluttiin pitää kunnossa ja lahjoitti talolle sohvan, mattoja ja jopa kuohuviinipullon.--) Ratakadulla sai myös dyykattua ruokaa lähes päivittäin. Talokokouksia pidettiin n. joka toinen viikko, jossa päätettiin tapahtumista, sen järjestäjistä, talolla yönsä viettävistä. Jonkin aikaa päätimme vuorot ja tunnit jokaiselle, että talossa olisi aina joku.--) Kirjoitimme taululle talon säännöt, joista piti pitää kiinni, mm. tupakanpolto sisätilassa oli kielletty ja koko alueella huumeidenkäyttö.--) Talo tyhjennettiin 1.10. talokokouksen päätöksellä.--) Kolmen kuukauden sisällä Ratakadulla järjestettiin n. 30 tapahtumaa. Monena viikonloppuna talolla esiintyi bändejä ja elokuvanäytöksiä, leikki-iltoja, pingisturnauksia ja työpajoja järjestettiin ahkerasti. Jotkut keikat vetivät jopa sata ihmistä paikalle. T/A/21

Kaikki tarinat eivät kerro varsinaisesti vaikuttamisesta. Vakavien tarinoiden keskellä on virkistävää lukea myös kevyempää ja humoristisempaa tarinan-kerrontaa. Pipon heittäminenkin näyttäytyy suunnitelmallisena toimintana, joka onnistuessaan tuo heittäjälle hyvän mielen. Tässä lyhyessä tarinassa näkyy aikaisemmin esittelemäni Heikkisen (2007, 147) esittämiä ajatuksia William Labovin¹⁰ (1972) vaativamman klassisen narratiivisen tarinan tunnuspiirteistä.

Olin kerran (--) pienessä puistossa ja kaveri oli 20–30 m päässä. *Sanoin (--)* kavereille *et heitän ton hatun pois päästä lumipallolla. Heitin lumipallon ja se osui suoraan sen hattuun ja se tippu. Tuli tosi hieno fülis. P/A/18.*

7.4 Kriittikotarinat

Nuoret nähdään usein kriittisinä, jotka etsivät pientä kapinaa. Vaikka he eivät olisikaan poliittisia vaikuttajia, kriittisyys kuuluu vahvasti nuoruuteen. Nimesin kolmanneksi kategoriaksi kriittikotarinat. Näissä tarinoissa näkyy kriittisyys ja ärsyyntyminen hyvinkin selvästi. Suomen lakia ja yleensä valtiovaltaa moititaan suurin sanoin. Nuoret kertovat hyvin suorasanaisesti kokemistaan epäkohdista ja heillä jokaisella on omasta mielestään hyviä ja

¹⁰ Alkuperäinen lähde ei saatavilla.

toimivia ratkaisukeinoja maailman paremmaksi muuttamiseen. Vesikansa (2008, 205) sanookin, että hyväksyttävä reitti nuorten tyytymättömyys- ja maailmanparannusenergiaan olisi rohkaista heitä. Valmentamisella saate- taan saada aikaan muutoksia nuorille tärkeissä asioissa. Nuoria tulisi roh- kaista ”politisoimaan” kriittisesti tyytymättömyytensä ja toiveidensa syitä. Heidän olisi myös hyvä asettaa oman arkensa olosuhteet rakentavan kritiikin kohteeksi. Tällainen johtaisi siihen, että epäkohdista tulisi yhteisöelämän parantamisen kysymyksiä. Yksilölliset ongelmat voidaan kääntää yhteisöllisiksi ja yhteiskunnallisiksi kysymyksiksi eli toisin sanoen politiikaksi. Hari- nen (2000, 106) kuitenkin epäilee, että poliittinen tahto ja toiminta eivät synnykään yksilöiden tahdosta ja demokraattinen tasavertaisuus jää toteu- tumatta.

Tässä maassa on niin vitun läpimätiä lakeja ym. että eihän tässä tiedä mistä niistä pitäisi kirjoittaa. Lopetetaan syrjintä, vapautetaan mielipidevangit, laillistetaan kannabis ja rakastetaan toisiamme. Eikä tähän tarvitsisi kuin vähän tiimspirittiä.(--) P/L/18

Nuorten kokemat pettymykset sävyttävät useita tarinoita. Epäluulo ja huonot kokemukset poistavat halun auttaa ja toimia aktiivisesti toisen hyväksi. Pet- tymykset ja epäonnistumiset pitää oppia kuitenkin kääntämään opiksi ja voimavaraksi. (Tervonen 2009, 15). Se, miten se onnistuu, onkin pitkä pro- sessi.

Laitoimme Plan-järjestön jollekin tytölle rahaa hänen koulunkäyntiinsä. Saimme nimen ja valokuvan työstä. Monta kuukautta rahaa annoimme. Noin vuoden jälkeen saimme kirjeen kyseiseltä tytöltä. Uudessa valokuvassa oli täysin eri tyttö. Lisäksi ensimmäisessä kirjeessä hän sanoi olevansa ai- noa lapsi, uudessa oli kuva isoveljen kanssa. Loppui rahan antaminen sii- hen. P/A/19

7.5 Yhteenveto

Nuorten kirjoittamien tarinoiden määrä yllätti positiivisesti. Aineistossani oli paljon hienoja kertomuksia, jotka jaoin viiteen osaan. Tarinan jättää ko- konaan kertomatta 17 nuorta. Minimalistinen toteamus löytyy kuudesta pa-

perista. Tulevaisuuden tarinan kirjoitti 27 nuorta. Kertomukset ovat elävää pohdintoja siitä, mihin nuoret haluavat tulevaisuudessa vaikuttaa ja osallistua. Heidän nouseva tietoisuutensa yhteiskunnasta löytyvästä epäoikeudenmukaisuudesta herättää tunteita ja halua puuttua asioihin. Nuorilla ei ole vielä selkeää käsitystä siitä, miten he voivat toimia ja vaikuttaa tai kehen he voivat ottaa yhteyttä haluamassaan asiassa. Varsinaiset toimijatarinat kertovat aktiivisesta osallistumisesta jollain nuorten mielestä tärkeällä saralla. Mainitsemisen arvoista on saanut aikaiseksi 11 nuorta ja he kertovat tästä onnistumisen kokemuksestaan monisanaisesti. Tarinoiden lukumäärä ja niiden sisältö viestii siitä, miten nuoret kuitenkin jo pohtivat elämää muidenkin, kuin vain itsensä kannalta. Heillä on selkeitä visioita ja päämääriä, joita kohti he haluavat systemaattisesti pyrkiä. Kertomusten perusteella voi ajatella, että pienikin tarina kertoo ihmisen toimijuudesta ja identiteetistä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tavoitteena oli saada selville tamperelaisten nuorten käsityksiä omista osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksistaan. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli, että tietääkö nuori ympärillään olevista osallisuus- ja vaikuttamiskanavista? Selvisi, että tamperelaiset nuoret eivät ole kovinkaan tietoisia käytössään olevista vaikutuskanavista. Lasten parlamentti, Nuorisofoorumi ja nuorisovaltuustot ovat melko tuntemattomia nuorten arjessa. Oppilaskuntien hallitukset ovat tuttuja molemmille opiskelijaryhmille. Nuorisotilojen talotoimikunnat ovat yleisemmin tiedossa ammattiopistossa opiskeleville kuin lukiolaisnuorille. Järjestöt ovat tuttuja urheilun, partion ja lukiolaisten liiton kautta varsinkin lukiolaisille.

Toisessa kysymyksessä selviteltiin sitä, onko nuori kiinnostunut käyttämään näitä kanavia vaikuttaakseen? Tulokseksi osoittautui, että vain oppilaskunnan hallitus oli silloin tällöin käytetty vaikuttamismuoto. Lasten parlamenttia ja Nuorisofoorumia nuoret eivät käyttäneet juuri ollenkaan mielipiteidensä julkittuomiseen. Järjestöjen vahva asema näkyy siinä, että vapaa-ajalla itse tekeminen ja omien kiinnostusten mukainen harrastaminen aktivoi nuoria. Äänestämiseen nuoret suhtautuvat kiinnostuneesti. Vain kaksi nuorta kieltäytyy äänestämästä, muut aikovat joko varmasti tai mahdollisesti äänestää.

Kolmas kysymys pyysi pohtimaan sitä, millaisia vaihtoehtoisia väyliä nuori on käyttänyt tai on tulevaisuudessa valmis käyttämään ilmaistakseen mielipiteensä. Lukiolaisnuori teki vapaaehtoistyötä enemmän kuin ammattiopistossa opiskeleva. Mielenosoitukset eivät kiinnosta nuoria. Tulevaisuudessa tosin tämäkin keino voitaisiin ottaa käyttöön. Yleisönosastoon ei vielä ollut kovin moni kirjoitellut, mutta tulevaisuuden vaikutuskeinona se kiinnosti. Yli puolet nuorista on allekirjoittanut adressin. Rahallisia lahjoituksia ja boikotointia pidetään tehokkaina keinoina. Yleisesti ottaen moni mainitsee tavoitteekseen lailliset keinot, joskin laittomuuksiinkin ollaan osittain valmiita.

Neljännessä kysymyksessä nuoret kertovat siitä, millaiset tulevaisuuden suunnitelmat ja odotukset nuorella on. Tulevaisuus näyttää melko valoisalta

suurimman osan mielestä. Vain murto-osa tutkimukseeni osallistuneista ei ollenkaan luottanut tulevaisuuteensa. Ammattiopistossa opiskelevat luottivat tulevaisuuteensa enemmän kuin lukiolaiset. Monelle tulevaisuus on vielä avoin ja tuntematon, mutta heillä on useita erilaisia suunnitelmia; opiskelujen jatkuminen, koulun vaihtaminen, töihin meneminen, välivuoden pitäminen tai armeijaan meno.

Termit osallisuus ja vaikuttaminen kuulostavat kovin vierailta suurelle osalle ihmisiä. Moni pro gradu-tutkielmastani kiinnostunut joutui kysymään monta jatkokysymystä aiheestani, ennen kuin heille selvisi se, mitä minä tutkin. Voisiko aihetta saada mielenkiintoisemmaksi nimiä muokkaamalla? Osallisuuden mainostaminen nuorten omalla kielellä saattaisi saada politiikan vieraat termit kuulostamaan paremmilta.

Aineistoa tutkiessani tulikin väistämättä mieleen kuva siitä, miten mahdottomalta tilanne nuorille näyttäytyy. Heillä on kovasti haaveita ja suunnitelmia siitä, mitä he tulevaisuudessa haluaisivat tehdä. Haasteena yhteiskunnalle onkin miten nuorten mielipiteet ja ajatukset saataisiin enemmän esille. Heillä on kovasti asiaa ja haluakin kertoa mielipiteistään, mutta tietoisuus eri keinoista on hälyttävän huono. Tampereen suunnitelmat tulevalle osallisuuden teemavuodelle kuulostavat mielenkiintoisilta hankkeilta. Teemavuoden kunniaksi osallisuutta pyritään arkipäiväistämään ja saamaan asukkaille tietoon kansalaisen koosta ja asemasta riippumatta.

Osallisuuden tunne on kovin henkilökohtainen asia ja moni nuori kokee olevansa vailla kuulemisen mahdollisuutta, vaikka se toisen ihmisen mielestä näyttäisikin päinvastaiselta. Mielestäni myös nuoruuden uhoon kuuluu sanoa, ettei kukaan kuuntele. Tarkemmin asiaa pohtiessa nuori saattaakin huomata, että hän voi vaikuttaa moniin pieniin asioihin elämässään. Kaikki pienet asiat eivät vain riitä. Nuorelle pitäisi tulla tunne, että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa myös laajemmin ja suurempiin kokonaisuuksiin. Jokaisen aikuisen on helppo kysyä nuoren mielipidettä, mutta mielipiteen kuunteleminen ja sen tosissaan ottaminen vaatiikin sitten monessa tilanteessa aikuisen asenteen muutosta.

Omassa työssäni tulee esille, että nuorilla on kovasti intoa ja halua paneutua heitä kiinnostaviin asioihin. Nuoret ovat intohimoisia ja toimiessaan kiinnostavan asian puolesta, he ovat tosissaan ja innostuneita asiastaan. Tätä taustaa vasten on mielenkiintoista peilata tutkimukseni tuloksia, jotka kuitenkin osoittavat, että tamperelainen osallistumisen ihanne ei ole vielä tavoittanut kaikkia nuoria. Osallisuuden määritelmää mukailleen ei riitä, että kunnassa on erilaisia nuorten kuulemisjärjestelmiä. Jos nuori ei koe, että häntä arvostetaan ja hänen mielipiteillään on väliä, hän ei ole osallinen. Virallisten vaikutuskanavien poissaolo tavallisen nuoren arjesta näkyy tutkimuksessani niin selvästi, että siinä on valtava aukko. Tämän hetkiset keinot eivät tavoita kaikkia nuoria, vaan ne tavoittavat vain aktiiviset nuoret.

Vapaaehtoistyön merkitys on suurta. Vapaaehtoistyötä on helppo tehdä ja sen pariin nuori ajautuu helposti. Empatia ja auttamishalu tuntuvat olevan luontainen osa nuoren perusarvoja. Huonompiosaisten auttaminen tuntuu olevan oman tutkimukseni valossa kunniallista ja muutamien vastausten mukaan velvoittavaa. Tähän tulisikin tarttua tukevammin tulevaisuudessa.

Olen tyytyväinen, että sain nuorilta hienoja tarinoita. Tarinoista tuli esiin nuorten kokema todellisuus ja heidän kokemustensa uskottavuus. Pienet tarinat kertoivat nuorten vaikuttajaidentiteetistä eli sain jonkunlaista kuvaa heidän toimijuudestaan vaikuttavuuden saralla. Ymmärrän kyllä, ettei identiteetti ole täysin pysyvä, vaan narratiivisessa maailmassa jatkuvasti kehittyvä ja kasvava.

Nuorilla todellakin on mielipiteitä, joten heidän nouseva tietoisuutensa omista mahdollisuuksistaan vaikuttaa ja puuttua asioihin pitäisi saada tavalla tai toisella esiin. Nuorissa on uskomaton kapasiteetti, joka vain odottaa esiin tulemistä. Oikeiden ja kannattavien keinojen löytäminen saattaa vain viedä aikaa. Toivon kuitenkin, etteivät nuoret lannistu odottaessaan tätä mahdollisuutta, vaan aktivoituvat ja voimaantuvat.

Yhteisöllisyys nousee esiin tutkimuksessani vahvasti. Monelle nuorelle ryhmään kuuluminen on tärkeää siksi, että saa olla osa porukkaa. Sekä ystävien tärkeys että myös Internet -ryhmien tärkeys nousi hyvin esiin. Yhteen-

kuuluvaisuuden tunne tuntuu hyvältä. Omista mielipiteistä keskustelemista koetaan tärkeänä. Osalle ryhmiin kuuluminen ei ole ollenkaan tärkeää, vaan se koetaan vain ylimääräisenä huvina. Yhteisöllisyyden lisäksi tällainen ”chillailu” eli rauhallinen oleskelu koetaan mukavana tapana viettää aikaa.

Mielestäni pääsin osalliseksi pieneen tamperelaisnuorten ryhmään. Sain arvokasta tietoa nuorten tilanteesta osallisuuden suhteen. Nuorten kiinnostuksen kohteet ja aktiivisuus tulee hyvinkin tutkimuksessani ilmi. Nuorten halu auttaa tulevaisuudessa vähempiosaisia oli itselleni tutkimukseni suurinta ja parasta antia. Aineistoni suppeudesta johtuen en päässyt kuitenkaan yleistämään enkä luomaan mitään suoria johtopäätöksiä, muuta kuin pienestä osasta nuoria. Tällainen tutkimus olisi mielenkiintoista suorittaa isommassa mittakaavassa. Jälkikäteen huomasin paljonkin asioita, jotka olisi voinut kysyä toisin tai jotka jäi kokonaan kysymättä. Osa kysymyksistäni oli liian suurpiirteisiä, eivätkä välttämättä kerro tutkittavasta kaikkea haluaani tietoa. Tiettyjä osallisuuteen liittyviä osa-alueita jäi kokonaan pimennoon. Toisaalta myös osallisuus on niin laaja aihe, ettei sitä ole mahdollista kokonaisuudessaan yhdessä tutkimuksessa tutkia. Tämän ymmärtäminen kuitenkin kertoo ehkä siitä, että tutkimusta tehdessäni tietoisuuteni on lisääntynyt. Internetin ja sosiaalisen median käytön suurempi kartoitus olisi ollut myös aiheellista.

Mielenkiinnolla odotan myös Tampereen kaupungin osallisuusvuoden tapahtumia ja näiden seuraamuksia. Tampereen mallin tavoitteena on saada nuorten ääni kuuluville kaupungin johtoporrasta myöden. Näin kunnianhimoisen tavoitteen läpivieminen on haasteellista ja tarvitsee onnistuakseen paljon positiivista asennetta ja raskasta työtä. Uskon, että tavoite kasvattaa osallisuuden tosissaan ottamista ja teemavuodella saadaan enemmän nuoria osallisuuden piiriin. Kaikkia nuoria tämä ei kuitenkaan tavoita. Osallisuus ei ole kaikkia nuoria varten. Osattomista nuorista jotkut ovat tahtomattaan osattomia ja syrjäytymisvaarassa olevia nuoria. Osa kuitenkin jättää aktiivisuuden väliin omasta tahdostaan. He eivät koe määritelmien mukaista osallisuutta omakseen ja haluavat olla osallisia vain omissa ympyröissään. Sekin on heille suotava.

LÄHTEET

Lähdeaineisto

Haastattelu aktiivisen nuoren kanssa, 30.1.2010. Tekijän hallussa.

Haastattelu passiivisen nuoren kanssa, 10.2.2010. Tekijän hallussa.

Haastattelu ”radikaalin” nuoren kanssa, 16.2.2010. Tekijän hallussa.

Kenttäpäiväkirja 1.6.2009–30.5.2010. Tekijän hallussa.

Luento 19.11.2011. Miia Nivala, nuorisohjaaja Tampereen kaupunki. Tekijän hallussa.

68 kyselylomaketta ja 45 nuoren kirjoittamat tarinat. 1.4.2010, 8.4.2010, 4.6.2010. Tekijän hallussa.

Kirjallisuus

Ahola, Anja
2007 Lomaketutkimusprosessi. Teoksessa Leena Viinamäki & Erkki Saari (toim.) *Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Gummerus, 47–72.

Ahonen, Sirkka
2006 Ovatko nuoret pettäneet demokratian – vai päinvastoin? Muutos nuorten kansalaisaktiivisuudessa kahden sukupolven välillä. Teoksessa Inkeri Ahvenisto & Kirsi Mäki (toim.) *Kansalaisvaikuttamisen ajassa. Näkökulmia suomalaisen kansalaisvaikuttamiseen suurlakosta 2000-luvulle*. Vaajakoski: Gummerus, 249–270.

Alanko, Anu
2010 Osallisuuden paikat koulussa. Teoksessa Kirsi Pauliina Kallio, Aino Ritala-Koskinen & Niina Rutanen (toim.) *Missä lapsuutta tehdään*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 55–72.

Alasuutari, Pertti
2007 *Laadullinen tutkimus*. 2. painos. Tampere: Vastapaino.

Alkula, Tapani & Pöntinen, Seppo & Ylöstalo, Pekka
2002 *Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät*. Juva: Bookwell.

Allardt, Erik
1998 Hyvinvointitutkimus ja elämänpolitiikka. Teoksessa J.P. Roos & Tommi Hoikkala (toim.) *Elämänpolitiikka*. Tampere: Gaudeamus, 34–75.

Andersson, Jari
2008 Vammala – lasten ja nuorten kunta? Lasten ja nuorten osallisuus päätöksenteossa. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) *Lasten ja nuorten kunta*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 158–173.

- Arponen, Anu-Leena
2007 ”Miten nuo pienet ossaa ajatella niin fiksusti?”. *Lasten mielipiteitä arkiympäristöstään*. Helsinki: Lapsiasiavaltuutetun toimiston selvityksiä 1:2007.
- Bryson, John M.
2004 *Strategic planning for public and nonprofit organizations. A guide to strengthening and sustaining organizational achievement*. Jossey Brass.
- Denzin, Norman K
1970 *The research act in sociology: A theoretical introduction to sociological methods*. London: Butterwords.
- Eskola, Jari
2007 Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Juva: Bookwell, 159–183.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha
2008 *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Gummerus.
- Erätuuli, Matti & Leino, Jarkko & Yli-Luoma Pertti
1994 *Kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät ihmistieteissä*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Georgakopoulou, Alexandra
2007 *Small Stories, Interaction and Identities*. Studies in Narrative 8. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Gellin, Maija
2008 Sovittelulla riidoista ratkaisuihin. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) *Lasten ja nuorten kunta*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 56–70.
- Gretschel, Anu
2002a Kunnallisen nuorten osallisuusympäristön perustaminen. Teoksessa Anu Gretschel (toim.) *Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta*. Helsinki: humanistinen ammattikorkeakoulu & Suomen kuntaliitto, 48–62.
- Gretschel, Anu
2002b *Kunta nuoren osallisuusympäristönä. Nuorten ryhmän ja kunnan vuorovaikutussuhteen tarkastelu kolmen liikuntarakentamisprojektin laadunarvioinnin keinoin*. Jyväskylän Yliopisto.
- Gretschel, Anu
2004 Nuoret ja se virallisempi vaikuttaminen. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) *Nuorten ääni ja kunnantalon heikko kaiku. Nuoret kunnallisessa demokratiassa ja paikallisissa vaikuttajaryhmissä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 123–134.
- Gretschel, Anu
2008a Johdanto. Teoksessa Anu Gretschel (toim.) *Nuorten vaikutusmahdollisuuksien arviointi 2008. Menetelmän kehittäminen nuorten näkökulman ja päätäjien kanssa keskustelun aikaansaamiseksi läänihallituksen peruspalveluarvioinnin tuloksien 20 pilottikunnassa*. Helsinki: Suomen nuorisoyhteistyö - Allianssi ry, 11–15.
- Gretschel, Anu
2008b Nuori – ei asiakkaaksi, vaan vaikuttamaan nuorisotyön keinoin. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 243–262.

- Gretschel, Anu
2008c Nuorisotalo mahdollistavana lähiyhteisönä. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) *Lasten ja nuorten kunta*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 193–208.
- Harinen, Päivi
2000 *Valmiiseen tulleet. Tutkimus nuoruudesta, kansallisuudesta ja kansalaisuudesta*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura.
- Harju, Aaro
2003 *Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet*. Kansanvalistusseura.
- Harju, Aaro
2004b Aktiivinen kansalaisuus ja kansalaisopinnot. Teoksessa Seppo Niemelä & Marketta Luutonen (toim.) *Taitava ihminen – toimiva kansalainen*. Vantaa: Kansanvalistusseura, 73–82.
- Harju, Aaro
2005a Kansalaishteiskunta vapaaehtoistoiminnan innoittajana. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) *Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus*. Tampere: Vastapaino, 58–80.
- Harju Aaro
2005b Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Vantaa: Kansanvalistusseura.
- Heikkinen, Hannu L.T.
2007 Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa Juhani Aaltonen & Raine Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Juva: Bookwell, 142–158.
- Helve, Helena
2002 *Arvot, muutos ja nuoret*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Helve, Helena
2005 *Mixed Methods Research*. Tampere: Finnish Youth Research Network/Finnish Youth Research Society.
- Helve, Helena
2009 "Kukaan ei kuitenkaan kuuntele" Näkökulmia nuorisokasvatukseen ja kansalaisvaikuttamiseen. Teoksessa Laura Hokkanen (toim.) *Nuoret kansalaisvaikuttamisen kentillä. Vaikuttavaa!* Mikkelin ammattikorkeakoulu A: Tutkimuksia ja raportteja. Mikkelin Kopijyvä Oy, 23–45.
- Herranen, Jatta & Harinen, Päivi
2008 Oikein valinneet jätetään rauhaan. Osallisuus, kulttuuri ja kontrolli. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) *Lasten ja nuorten kunta*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 88–102.
- Hirsjärvi, Sinikka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula
1997 *Tutki ja kirjoita*. Jyväskylä: Gummerus.
- Hoikkala, Tommi
1998 Traditioista vapaan valinnan illuusio. Teoksessa J.P. Roos & Tommi Hoikkala (toim.) *Elämänpolitiikka*. Tampere: Gaudeamus, 152–168.

- Horelli, Liisa, Sotkasiira, Tiina & Haikkola, Lotta
2004 Nuoret uuden osallistumiskulttuurin tienraivaajina. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) *Nuorten ääni ja kunnantalon heikko kaiku. Nuoret kunnallisessa demokratiassa ja paikallisissa vaikuttajaryhmissä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 135–144.
- Horelli, Liisa & Haikkola, Lotta & Sotkasiira, Tiina
2008 Osallistuminen nuorisotyön lähestymistapana. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, 217–242.
- Hänninen, Vilma
2002 Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Tampere: Tampereen Yliopisto.
- Jokihaara, Niko
2008 Mikä on kun ääntä ei käytetä? Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) *Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 122–123.
- Järvelä, Sampo & Laukkanen, Maija
2000 *Näkökulmia voimavaraistamiseen. Employment Integra-projektien empowerment- teematyöraportti*. Työministeriö.
- Kajanoja, Jouko
2001 Huono-osaisuuden hinta. Teoksessa Irmeli Järventie & Hannele Sauli (toim.) *Eriarvoinen lapsuus*. Porvoo: WS Bookwell Oy, 193–208.
- Kareinen, Hannu
2008 Se on pienestä kii! Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) *Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 115–116.
- Kiilakoski, Tomi
2008 Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) *Lasten ja nuorten kunta*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 8–23.
- Komonen, Katja
2009 Nuorten aktiivisen kansalaisuuden edistäminen ja koulun kansalaiskasvatus. Teoksessa Laura Hokkanen (toim.) *Vaikuttavaa! Nuoret kansalaisvaikuttamisen kentillä*. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu, Tutkimuksia ja raportteja.
- Koski, Pasi
2008 Liikunnan ja urheilun seuratoiminta nuorisotyönä. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, 299–319.
- Koskinen, Sanna
2008 Lähiympäristöön vaikuttavaa ympäristökasvatusta. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) *Lasten ja nuorten kunta*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 131–143.
- Koskinen, Sanna
2010 *Lapset ja nuoret ympäristökansalaisina. Ympäristökasvatuksen näkökulma osallisuuteen*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Korpinen, Sini
2008 Nuorten kuulemiseen on herättävä nyt! Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) *Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 116–117.

- Kroger, Jane
2007 *Identity development: Adolecence through adulthood*. Thousand oaks. Calif: Sage.
- Kuusisto, Katja
2010 *Kolme reittiä alkoholismista toipumiseen*. Tutkimus muutoksesta hoidon ja vertaistuen avulla sekä ilman professionaalista hoitoa. Tampere: Yliopistopaino.
- Kylmäkoski, Merja
2008 Eteinen, vessa, keittokomero ja huone- Niistä on nuorisotila tehty. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, 393–409.
- Labow, William
1972 *Language in the Inner City: Studies in the Black English Vernacular*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Lundbom, Pia
2002 Porkkanan parentaa, kettujen vapauttamista ja mielen osoittamista. Teoksessa Anu Gretschel (toim.) *Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta*. Suomen Kuntaliitto: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 105–120.
- Luoma, Pentti & Karjalainen, Timo P. & Reinikainen, Kalle
2006 Johdatus tietokoneavusteiseen laadulliseen tutkimukseen – esimerkkinä NVivo 7. Teoksessa Jari Metsämuuronen (toim.) *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Jyväskylä: Gummerus, 416–469.
- Lähteenmaa, Jaana
1997 Nuoret vapaaehtoistyöntekijät: Motiiveja ja moraalipohdintoja. Tapaustutkimus pääkaupunkiseudulta. Teoksessa Helena Helve, Jaana Lähteenmaa, Tuija Päivärinta, Katja Päällysaho, Helena Saarikoski & Petri Virtanen (toim.) *Nuorten elämänpolkuja lama-Suomessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, 162–209.
- Manninen, Jyri
2008 Oppilaiden osallisuus koulussa - oppilaskuntatoiminnan uusi tuleminen? Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) *Lasten ja nuorten kunta*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 119–130.
- Massa, Ilmo
1998 Elämänpolitiikka epävarmassa kulttuurissa. Teoksessa J. P. Roos & Tommi Hoikkala (toim.) *Elämänpolitiikka*. Tampere:Gaudeamus, 189–218.
- Metsämuuronen, Jari
2003 *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. Jyväskylä: Gummerus.
- Miles Steven
2002 Victims of risk? Young people and the construction of lifestyles. Teoksessa Mark Cieslik & Gary Pollock (toim.) *Young people in risk society: the restructuring of youth identities and transitions in late modernity*. Aldershot: Ashgate.
- Myllyniemi, Sami
2007 *Perusarvot puntarissa. Nuorisobarometri 2007*. Opetusministeriö: Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura.

- Myllyniemi, Sami
2008 *Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008*. Opetusministeriö: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisoasiain neuvottelukunta.
- Myllyniemi, Sami
2009 *Aika vapaalla. Nuorten vapaa-aikatutkimus 2009*. Opetusministeriö: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisoasiain neuvottelukunta.
- Mäkelä, Klaus
1990 Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa Klaus Mäkelä (toim.) *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Helsinki: Gaudeamus, 42–61.
- Niemelä, Seppo
2004 Yhdessä oppiminen - sosiaalista pääomaa. Aikuisopiskelun motiiveja ja merkityksiä. Teoksessa Seppo Niemelä & Marketta Luutonen (toim.) *Taitava ihminen – toimiva kansalainen*. Vantaa: Kansanvalistusseura, 63–71.
- Nieminen, Juha
2008 Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, 21–43.
- Nikkilä, Juha
2002 Nuorisovaltuustot yhteiskunnallisina osallistumismuotoina – pikkupoliitikoja vai vapaita vaikuttajia? Teoksessa Anu Gretschel (toim.) *Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta*. Suomen kuntaliitto: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 63–75.
- Nivala, Elina
2006 Kunnan kansalainen yhteiskunnan kasvatuksellisenä ihanteena. Teoksessa Leena Kurki & Elina Nivala (toim.) *Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan*. Tampere: University Press, 25–113.
- Nyyssölä, Kari
1995 Nuoret joustavilla työmarkkinoilla. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) *Nuori työtön – Itkijä, katsoja vai ratkaisija?* Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, 76–83.
- Paakkunainen, Kari
1998 *Kama-Saksan ihailusta eurooppalaiseen kumppanuuteen – Onko saksalaisesta nuorisopolitiikasta meille malliksi?* Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura.
- Pollock, Gary
2002 Ignoring the past: Under-employment and risk in late modernity. Teoksessa Mark Cieslik & Gary Pollock (toim.) *Young people in risk society: the restructuring of youth identities and transitions in late modernity*. Aldershot: Ashgate.
- Päällysaho, Katja
1997 Nuorenako yrittäjäksi? Selvitys helsinkiläisnuorten yrittäjyyden alkutaipaleesta. Teoksessa Helena Helve, Jaana Lähteenmaa, Tuija Päivärinta, Katja Päällysaho, Helena Saarikoski & Petri Virtanen (toim.) *Nuorten elämänpolkuja lama-Suomessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, 114–161.
- Roos, J.P. & Hoikkala, Tommi
1998 Esipuhe. Teoksessa J.P. Roos & Tommi Hoikkala (toim.) *Elämänpolitiikka*. Tampere: Gaudeamus, 7-19.

- Ruuskanen, Petri
2002 Sosiaalinen pääoma hyvinvointipoliittisessa keskustelussa. Teoksessa Petri Ruuskanen (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi*. Keuruu: PS-kustannus, 5-27.
- Ryynänen, Aimo & Salovaara Christa
2002 *Kokeilusta käytännöksi -osallisuushankkeen selonteon taustaraportti*. Helsinki: Sisäasiainministeriö/Osallisuushanke.
- Sinkkonen, Jari
2001 *Lapsen puolesta*. Juva: Bookwell.
- Siurala, Lasse
2008 Nuorisopoliittinen vaikuttaminen paikallistasolla – Helsinkiläisen nuorisopoliittikan mahdollisuuksia. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, 345–372.
- Syrjälä, Leena
2001 Elämäkerrat ja tarinat tutkimuksessa. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: Gummerus, 203–217.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli
2006 *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Gummerus.
- Valli, Raine
2001 Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: Gummerus, 100–112.
- Vesikansa, Sari
2008 Demokratiaperiaatteen soveltaminen lasten ja nuorten kanssa toimittaessa. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, 191–216.
- Viitanen, Reijo
2008 Nuorisojärjestöt ja niiden muutos 2000-luvun Suomessa. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, 263–283.
- Vilka, Hanna
2007 *Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet*. Jyväskylä: Tammi.
- Yeung, Anne Birgitta
2002 *Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa - ihanteita vai todellisuutta?* Helsinki: YTY.
- Yeung, Anne Birgitta & Grönlund, Henrietta
2005 Nuorten aikuisten arvot, asenteet ja osallisuus. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Young (toim.) *Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus*. Jyväskylä: Gummerus, 167–191.
- Yeung, Anne Birgitta
2005 Tutkimustyökaluja vapaaehtoismotivaation mysteeriiin. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Young (toim.) *Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus*. Tampere: Vastapaino, 83–103.

Digitaaliset lähteet

Euroopan komission valkoinen kirja.

2001 *EU:n nuorisopolitiikan uudet tuulet*. Bryssel: Euroopan Yhteisöjen Komissio.
<http://eurolex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0681:FIN:FI:PDF>. Viitattu 21.11.2010.

Grönlund, Henrietta & Pessi, Anne Birgitta

2008 Osallisuuden asenteet ja teot - Nuoret ikäryhmät vapaaehtoisminnassa. Teoksessa Minna Autio, Kirsi Eräranta & Sami Myllyniemi (toim.) *Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot - vuosikirja 2008*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisoasian neuvottelukunta, 127–137.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/polarisoituvanuoruus.pdf>. Viitattu 18.12.2010.

Harju, Aaro

2004a *Aktiivisten kansalaisten Suomi. Keskustelunavaus järjestöllisen koulutuksen tehostamisesta*. Helsinki: Oikeusministeriön julkaisu 11/2004.
<http://www.om.fi/uploads/j7pc6g.pdf>. Viitattu 17.10.2010.

Koskimaa, Vesa, Elo, Kimmo & Rapeli, Lauri

2010 *Nuorten politiikkatutkimus 2009*. Katsaus suomalaisnuorten yhteiskunnallisiin kasvuympäristöihin ja politiikkakiinnostukseen. Turun Yliopisto: Poliittikatietämys-tutkimushanke. http://www.soc.utu.fi/projektit/valtio-oppi/politiikkatietamys/Materiaali/PTH_WPI-2010.pdf. Viitattu 20.1.2011.

Koste, Asmo (toim.)

2010 *Nuorista Suomessa 2010*. Suomen nuorisoyhteistyö- Allianssi ry. http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:iRQ711Rb7HQJ:juvenia.mamk.fi/showattachment.asp%3FID%3D1907%26DocID%3D957+suomen+nuorten+alle+29+v+osuus+v%C3%A4est%C3%B6st%C3%A4&hl=fi&pid=bl&srcid=ADGEESiO3HgFccH OjEUqG1CJtendNWhZ2SNRt9XOO1_QWlQ Fq KdunZoXb-bav5d2p659V52IOG0z0Hp9zZ JUFkFAM15 MS NmUpJ-KEbHDXJcV7j2Cn4i zhU 64 a-rScQ5gK N9R 0EK dU1j&sig=AHIEtbRI3xF4EpxGsKBXDLcGd61h5gt7cA. Viitattu 2.1.2011.

Kuntalaki

(365/1995) <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950365>. Viitattu 16.6.2010.

Laki ammatillisesta koulutuksesta

(630/1998) <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980630>. Viitattu 15.6.2010.

Lasten parlamentti

<http://www.lastenparlamentti.fi/>. Viitattu 2.7.2010.

Lukiolaki

(629/1998) <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980629>. Viitattu 16.6.2010.

Luopa, Pauliina & Harju, Hanna & Puusniekka, Riikka & Kinnunen, Topi & Jokela, Jukka & Pietikäinen Minna

2009 *Kouluterveys 2009. Pirkanmaan raportti*. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos. <http://info.stakes.fi/NR /rdonlyres 6D75914F-1221-49B0-9D62-FCC55053E599 /0/pirkanmaa2009raportti.pdf>. Viitattu 1.1.2011.

- Lääninhallituksen keskeiset arviot peruspalvelujen tilasta
2007 http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/04_hallinnon_kehittaminen/20080807Laeenin/Luku7_Osaamin_en.pdf. Viitattu 21.11.2010.
- Nousiainen, Leena & Piekkari, Ulla
2007 *Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu. Koulun kehittämisen kansio.* Opetusministeriö, materiaalipankki. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/artikkelit/osallistuva_oppilas_-_yhteisoellinen_koulu_-han_ke/Osallistuva_Oppilas_liitteet/OPM_koulun_kehittamisen_kansio_2606.pdf. Viitattu 20.9.2010.
- Nuorisolaki
(72/2006) <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>. Viitattu 15.6.2010.
- Paakkunainen, Kari & Myllyniemi, Sami
2007 Tihentyvä sukupolvipolitiikka ja aktiivisuuden kasautuminen. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) *Sukupolvipolitiikka. Nuoret ja eduskuntavaalit 2007*. Helsinki: Opetusministeriö/ Nuorisotutkimusseura, 8-81. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/sukupolvipolitiikka.pdf. Viitattu 17.1.2011.
- Paakkunainen, Kari
2004 *Kuuluiko nuorten ääni kunnallisvaaleissa 2004? – vaalien aktiiveista, passiiveista ja poliittista aktiivisuutta inspiroivista tekijöistä.* http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/Kuntavaalit2004.pdf. Viitattu 27.11.2010.
- Perusopetuslaki
628/1998 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980628>. Viitattu 16.6.2010.
- Perusopetussuunnitelma
2004 http://www.oph.fi/koulutuksen_jarjestaminen/opetussuunnitelmi-en_ja_tutkintojen_perusteet. Viitattu 16.6.2010.
- Perustuslaki
(731/1999) <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>. Viitattu 16.6.2010.
- Pisa-tutkimus
2009 <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2010/12/pisa2009.html>. Viitattu 16.1.2011.
- Saarela, Pekka
1998 *Nuorisobarometri 2 / 1998. Selvitys 15–29-vuotiaiden suomalaisten nuorten yhteiskunnalliseen osallistumiseen, politiikan painopisteisiin, tulevaisuuden odotuksiin ja kulttuuripalveluihin liittyvistä käsityksistä.* Helsinki: Nuorisoasian neuvottelukunta. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/Nuorisobarometri_2-98.pdf. Viitattu 21.11.2010.
- Saarela, Pekka
2002 *Nuorisobarometri 2002. Nuorisoasian neuvottelukunta.* Jyväskylä: Gummerus. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/barometri2002.pdf. Viitattu 21.11.2010.

- Tampereen kaupunki
2004 *Kohti osallistuvaa toimintakulttuuria tamperelaisissa kouluissa, oppilaitoksissa ja nuorisotiloilla: Koulutustoimialan raporttisarja7/2004.*
<http://www.tampere.fi/tiedostot/551R17V9v/nokoraportti.pdf>. Viitattu 21.11.2010.
- Tervonen, Jussi
2009 *Jotos-polku osallisuuteen. Lasten ja nuorten osallisuuden käsikirja.* Opetusministeriö; Tampereen kaupunki.
http://www.ouka.fi/nuoriso/pdf/jotos_osallisuudenkasikirja.pdf. Viitattu 06.12.2010.
- Tilastokeskus. Nuorisotyöttömyys.
<http://www.stat.fi/tup/verkkokoulu/data/tvt/05/02/index.html>. Viitattu 9.1.2011.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta
2009 Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
http://www.tenk.fi/JulkaisutjaOhjeet/eettiset_periaatteet.pdf. Viitattu 15.8.2010.
- The Young Europeans. Eurobarometer 47.2
1997 Euroopan komissio, Bryssel.
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_114_en.pdf. Viitattu 27.12.2010.
- Vehviläinen, Jukka
2006 *Nuorten osallisuushankkeen hyvät käytännöt.* Helsinki: Hakapaino.
http://www.oph.fi/download/47244_osallisuushanke1.pdf. Viitattu 27.12.2010.
- Virtanen, Nina
2009 *Ohjaajan pitää olla vähän lapsellinen. Kartoitus tamperelaisten nuorten nuorisotilojen käytöstä.* Tampere: Sosiaalityön tutkimuksen laitos.
http://www.uta.fi/laitokset/sostyo/opiskelu/kehat/keha_virtanen.pdf. Viitattu 16.7.2010.
- Uurtamo, Eija & Åback, Eija
2008 *Kunnallisvaalit Tampereella 2008.* Tampereen kaupunki: kuntademokratiayksikkö. http://www.tampere.fi/material/attachments/k/5kLSUGmHd/kuntavaalit_2008.pdf. Viitattu 27.11.2010..

Liite 1.

Hyvä kyselyyn vastaaja.

A.)Olen tekemässä tutkimusta nuorten vaikuttamisesta ja osallisuudesta. Ole hyvä ja vastaa kysymyksiin rastittamalla tai ympyröimällä Sinun kohdaltasi oikea vaihtoehto tai kirjoittamalla oma mielipiteesi sille varatulle paikalle. Kysymyksiin ei ole oikeita tai vääriä vaihtoehtoja, vain Sinun mielipiteesi näistä asioista on tärkeä.

1. Olen

- 1. Tyttö
- 2. Poika

2. Ikä _____

3. Käyn

- 1. Ammattiopistoa, linja _____
- 2. Lukiota

4. Nykyään nuorilla on monia erilaisia vaikutusmahdollisuuksia ja kanavia. Mitkä seuraavista ovat Sinulle tuttuja?

	On	En osaa sanoa	Ei ole
1. Lasten parlamentti	☐	☐	☐
2. Nuorisofoorumi	☐	☐	☐
3. Talotoimikunnat nuorisotiloilla	☐	☐	☐
4. Oppilaskunnan hallitus kouluissa	☐	☐	☐
5. Nuorisovaltuustot	☐	☐	☐
6. Nuorisojärjestöt	☐	☐	☐

5. Oletko osallistunut näiden vaikutuskanavien toimintaan? Rastita oikea vaihtoehto. Jos vastasit kyllä, kerro miten kauan olet ko. toimintaan osallistunut.

	En	Kyllä	Jos olet osallistunut, kuinka kauan	
1. Lasten parlamenttiin	☐	☐	1. Alle 1 v.	2. Yli 1 v.
2. Nuorisofoorumiin	☐	☐	1. Alle 1 v.	2. Yli 1 v.
3. Talotoimikuntiin nuorisotiloilla	☐	☐	1. Alle 1 v.	2. Yli 1 v.
4. Oppilaskunnan hallitukseen koulussa	☐	☐	1. Alle 1 v.	2. Yli 1 v.
5. Nuorisovaltuustoon	☐	☐	1. Alle 1 v.	2. Yli 1 v.
6. Nuorisojärjestöön	☐	☐	1. Alle 1 v.	2. Yli 1 v.

6. Olen kiinnostunut oppilaskunnan toiminnasta

1. Kyllä, miksi? _____
2. En, miksi? _____

7. Kuulutko oppilaskunnan hallitukseen?

1. Kyllä
2. En

8. Nuorilla on monia tärkeitä asioita, joihin hän haluaisi vaikuttaa. Kerrotko Sinä omista mielipiteistäsi erilaisissa tilanteissa? Ympyröi oikea itsellesi sopiva vaihtoehto.

	Usein	Joskus	En koskaan
1. Olen voinut kertoa kavereille mielipiteeni	1.	2.	3.
2. Olen voinut kertoa mielipiteeni koulussa opettajalle	1.	2.	3.
3. Olen voinut kertoa mielipiteitäni oppilaskunnan edustajille	1.	2.	3.
4. Olen voinut kertoa nuorisofoorumin tai lasten parlamentin jäsenelle	1.	2.	3.
5. Olen voinut kertoa facebookissa, twitterissä jne. mielipiteeni	1.	2.	3.

9. Oletko koskaan osallistunut vapaaehtoistyöhön?

1. En (Jos vastasit En, siirry suoraan kysymykseen 13)
2. Kyllä

10. Jos olet osallistunut vapaaehtoistyöhön, mikä ryhmä on ollut vapaaehtoistyön kohteena?

1. Lapset/ Nuoret
2. Urheilu
3. Vanhukset
4. Eläimet
5. Ympäristö
6. Kehitysapu
7. Vammaistyö
8. Seurakunta
9. Joku muu, mikä? _____

11. Jos olet osallistunut vapaaehtoistyöhön, kuinka kauan olet osallistunut toimintaan? _____

12. Miksi koet osallistumisen tärkeäksi? _____

13. Voisitko tulevaisuudessa tehdä vapaaehtoistyötä? Millaista? _____

14. Kuulutko järjestöihin (esim. urheiluseuraan, partioon, Mannerheimin Lastensuojeluliittoon, SPR:iin, poliittisiin)?

1. En (Jos vastasit En, siirry suoraan kysymykseen 17)
2. Kyllä

15. Jos kuulut, niin mihin järjestöön? _____

16. Jos kuulut järjestöön, kuinka kauan olet osallistunut toimintaan? _____

17. Miksi koet osallistumisen tärkeäksi? _____

18. Osallistutko facebookissa, twitterissä, IRC-galleriassa tms. keskusteluihin?

1. En (Jos vastasit En, siirry suoraan kysymykseen 20)
2. Kyllä

19. Jos osallistut, millaisiin ryhmiin kuulut näissä? _____

20. Miksi näihin ryhmiin kuuluminen on tärkeää? _____

21. Oletko osallistunut mielenosoituksiin?

1. En (Jos vastasit En, siirry suoraan kysymykseen 24)
2. Kyllä

22. Jos olet, niin millaisiin mielenosoituksiin? _____

23. Miksi koet mielenosoituksiin osallistumisen tärkeäksi? _____

24. Oletko kirjoittanut yleisönosaston kirjoituksia lehtiin?

1. En (Jos vastasit En, siirry suoraan numeroon 26)
2. Kyllä

25. Mistä olet kirjoittanut? _____

26. Mistä voisit tulevaisuudessa kirjoittaa? _____

27. Oletko koskaan allekirjoittanut adressia esim. netissä tai kadunkulmassa hyvän asian puolesta?

1. En (Jos vastasit En, siirry suoraan kysymykseen 30)
2. Kyllä

28. Minkä adressin allekirjoitit? _____

29. Miksi koit allekirjoittamisen tärkeäksi? _____

30. Pystytkö mielestäsi vaikuttamaan Sinua kiinnostaviin asioihin esim. boikotoimalla, kulutusvalinnoilla, kierrättämällä, lahjoittamalla rahaa keräyksiin jne.

- En En osaa sanoa Kyllä

31. Minkä asian puolesta olisit valmis toimimaan edellämainituin keinoin? _____

32. Mitä keinoja olisit valmis käyttämään, jotta saavuttaisit haluamasi? _____

33. Mitä aiot tehdä valmistuttuasi?

1. Jatkaa opintojani , missä _____
2. Pitää väli vuoden, mitä tehden _____
3. Mennä töihin, mihin _____

34. Suhtaudutko tulevaisuuteesi

- Positiivisesti En osaa sanoa Negatiivisesti

35. Perustele miksi suhtaudut positiivisesti/negatiivisesti tulevaisuuteen _____

36. Aiotko äänestää kunnallis-, eduskunta- tai presidentinvaaleissa?

- En En osaa sanoa Kyllä

37. Perustele miksi et aio/aiot äänestää.

TAMPEREEN
YLIOPISTO

TAMPEREEN YLIOPISTO
33014 Tampereen yliopisto

Liite 2.

Tampere 25.1.2010

Hyvä vastaanottaja

Olen Nina Virtanen, nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen opiskelija Tampereen Yliopistosta. Olen tekemässä pro gradu-tutkielmaa Tampereen Yliopiston Sosiaalityön tutkimuksen laitokselle Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopinnoissa. Tulen tutkimaan nuorten osallisuutta ja vaikuttamista sekä niiden merkitystä nuorille. Tästä aiheesta on vähän tutkimusta ja olen saanut tukea myös aiheeni valintaan Tampereen kaupungin Nuorisopalveluista, joiden toimintaan tutkimukseni tulee tuomaan arvokasta uutta tietoa.

Aineistona tutkimukseeni tulen keräämään kahden eri koulun; ammattikoulun ja lukion, oppilaiden mielipiteitä ja kertomuksia nuorten osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksista. Tavoitteena on saada koottua tutkimukseen valittujen luokkien kaikkien oppilaiden mielipiteet. Tulen tekemään kevätlukukauden 2010 aikana kaksiosaisen aineiston keruun, jossa ensin nuoret vastaavat kyselylomakkeen kysymyksiin. Kysely koostuu erilaisista osallisuuteen liittyvistä teemoista. Toiseksi nuoret kirjoittavat itse omin sanoin tarinan osallisuudesta. Tutkimukseni vastaukset käsittelem nimettöminä, eikä tutkimukseen osallistuvien oppilaiden tietoja anneta eteenpäin. Nuorten vastaukset analysoidaan niin, ettei kenenkään tutkimukseen osallistuneen henkilöllisyys paljastu. Tutkimuksen aineistoa ei myöskään luovuteta ulkopuolisille.

Toivon tämän tutkimukseni esittelytiedotteen menevän oppilaiden vanhemmille, jotta he tarvittaessa voivat olla suoraan minuun tai työni ohjaajaan yhteydessä, jos heillä on aineiston keruuseen tai tutkimukseeni yleensä liittyviä kysymyksiä tai jos he eivät halua lapsensa osallistuvan tähän tutkimukseen.

Ystävällisin terveisin,

Nina Virtanen
tutkimuksen tekijä

Tampereen Yliopisto
Sosiaalityön tutkimuksen laitos
nina.virtanen@uta.fi
p. 040 832 6506

Helena Helve
professori, tutkimuksen ohjaaja

Tampereen Yliopisto
Sosiaalityön tutkimuksen laitos
helena.helve@uta.fi
p. 050 420 1517